

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
STRATEJİK ARAŞTIRMALAR ANABİLİM DALI
STRATEJİK ARAŞTIRMALAR PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAMU GÜVENLİĞİ POLİTİKALARI AÇISINDAN
PSİKOLOJİK SAVAŞ

Oğuzhan MEMİŞ

Danışman
Prof. Dr. Türkmen TÖRELİ

2023

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
STRATEJİK ARAŞTIRMALAR ANABİLİM DALI
STRATEJİK ARAŞTIRMALAR PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAMU GÜVENLİĞİ POLİTİKALARI AÇISINDAN
PSİKOLOJİK SAVAŞ

Oğuzhan MEMİŞ

Danışman
Prof. Dr. Türkmen TÖRELİ

İZMİR-2023

TEZ ONAY SAYFASI

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Kamu Güvenliği Politikaları Açısından Psikolojik Savaş” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

20/11/2023

Oğuzhan MEMİŞ

ÖZET
Yüksek Lisans Tezi
Kamu Güvenliği Politikaları Açısından Psikolojik Savaş
Oğuzhan MEMİŞ

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Stratejik Araştırmalar Anabilim Dalı
Stratejik Araştırmalar Programı

Bu tez çalışmasında kamu güvenliği kavramının tanımlanması ve kapsamına yönelik kavramsal analiz yapıldıktan sonra kamu güvenliği politikalarının oluşum süreci ele alınmış ardından psikolojik savaşın genel tanımlaması ve tarihsel sürecinden bahsedilerek ilgili literatürdeki tanımlamalara yer verilmiştir. Psikolojik savaşın faaliyetleri içerisinde yer alan uygulamaların açıklama ve özelliklerine yer verilerek uygulama aşamasına yönelik hangi etkenlerin öne çıktığı irdelenmesinin yanı sıra psikolojik savaşın kamu güvenliğine yönelik tehdit ve tehlikelerine de değinilerek tezin konusu bağlamında değerlendirmeler yapılmıştır.

Tezin amacı olarak belirlenmiş psikolojik savaş tehditlerine yönelik toplumlar ve kamu otoritelerinin farklılıkları da göz önünde bulundurularak alınabilecek tedbirlerden bahsedilmiş, Güvenlik strateji belgeleri ve yasal düzenlemeler başta olmak üzere kamu otoritelerinin tehdit algılamaları tez bağlamında incelenerek psikolojik savaşa yönelik kamu güvenliğinin korunması konusunda ne tür tedbirlere başvurulduğu ve politikalar oluşturulduğu değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kamu Güvenliği, Güvenlik Politikaları, Psikolojik Savaş, Propaganda, Manipülasyon, Kamu Diplomasisi, Yumuşak Güç, Güvenlik Stratejileri, Savunma Tedbirleri

ABSTRACT
Master's Thesis
Psychological Warfare for Public Safety Policies
Oğuzhan MEMİŞ

Dokuz Eylül University
Graduate School of Social Sciences
Department of Strategic Research
Strategic Research Program

In this thesis, after the conceptual analysis of the definition and scope of the concept of public security, the formation process of public security policies is discussed, then the general definition and historical process of psychological warfare are mentioned and the definitions in the relevant literature are included. Evaluations were made in the context of the thesis by mentioning the threats and dangers of psychological warfare against public safety, as well as examining which factors stand out for the implementation phase by giving the explanation and features of the practices included in the activities of psychological warfare.

The measures that can be taken against the psychological war threats determined as the aim of the thesis, taking into account the differences of societies and public authorities, are mentioned. The threat perceptions of public authorities, especially security strategy documents and legal regulations, were examined in the context of the thesis, and it was tried to evaluate what kind of measures were applied and policies were determined for the protection of public security for psychological warfare.

Keywords: Public Security, Public Safety, Security Policies, Psychological Warfare, Propaganda, Manipulation, Public Diplomacy, Soft Power, Security Strategies, Defense Measures

KAMU GÜVENLİĞİ POLİTİKALARI AÇISINDAN PSİKOLOJİK SAVAŞ

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	viii
TABLolar LİSTESİ	ix

GİRİŞ	1
-------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL BİR BAKIŞ: KAMU GÜVENLİĞİ VE PSİKOLOJİK SAVAŞ

1.1. KAMU GÜVENLİĞİ POLİTİKALARI	5
1.1.1. Kamu Güvenliği Kavramı	5
1.1.2. Kamu Güvenliği Politikalarının Tanımı Ve Kapsamı	10
1.1.3. Kamu Güvenliği Politikalarının Oluşturulması	11
1.2. PSİKOLOJİK SAVAŞ	14
1.2.1. Psikolojik Savaşın Tarihsel Süreci Ve Tanımı	15
1.2.2. Psikolojik Savaş Faaliyetleri	30
1.2.2.1. Propaganda	31
1.2.2.2. Etki Odaklı Harekat Ve Düşmanca Sosyal Manipülasyon	38
1.2.2.3. Yumuşak Güç Ve Kamu Diplomasisi	45
1.3. PSİKOLOJİK SAVAŞA KARŞI SAVUNMA TEDBİRLERİ	50

İKİNCİ BÖLÜM
KAMU GÜVENLİĞİ POLİTİKALARI AÇISINDAN PSİKOLOJİK SAVAŞ

2.1. GÜVENLİK STRATEJİLERİNDE PSİKOLOJİK SAVAŞ	60
2.1.1. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)	60
2.1.2. Almanya	65
2.1.3. İngiltere	66
2.1.4. Fransa	68
2.1.5. İspanya	69
2.1.6. Rusya	70
2.1.7. Çin	71
2.1.8. İsrail	72
2.1.9. Türkiye	73
2.2. TEMEL BULGULAR VE ANALİZ	73
SONUÇ	77
KAYNAKÇA	81

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BM	Birleşmiş Milletler
CSA	Conseil Superieur de l'Audiovisuel
EOH	Etki Odaklı Harekat
TDK	Türk Dil Kurumu
DEAŞ	Devlet'ül Irak ve's Şam

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Psikolojik Savaş Konusunda Politikaları İncelenen Ülkelerin
Karşılaştırmalı Analiz Tablosu

s. 73

GİRİŞ

İnsanların bir araya gelerek meydana getirdikleri bir varlık olan kamunun güvenlik ihtiyacı önce doğal tehlikeler ve diğer topluluklardan kaynaklı tehditler söz konusuken günümüzde artık fiziki tehditlerden ziyade psikolojiye, moral değerlere, dirayet ve iradelere yönelik etki maksatlı tehditler söz konusudur.

Günümüzde tespiti de karşı koyması da ayrı zorluklar barındıran bu tehditler başta olmak üzere toplumu hedef alan her türlü tehlikeye karşı önlem alabilmek için belirli politika, strateji ve planlamalara ihtiyaç duyulması sebebiyle kamu otoriteleri olan devletler güvenlik politikaları meydana getirir ve uygulamaya çalışırlar.

Devletler ve korumakla sorumlu oldukları toplumlar çeşitli özellikleri içlerinde barındırmalarının yanı sıra karşı karşıya kaldıkları durumları ve tehlikeleri de göz önüne alarak bu politikaları oluşturmakta ve uygulamaktadır. Örneğin devletin var olduğu coğrafi konumdan dolayı ortaya çıkan jeopolitik tehlikelerin yanında toplumun geçmişten beri süregelen içinde barındırdığı kültürel değerler, dini inançlar, dünyaya yönelik taşınan bakış açısı gibi özelliklere yönelik farklılaşabilen tehditler bu çeşitliliği oluşturan etmenler arasında yer almaktadır.

Tezin yazılma amacı kapsamında kamu güvenliğini sağlamaya yönelik oluşturulan politikaları anlamak, psikolojik savaş, psikolojik savaşın hedef ve özellikleri ve uygulama aşamasında psikolojik savaş faaliyetlerini inceleyebilmek için ülkelerin kamu güvenliğini psikolojik savaş tehditleri karşısında savunmaya yönelik oluşturdıkları politikaları güvenlik strateji belgeleri ve yasal düzenlemeler başta olmak üzere karar alıcılar nezdinde bu bağlamda hangi tehdit algılamalarına ve politikalara sahip oldukları değerlendirilmiştir.

Tez ile kamu güvenliği politikalarını psikolojik savaş bağlamında ele alarak psikolojik savaşa yönelik güvenlik politikaları değerlendirme ve algılamalarını kavramayı kapsamak hedeflenmektedir.

Tezin ilk bölümünde kamu güvenliği kavramının tanımlanması ve kapsamına yönelik kavramsal analiz yapıldıktan sonra kamu güvenliği politikalarının oluşum süreci ele alınmış ve bu konudaki ilkelere yer verilmiştir. İnsanların bir araya gelerek oluşturduğu kamu ve devlet teşkilatlanmalarının insanların güvenliklerini sağlamak hedefiyle politika ve planlamalar oluştururken gerçekleşen süreçte nelerin olduğu,

hangi etkenler ve ilkeler doğrultusunda bu sürecin yönetildiğinin yanı sıra alınan kararlar, gerçekleştirilen faaliyetler ve ulaşılmak istenen hedefler ile çıktıların nasıl tespit edildiği hususları da bu bölümde ele alınmaya çalışılmıştır.

Kamu Güvenliğinin kavramsal analizi ve kamu güvenliği politikalarının kapsamı üzerinde durulduktan sonra tezin problem kısmını oluşturan psikolojik savaşın genel tanımlaması ve tarihsel sürecinden bahsedilerek ilgili literatürdeki tanımlamalara yer verilmiştir. Ardından psikolojik savaşın faaliyetleri içerisinde yer alan uygulamaların açıklama ve özelliklerine yer verilerek uygulama aşamasına yönelik hangi etkenlerin öne çıktığı irdelenmiştir. Aynı zamanda psikolojik savaşın kamu güvenliğine yönelik tehdit ve tehlikelerine de değinilerek tezin konusu bağlamında değerlendirmeler yapılmıştır.

Psikolojik savaşın uygulama aşamasındaki faaliyetlerinden bahsedilirken geçmişten günümüze gelişerek gelen kadim uygulamaların yanı sıra literatüre yeni girmiş olan uygulamalardan bahsedilerek konunun güncelliği üzerinde durulmuş aynı zamanda ilgili örnekler verilerek söz konusu tehdit, tehlike ve tedhiş potansiyeline de dikkat çekilmesi bu bölümde amaçlanan hususlardan biri olmuştur.

Psikolojik savaşın teorik açıdan incelenmesinin akabinde ülkelere karşı bu alandaki tehditlere yönelik toplumlar ve kamu otoritelerinin farklılıkları da göz önünde bulundurularak alınabilecek tedbirlerden bahsedilmiştir. Her tedbirin kendine özgü getirileri ve dezavantajları olduğu hususuna da dikkat çekilerek alınacak tedbirlerin belirlenmesinde gereken değerlendirme ve öngörü konusundaki yetkinliğin de önemi ön plana çıkarılmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde ise kamu güvenliği politikalarında psikolojik savaşa yönelik algılamaları değerlendirmek maksadıyla güvenlik strateji belgeleri incelenmiş ayrıca yasal düzenlemeler veya hükümet yöneticilerinin bu konulara yaklaşımlarına yer veren açıklamalarına da yer verilmeye çalışılmıştır.

Güvenlik strateji belgelerine ulaşamayan ülkelerin güvenlik stratejisini değerlendiren akademik yayınlar, raporlar, karar alıcı konumundaki bireylerin açıklamaları, yasal düzenlemeler gibi hususlara başvurarak değerlendirilmesi yapılmıştır.

Bahsedilen kaynaklar vasıtasıyla elde edilen nitel veriler üzerinde odaklanılarak karşılaştırmalı bir analiz yapmak suretiyle açık kaynaklardan stratejik çıkarsamalar yapmaya çalışılmıştır.

Bu alanda incelemesi yapılacak ülkeleri belirlerken mümkün mertebe bölgesel tehditlerde ziyade dünya çapında tehditlere ve tehlikelere karşı algılamalara sahip, toplum içerisindeki tedhiş potansiyelini göz önünde bulundurarak planlamalar yapan ülkelerin meydana getirdiği strateji belgeleri ve bu ülkelerin kamu otoritesi olan karar vericilerinin ilgili değerlendirmeleri dikkate alınmaya çalışılmıştır.

Ayrıca güvenlik strateji belgeleri başta olmak üzere kamu otoriteleri ve karar vericilerinin tehdit algılamaları ve değerlendirmeleri tez bağlamında incelenerek psikolojik savaşa yönelik kamu güvenliğinin korunması konusundaki günümüz ülkelerinin ne tür tedbirlere başvurduğu değerlendirilmeye çalışılmıştır. Güvenlik strateji belgeleri, yasal düzenlemeler ve diğer gelişmelerin dikkate alınarak tespit edilen kaynaklarda psikolojik savaş ve psikolojik savaş faaliyetleri ile alakalı kavramlar aratılarak kavramlara yönelik algılar değerlendirilmiştir.

Tüm bu değerlendirmeler her ülkenin psikolojik savaşa yönelik güvenlik stratejisi ve planı olduğu ve olması gerektiği hipoteziyle yapılmış söz konusu alanla ilgili değinilen hususlara dikkat çekilerek vurgulanmıştır. Açık kaynaklar üzerinden yapılan bu analizler karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiş ve ülkelerin psikolojik savaş özelinde algılama ve tedbirleri ortaya konulmuştur.

Bu alana yönelik sahip olunan tehdit algılamaları ve bu algılamalara yönelik yapılan planlamalar, oluşturulan politikalar ve başvurulanan tedbirler insanların bir araya gelerek oluşturdukları kamu olgusunun bireyden topluma tüm katmanlarının ihtiyaç duyduğu güvenliğin sağlanması vasıtasıyla bireylerin hak ve özgürlüklerinden tam manasıyla faydalanabildiği bir ortam oluşturmaktır.

Kamunun güvenliğini sağlaması için meydana getirdiği bir teşkilat, otorite ve kurumlar bütünü olan devletlerin kamu güvenliğini ve düzenini sağlamak üzere oluşturduğu politikalar arasında toplumun maneviyatına, dirayetine, psikolojisine yönelik her türlü tedhiş, baskı ve olumsuz etkiye karşı korumak için gerekli tedbirlerin alınmasına yer verilmelidir.

Zira devletlerin ve toplumların gelişmesi öncelikle her alandaki güvenliğin sağlandığı ve özgürlüklerin tam manasıyla kullanılabildiği ortamlara ihtiyaç duymaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL BİR BAKIŞ: KAMU GÜVENLİĞİ VE PSİKOLOJİK SAVAŞ

Bu bölümde kamu güvenliği kavramı ele alınarak kamu güvenliği politikalarının tanım, özellik ve amaçları ele alınacak kamu otoritelerinin bireylerin ve toplumun güvenliğini sağlamak amacıyla aldığı tedbirlerin barındırması gereken hususların kavranması hedeflenmektedir.

1.1. KAMU GÜVENLİĞİ POLİTİKALARI

1.1.1. Kamu Güvenliği Kavramı

İnsanlık tarihi insanın hayatta kalmak için duyduğu güvenlik ihtiyacı dolayısıyla gerçekleştirdiği faaliyetlerle başlamıştır. Önce doğadaki tehlikelere sonra da diğer insanların kendisine karşı oluşturduğu tehditlere karşı insanın güvenlik ihtiyacı her zaman çeşitli faaliyetlerin doğmasına zemin hazırlamıştır.

Bu tehdit ve tehlikeler karşısında insan hayatta kalabilmek, hayatını idame edebilmek ve varlığını sürdürebilmek için diğer insanlarla güç birliği yapmak yani bir topluluğa mensup olmak ve o toplumun düzenine bağlı olarak yaşamak zorundadır. Toplumsal düzenin sağladığı güvenlik güvencesinin temeli bu düzenin gereksinimi olan kurallara uyulması esasına dayanır.

İnsanların meydana getirdiği topluluğun günümüzde ülkeler bazındaki isimlendirmesi Kamu kavramı ile yapılmaktadır. Kamu Türk Dil Kurumu (TDK)’da açıklanan anlamı ile “Bir ülkedeki halkın bütünü, halk, amme” olarak bir düzene bağlı olarak yaşayan insan topluluğunu ifade eden bir kavramdır (TDK, 2023: sozluk.gov.tr).

İnsanların toplumda bir arada ve uyum içerisinde yaşayabilmesi için özgürlüklerinin veya özgürlüklerini kullanma şekillerinin bir kısmından feragat etmeleri gerekmektedir. İnsanlar bu hak ve özgürlükleri kamuya ait otoritelere devrederken bunun karşılığında güvenliklerinin sağlanmasını beklemektedir. Aydınlanma Çağında “Toplum Sözleşmesi” kavramıyla belirtilen bu durum

günümüzdeki devlet yapı ve teşkilatlanmalarının varlık esasını oluşturmaktadır (Dolu ve diğerleri, 2010: 60).

Kamu kavramının çoğu zaman “devlet” manasında anlaşılması sebebiyle kamu güvenliği kavramı genellikle devletin korunmasına yönelik faaliyetler ve sınırlamalar olarak anlaşılmaktadır. Fakat Kamu bireylerin toplum içerisinde kendilerini tanımladıkları kimlikleriyle yaşayabildikleri, özgürlüklerinin sınırlanmasından ziyade kullanma kolaylığının sağlandığı bir serbest ve ortak alan olarak görülmelidir (Arslan, 2007:221)

Güvenlik kavramı TDK’da açıklanan anlamı ile “Toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi durumu, emniyet.” şeklinde tanımlanmıştır(TDK:2023; sozluk.gov.tr). İnsan için tehdit ve tehlikelerden korunur bir hale sahip olmak güvenlik içerisinde olduğu anlamına gelen bir durumdur (Karabulut, 2011: 7).

Güvenlik alanındaki çalışmaların genellikle Batı kaynaklı olduğu göz önünde bulundurulduğunda kavramın yabancı dildeki kökenini irdelemek önem taşımaktadır. Cicero ve Lucretius’un ilk kez bahsettiği, özellikle bireyin psikolojisini esas alan, kökeni Latincedeki “securitas” kelimesine dayanan kavram türediği köklerin dikkatlice irdelenmesiyle kaygı ve endişe durumunun olmadığı bir hal olarak dilimize tercüme edilebilir (Frederik ve Arends, 2008: 263-264; (Brauch, 2008: 2).

Masala güvenliği bireylerin yaşam standartlarına ve refah düzeylerine yönelik tehditlere ve kamu otoritelerinin inisiyatiflerini kısıtlayan her türlü engele karşı mücadele olarak tanımlar (Masala, 1999:80).

Sponville ise güvenliği hiç bitmeyecek bir savaş olarak tanımlar. Yani tamamen sahip olunabilecek bir olgu olarak değil uğrunda sürekli çabalanması gereken bir hedef olarak değerlendirdiği düşünülebilir. (Bal, 2003: 21-22)

Ayoob ise güvenliği toplumun sahip olduğu değerlere ve meydana getirdiği tüm fiziki ve manevi yapılara yönelik tehditlere karşı alınan tedbirler olarak açıklar. (Ayoob, 1994: 15-16)

Güvenlik yalnızca cana yönelik değil mal, düşünce, din, namus gibi değerlerin de tehdit altında olmaması olarak değerlendirilmelidir (Buzan, 1991:17; Cerrah, 2011: 21).

Güvenlik tanımlanması farklı algı ve bakış açılarına göre değişebilen bir niteliğe sahiptir. Birey ve toplumların sahip oldukları ideoloji, ülkelerinin jeopolitik vaziyeti, mali, sosyolojik ve kültürel hususiyetler güvenlik tanımlamalarını farklılaştıran etkenler olarak ortaya çıkmaktadır (Çıtak, 2017: 31).

Ayrıca güvenlik günümüzde küreselleşme ve iletişim imkanlarının gelişimiyle artık sınırların söz konusu olmadığı bir olgu haline gelmiş, neyin güvenliğinin sağlanacağı, hangi tehditlerin ve risklerin söz konusu olduğu, ve bunlara yönelik ne şekilde tedbirlerin alınması gerektiği hususunda planlamaların yapılması ihtiyacı doğmuştur (Erdoğan, 2013:270).

Güvenlik hakkında tanımlamalar ve özellikler hakkında uluslararası ilişkiler literatüründe ilk bahseden Arnold Wolfers, objektif ve sübjektif açıdan ele alan bir yaklaşım sergilemiştir (Wolfers, 1952: 485). Objektif açıdan değerlendirildiğinde korunması gereken değerleri hedef alan tehditlerin fiziki anlamda bulunmaması esas alınırken, sübjektif anlamda birey ve toplumun güven içerisinde hissetmesi ve herhangi bir tehde yönelik endişe taşımamasıdır. Yani objektif güvenlik anlayışı fiili tehlikelere odaklanırken sübjektif güvenlik anlayışı psikolojik hususlara odaklanmıştır (Wolfers, 1962: 150).

Birey ve toplumların gelişmişlik ve refah düzeyleri tehdit beklenti ve algılamalarını da etkileyen bir husustur. Gelişmiş ve refah düzeyi yüksek toplumlara yönelik tehdit potansiyelleri genellikle her alanda her konuda küçük veya büyük fark etmeksizin tüm engeller ve terslikler olarak ele alınır. Fakat gelişmemiş ve refah düzeyi düşük veya bu konularda henüz ilerleme aşamasında olan toplumlar tehdit algılamaları eşliğini daha yüksek ve yoğun konularda gerçekleştirmektedir. Ekonomik yapıyı hedef alan manipülasyonlar, toplum içerisinde bölünme sağlanması maksatlı zafiyet ve hassasiyetlere yönelik istismarlar, dış ülkelerin çeşitli alanlardaki yaptırımları gibi konular buna örnek gösterilebilir (Yılmaz, 2006: 244).

Güvenliği çeşitli kademelerden meydana gelmektedir. Birey çapında duyulan güvenlik ihtiyacı toplumsallaşmayla birlikte kamunun ve kamu otoritesini teşkil eden devletin de güvenliği haline gelir (Bora T. ve Sancar, 2007: 57-58). Zira insanın günlük mutlak faaliyetlerini gerçekleştirebilmesi tehdit altında olmaması ve kendisini güvende hissetmesine bağlıdır. Bireylerin ihtiyaç duyduğu güvenliğin sağlanması bireylerin mensubu olarak özgürlüklerini serbestçe ve güven içerisinde

kullanabilmek amacıyla yetki ve sorumluluklarının bir kısmını devrettiği kamu otoritesinin yani devletin mesuliyetindedir (Ufuk, 2007: 57-58).

İnsanın mensubu olduğu topluma ve toplumun inandığı değerlere, kültüre, sosyal yapıya, hayat standardına yönelik tehditlerin yanı sıra; ekonomik, siyasi, ve psikoloji tehditlere karşıda korunması kamu otoritesini teşkil eden devletin temel görevidir (Özeren, 2012: 25).

Devletin vatandaşlarının güvenliğinin sağlanması, dirlik ve esenlik içerisinde yaşamalarını temin etmesi görevi kamu düzeninin sağlanması vasıtasıyla olmaktadır. Devlet kamu düzenini sağlayarak vatandaşların temel hak ve özgürlüklerinin yanı sıra bunları kullanmalarına yönelik iradelerini her türlü etki ve tehditten koruyarak gerekli önlemleri almak zorundadır (Gül, 2008: 72). Çünkü devletin meşruluğu her türlü tehdit ve tehlikeye karşı önlemler alması ve müdahalede bulunması üzerine kuruludur (Acar, 2021: 4). Devlet toplumdan aldığı yetki ve görevlere dayanarak hukuk çerçevesinde kalmak suretiyle gerekli önlem ve müdahaleleri tesis etmek yükümlülüğünü yerine getirdiğinde vatandaşlarında kendi üzerlerine düşen ödev ve sorumluluklarını yerine getirmek hususunda istekliliği artacaktır (Karasoy, 2018: 669; Oder, 2012: 1).

Güvenlik bireylerin yalnızca özgürlüklerinden feragat etmeleri sebebiyle kısıtlayıcı bir etki taşımaz. Vatandaşların devlet hukuku çerçevesinde elde ettikleri özgürlükleri kullanabilme serbestisi ve bu ortamın korunması için tesis edilen kamu düzeni bağlamında güvenlik yalnızca bir değer değil araçsal nitelik taşıyan bir husustur (Acar, 2021: 6).

Güvenliğe duyulan gereksinim günümüz siyasal sistemlerinin, medeniyetlerin oluşumu hususunda da mühim bir başlangıç noktası teşkil etmiştir (Gölpınar, 2018:23).

Güvenlik yalnızca algıya dayalı rastlantısal bir şekilde meydana gelen bir hal değildir. Planlı, sürekli devam ettirilen, önleyici, koruyucu ve caydırıcı faaliyetler neticesinde oluşur (Gölpınar, 2018:23).

Güvenlik devletlerin, milletlerin ve bireylerin gelecekte var olabilmeleri, kültür ve değerlerini yaşatabilmeleri açısından tehditlerden uzak bir ortamın söz konusu olması demektir. Geçmişte yalnızca askeri açıdan ele alınan güvenlik

kavramı günümüzde, sosyolojik, siyasal, hukuki ve psikolojik boyutlara sahip bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır (Köse, 2010: 7-8).

Geçmişten günümüze güvenliğin boyutlarının da değişmesiyle birlikte önlem alınması gereken alan sayısı ve güvenliğe yönelik çalışmalarda farklı bakış açılarının gerekliliği artmıştır. Küreselleşmenin de etkisiyle sınırların ve dost düşman ayırt edebilme kolaylığının ortadan kalkması güvenliğin karmaşık ve çok yönlü tehditlerle değerlendirilmesi zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır (Oğuzlu, 2009).

Topluma veya toplumun meydana getirip kendisini koruma görev ve yetkisini verdiği devlete yönelik her türlü tehdit ve tehlikeye karşı önlem alınarak önüne geçilebilecek güvenlik hali kamu güvenliği kavramı ile ifade edilmektedir. Kamu güvenliği nizami silahlı kuvvetlerin kullanımından ziyade tehdit ve tehlikelere karşı tedbir alınmasına yönelik hizmet ve faaliyetlerden meydana gelir (Özdemir, 2016: 84).

Kamu güvenliği bireylerin yaşam hakkı başta olmak üzere temel hak ve özgürlüklerinin, hür iradelerinin her türlü etki ve tehdide karşı korunmasını gerektiren önlemler bütünüdür (Kızılyel, 2014: 63). Yalnızca hakların değil sosyal, psikolojik ve kültürel değerlerin; kamu düzeninin, iç asayiş ve sükunun; devlet ve vatandaşlarına ait varlık ve çıkarların korunması da bu kapsamdaki faaliyetler olarak ele alınmalıdır (Ateş, 2012: 15).

Kamu güvenliği bu tedbir faaliyetlerinin bütünü olması sebebiyle olağan, sürekli ve devamlılık arz eder (Ufuk, 2008: 125-130). Bunun için kamu üzerinde otorite teşkil eden ve kamu güvenliğini sağlamakla sorumlu olan devletin yetkili organlarının ve kurumlarının kamu açısından tehdit ve tehlike teşkil eden her türlü politikaları ve planlamaları oluşturup uygulaması gerekmektedir (Acar, 2021: 50). Yani devlet meydana geldiği kaynak olan toplumun her türlü güvenlik ve tehditlerden uzak bir düzen içerisinde yaşayabilmesi sürekliliğini sağlayabilmek için mutlak faaliyetler gerçekleştirerek tedbirler almakla mükelleftir (Çıtak, 2017: 262). Devletin bunu yaparken aynı bireylerde olduğu gibi bir güvenlik içgüdüyle bu faaliyetlere girişmesi, bunu yaparken bağımsız politikaları uygularken tereddüt göstermemesi aynı zamanda bir güç ve kendine güven göstergesidir.

Bu durum devleti toplumla da ihtiyaçlar doğrultusunda bütünleşen bir hal içerisine sokmaktadır. Bu bağlamda devlet hem koruyan hem de korunup güvenliği sağlayan bir özne olarak öne çıkmaktadır (Oğuzlu, 2007:5).

1.1.2. Kamu Güvenliği Politikalarının Tanımı Ve Kapsamı

Günümüzde güvenlik olgusu sadece askeri tehditler bağlamında ele alınmamaktadır. Psikolojik, ekonomik, sosyolojik açıdan tehditler güvenliğe yönelik faaliyetlerin genişlemesine sebep olmuştur. Münferit gözüken bir olay meydana geldiğinde bu olay ekonomiden politikaya, sosyolojiden psikolojiye birçok alana etkisi söz konusu olabilmektedir (Tezkan, 2000: 20'den aktaran Gün, 2014: 127).

Günümüzde toplumlara yönelik tehdit boyutlarının karmaşık bir yapıya bürünmesi devletin var oluş sebebi olan kamu güvenliğinin sağlanması maksadıyla yapılan araştırma, inceleme, karar alıp uygulama faaliyetlerinin bir politika çerçevesinde stratejik planlama olmaksızın kontrol edilemeyecek derecede karmaşık bir hal almasına sebep olmuştur (Tezkan, 2000: 20'den aktaran Gün, 2014: 129).

Kamu güvenliği politikaları toplumun çıkarları doğrultusunda geleceğe yönelik perspektifler neticesinde ortaya konulmuş hedefleri ve bunlara göre belirlenmiş hareket tarzlarının esas alındığı analizlerle oluşturulmalıdır (Tezkan, 2000: 20'den aktaran Gün, 2014: 127).

Temel hedef insanların korku, tehdit ve zorlamalardan uzak bir şekilde temel hak ve özgürlüklerini kullanabildiği güvenli bir ortamı oluşturmak olsa da bu hedefe yalnızca devletin resmi kurumlarının faaliyetleriyle ulaşılması gttr. Kamu güvenliği politikaları toplumun ekonomik, sosyal, kültürel yönleriyle bir araya gelen çeşitli grup ve yapılarının da dahil edildiği, koordine bir işbirliği söz konusu olduğunda başarılı politikalar haline gelecektir. Devletin politikaları ve yasal mevzuatları doğrultusunda çalışan kurumların yanı sıra sivil toplum kuruluşları, sanatçılar, kanaat önderlerinden toplumun temel taşı olan aileye kadar her katman bu politikaların bir parçası olmalıdır (evik, 2004:76; Giritli ve diğerleri, 2001: 193).

Toplumların sosyal yapılarının yanı sıra siyasi yapıları, dünyaya bakış açısı, ihtiyaç ve öncelikleri de bu politikaların belirlenmesi ve uygulaması açısından farklar

meydana getirebilir (Göküş, 2020: 33). İnsan doğasında çevreye yönelik algı yalnızca gerçekçilik değil kişisel istekler bazında da değerlendirilir. İnsanlar dünyaya kendi inanç, fikir ve varsayımları doğrultusunda bakarlar ve çevrelerini öyle algılayıp anlamlandırırılar (Bayram, 2007: 3).

Örneğin demokratik toplumlarda temel hak ve özgürlüklerin korunması ana hedef iken, totaliter rejimlerde rejimin dayanağı olarak görülen liderler ve ideolojinin varlığını korumak başlıca hedeftir.(Özbudun, 2008: 47) Yani kamu güvenliği politikaları her toplumun kendi yaşam tarzına göre değişebilen kamu otoritesi olan devlet vasıtasıyla ortak faydalar ve çıkarlar etrafından oluşan hedef, strateji ve bunlara yönelik tedbirlerden meydana gelir. Bunlar anayasa, kanun ve mevzuatlarla belli bir çerçeve içerisinde formüle edilebilir (Kaya, 2005: 1'den aktaran Göküş, 2020: 33).

Ayrıca devletlerin korumakla mükellef oldukları toplumların tarihi tecrübeleri, sosyo-kültürel özellikleri tehdit ve risk algılamalarını etkilemekte dolayısıyla kamu güvenliği politikaları oluştururken göz önünde bulundurulması gereken hususlar olarak ortaya çıkmaktadır (Başurgan, 2018: 21'den Aktaran Kulak, 2019: 62).

Toplumun sahip olduğu değerlerin korunması hedefiyle oluşturulan kamu güvenliği politikaları alınan karar ve gerçekleştirilen eylemler açısından bir çok alanı kapsayabilir. Toplumun sahip olduğu fikir ve düşüncelerin, birlik ve bütünlüğün, her türlü alandaki yaşam sahası dahil olmak üzere fiziki varlık ve kaynakların korunması amacıyla kamu güvenliği politikaları oluşturulabilir ve uygulanabilir (Çıtak, 2017: 154).

Yukarıda da bahsedildiği üzere toplumların, toplumların meydana getirdiği devlet dahil tüm yapı ve kurumların, her türlü fikir ve ideolojinin varlığı ancak kamu düzeninin ve güvenliğinin devamlılığına bağlıdır. Bu bağlamda devletler var oluş sebeplerinin de gereği olarak bu düzeni her türlü tehdit ve tehlikeye karşı korumak için önlem almanın yanı sıra gerektiği takdirde meşru hukuki kuvvet kullanımı hakkına sahiptir.

1.1.3. Kamu Güvenliği Politikalarının Oluşturulması

Politika “bir hedef doğrultusunda takip edilen yol ve yöntemlerin tümü” olarak düşünülürse kamu politikası devleti meydana getiren yasama, yürütme ve yargı organlarının kamu çıkarlarına dayalı olarak kamunun ihtiyaç duyduğu konularda kamusal hizmetler için belirli davranış, çalışma, kararlar, programlar ve etkiler bütünü olarak anlaşılabilir (Anderson, 1984: 6’dan aktaran Demirhan, 2016: 52).

Bu formülasyonun meydana gelişi esnasında kime fayda sağlanacağı, kim açısından olumsuz sonuca yol açabileceği, gerçekleştirilmek istenen kararların ne kadarlık bir zaman kısıtı içerisinde yapılabileceği veya yapılması zorunluluğu, tüm bunların maddi ve manevi bedelleri ve maliyetleri, ayrıca süreçlerin yönetimi açısından gerekli bürokratik koordinasyonun nasıl sağlanacağı gibi hususlar dikkate alınmalı ve yalnızca kamu çıkarı doğrultusunda faaliyetler gerçekleştirilmelidir (Torjman, 2005: 25’den aktaran Kırdar, 2015: 13-14).

Kamu çıkarı genellikle belirlemesi ve uygulaması zor hale gelebilen bir sıfır toplamı oyun gibi kamu otoritelerinin karşısına çıkar. Zira her politika toplumun tümüne fayda getirmeyebilir. Gerçekleştirilen bir faaliyetin toplumun hangi kesiminin faydasına hangisinin zararına sebep olacağı hesaplanması gerçekten uzmanlık isteyen bir durumdur (Aktan ve Bahçe, 2013: 2). Toplumsal birçok norm bu hesaplamayı yaparken bağlayıcı hale gelebilir (Kaya, 2017: 26).

Bu nedenle kamu politikaları oluşturulurken toplumu meydana getiren kesimlerin katılımının sağlanması, güvenlik konusunda yetkili tüm devlet kurumlarının ve diğer toplumsal aktörlerin bilgi girdisinin sağlanması politikanın başarısı açısından önem taşımaktadır (Brantingham, 1995: 5-26’dan aktaran Köse, 2010: 34).

Kamu çıkarının veya bu çıkara yönelik bir tehdidin ortaya çıktığının belirlenmesi için söz konusu mesele yoğun ve basitçe çözülemeyecek kadar karmaşık, yeni, acil ve yetki kapsamında bulunması gerekliliği de göz ardı edilmemesi gereken bir özelliktir (Usta, 2014: 10).

Kamu politikaları bir anda ortaya çıkan tesadüfi ve belirsiz kararlar değildir. Sistemli, bir süreç sonunda, belli önceliklerin, çıkarların ve hedeflerin belirlenmesi neticesinde ortaya çıkar. Bir faaliyette bulunma zorunluluğu yoktur. Bazen bir şey yapmamak veya duruma karşı kayıtsız kalmakta bir politika gereği söz konusu

olabilir. Toplamların ve devletlerin sosyal, siyasi, ideolojik ve kültürel hususiyetlerine göre Őekillenebilir (Çevik, 2012: 99-100'den aktaran Demirhan, 2016: 52).

Kamu Politikası yalnızca planlama, karar alma ve uygulamadan ibaret bir süreç olarak görülmemelidir. Söz konusu faaliyetlerin gerçekteŐmesinden sonra gerekli değerlendirmeler yapılmalı, toplumdan geri dönütlerin toplanması sağlanmalı, çıktıların çıkarlar doğrultusunda olup olmadığının kontrolü yapılmalı, eksiklik ve hatalar söz konusu ise belirlenmesi, bunlara yönelik yeni tedbir ve kararların alınması gibi çözüme yönelik planlamalarında ayrıca yapılması gerekmektedir.

Kamu politikalarının başarısının bağlı olduğu etkenler göz önüne alındığında bir kamu politikası niteliği taşıyan kamu güvenliği politikalarının da baŐarıya ulaŐması her Şeyden önce tehditlere karşı korunması hedeflenen toplumun tüm kesimlerini içine alan bir çerçeveye sahip olmasına bağlıdır. Devletin kamu güvenliği politikalarının oluşturulması esnasında güvenlik bürokrasisinin yanı sıra sivil toplum kuruluşları, basın ve yayın faaliyetleri yürüten her türlü medya kuruluŐu, yerel yönetim organları gibi toplumun her kesiminin katılabileceği bir karar alma süreci politikanın başarılı olmasını kolaylaŐtıran etkenlerin başında gelmektedir. Aynı zamanda kamu güvenlik politikalarının oluşumu esnasında katılım sağlayarak sürece dahil olabilen toplum politika doğrultusunda alınan tedbirlerin, gerçekteŐtirilen karar ve faaliyetlerin daha kolay yürütülebilmesi sürecinde önemli bir faktör olacaktır.

Bu katılımların sağlandığı süreçler esnasında kurumlar ve bireyler arasında koordinasyon ve iŐbirlięinin etkili biçimde sağlanması, toplumsal yapının dikkate alındığı ve sosyolojik açıdan bilimsel zemine dayanan politika planlamalarının yapılması önem arz etmektedir.

Bu ilkeler doğrultusunda oluşturulan bir kamu güvenlik politikası, tespit edilmesi zor tehditlerin analitik tespitini, gerekli tedbirlerin olabildiğince erken alınabilmesini, hatta bazı zamanlarda ilgili tehdidin daha gerçekteŐmeden önüne geçilebilmesini sağlar.

Bu bağlamda kamu güvenliği politikalarının belirlenmesi sürecinde toplumsal değerlerin, temel hak ve hürriyetlerin, yasalarca belirlenen çerçevelere uygunluğun, problemlere yönelik çözüm geliŐtirme kabiliyeti olan bir yönetimin ve karar alma

süreçlerine toplumun geniş bir kesimine yer verilmesinin başarılı olmada mühim faktörler olduğu sonucuna varılmaktadır.

Günümüzdeki tehdit potansiyellerinin çeşitli ve karmaşık hale gelmesinin meydana getirdiği zorluklar ancak yukarıda bahsedilen ilkelerin dikkate alındığı süreçlerin gerçekleşmesiyle aşılabılır. Toplumun her kesiminin, bu konuyla ilgili her alanda çalışan bireylerinin kamu güvenlik politikalarının oluşum süreci esnasındaki işbirliği karmaşık tehdit potansiyellerine karşı geçerli önlem ve tedbirlerin alınıp uygulanmasını kolaylaştıracaktır (Köse, 2010: 35).

Kamu güvenlik politikası oluşturulurken korunması hedeflenen toplumun ihtiyaçları, sahip olduğu varlık ve kaynakları, küresel konumu, yaşanan ülkenin jeopolitik özellikleri, geleceğe yönelik vizyon ve beklentileri, tarih ve geçmişten gelen tecrübeleri gibi birçok özellik göz önünde bulundurulmalıdır. İç veya dış kaynaklı tüm tehdit ve tehlikelerin analitik bir şekilde değerlendirilip tasnif edildiği, riskler doğrultusunda ortaya çıkan fırsatlardan da faydalanmayı göz önünde bulunduran, karşılaşılan olaylara göre değişime ayak uydurabilen kamu güvenlik politikalarının oluşturulması istenilen amaçlara ulaşmak açısından önem taşımaktadır. (Çıtak, 2017: 154).

Kamu güvenlik politikalarının etki potansiyeli aynı zamanda sahip olunan varlık ve kaynakların etkili tahsisine de bağlı bir husustur. Toplumların sahip olduğu askeri, mali, sembolik, diplomatik, psikolojik, iletişim imkanları gibi tüm maddi ve manevi kaynakların etkin şekilde kullanımı politikaları ulaşmak istenen hedefler doğrultusunda etkin kılacaktır. Ayrıca kamu güvenlik politikalarını meydana getiren toplumsal kurumlar yalnızca devletle sınırlı kalmayıp, iletişim sektörü, çıkar grupları ve toplumun her kesiminden bireylerin katılımının sağlanması politikaların uygulanmasını kolaylaştıracaktır (Almond, 1956: 371-373).

1.2. PSİKOLOJİK SAVAŞ

Bu bölümde psikolojik savaşın tarihsel sürecinden başlayarak bireylerin yaşantısındaki yeri, barındırdığı özellikleri, hedefleri, hedefler doğrultusunda gerçekleştirilen faaliyetleri, uygulama aşamasında kullanılan yöntemleri ele

alınacaktır. Ayrıca Psikolojik Savaş tehditleri karşısında alınması gereken savunma tedbirlerine de yer verilmiştir.

1.2.1. Psikolojik Savaşın Tarihsel Süreci Ve Tanımı

Psikolojik savaş insanlık tarihi kadar kadim bir olgudur. İnsan yaratılışından gelen dürtülerinde etkisiyle dünyada var olduğundan bu yana istekleri, hedefleri, maksatları, arzu ve hırsları olan bir varlıktır. Bunlara erişmek için insanın tuttuğu yol ve yöntemler zaman ilerledikçe gelişmeler göstermiştir. Savaş bir olgu olarak insanların doğaya karşı mücadelesiyle başlamış çıkarlarının çakışmasıyla birlikte birbirleri arasında devam eden ve günümüze kadar çeşitli şekillere bürünerek süregelen bir hal almıştır.

İnsanlar hem kendilerinin hayatta kalma dürtüsünün temel esası olan korku ve paniği bastırmanın hem de düşman olarak nitelendirdiklerini bunlara sevk edip kargaşa içine sokarak maksadına ulaşmanın en mühim yolu olarak psikolojik savaşı geliştirmiştir. Düşmanın tutum ve davranışlarını dilediği şekle sokup yönlendirebilen insan savaşları kazanmanın kolaylaştırıcı bir yolu olan psikolojik savaş yöntemlerini tarih boyunca geliştirmeye yönelik faaliyetler gerçekleştirmiştir (Özarslan, 2014: 30'dan aktaran Bora M., 2019: 27).

Birtakım ezgiler mırıldanmaktan, büyü ve dinsel ritüellere kadar insanlık tarihinin erken dönemindeki birçok uygulama psikolojik savaşın ilk örneklerini oluşturmaktadır. İnsanın hem kendi moralini arttırmaya yönelik hem de düşman toplumun iradesini zayıflatmaya ve sistemin destabilizasyonuna yönelik faaliyetleri bu bağlamda ilk örnekler olarak görülmektedir (Gülbüz, 2021: 25).

Çocuklara anlatılan masallardan, milletlerin kültürlerinin gelecek nesillere taşıyıcısı olan destanlara kadar birçok sözel ve yazılı edebi metin de psikolojik savaşın erken dönemden beri süre gelen faaliyetleri arasında yer almaktadır.

Erken dönemdeki bu faaliyetler teşkilatsız, plansız ve bu tür bir savaş şekline dahi habersiz gerçekleştirilirdi. Psikolojik savaşa yönelik ilk yazılı örnekler Çinli stratejist Sun Tzu'nun M.Ö. 500 dolaylarında yazdığı "Savaş Sanatı" adlı kitapta bahsedilmiştir;

Yüz muharebenin hepsini kazanmış olmak başarının zirvesinde olduğu anlamına gelmez. Düşmanı savaşmadan yenmek ustalığın doruk noktasıdır. (...)

Hasım ülkelerde iyi olan şeyleri gözden düşürünüz. Hasım ülkelerin hakanlarının başarılarını küçük göstererek şöhretlerine gölge düşürünüz ve zamanı geldiğinde de kendi halkının onları hor görmesini sağlayınız. Düşman halkın kendi aralarında olan uyuşmazlık ve kavgalarını yayınız. Hasımınızın geleneklerini gülünç hale getiriniz (Tzu, 2003: 125).

Antik Yunan döneminde birçok düşünür halka yönelik söylemlerde bulunmak konusunda eğitim çalışmaları yürütmüştür. Demokrasi ile yönetilen bu şehir devletlerinde kamuoyu desteğinin sağlanması hususunda retorik denilen söylemler büyük önem arz ederdi. Hem yönetici olmaya talip kişiler, hem de devlet yönetimi için mühim mevkilerde bulunanlar sofist denilen düşünürlerden bu alanda dersler almışlardır. Bu sofistlerden birisi olan Atinalı Georgios bu faaliyetlerin imkanını şu örnekle ifade etmiştir;

Bir hatip ile bir hekim, bir şehre gitsinler. Bir meydanda hangisinin hekim olduğu hususunda bir münazara açılsın, hatibin kendisinin hekim olduğuna inandıracağına eminim. Zira retorik sanatını iyi bilen kişinin, halkın karşısında ikna edemeyeceği husus yoktur. (Özdağ, 2003: 272'den aktaran İyiat, 2021: 99)

Roma döneminde de propaganda ve rıza üretimi için ikna çalışmaları psikolojik savaşın önemli örnekleri arasında yer alır. M.Ö. 131 yılında toplumu devlet meseleleri ile alakalı bilgilendirmek ve kamuoyu desteğini sağlayabilmek için gazete çıkarılmıştır. Jul Sezar döneminde çıkarılan “Acta Diarna” adlı resmi gazete her gün çıkarılırdı. Dini merasimler, sportif faaliyetler, doğum ve ölümler, hükümetin aldığı kararlar gibi konularda gerek evlere gönderilerek gerek rahatça görünebilecek yerlere asılarak halka ulaştırılıyor ve her gün bu gazeteler vasıtasıyla bilgi veriliyordu.

Sezar propagandanın kamuyu etkileme ve desteğini alma konusundaki etkisini idrak etmiş ve buna yönelik faaliyetlere özen göstermiş bir hükümdardı. Üzerinde devletin kudretini, sahip olduğu zenginliğini, üstünlüğünü yansıtan paralar bastırılması da mühim bir propaganda aracı olarak tarihteki diğer tüm devletlerde olduğu gibi Roma’da da uygulanmıştır.

Roma’nın hem kendi halkına hem de yönetmeye talip olduğu dünyaya yönelik güç ve üstünlüğünü kabul ettirmeye yönelik psikolojik faaliyetleri bunlarla sınırlı değildi. Büyük çaplı gösteriler, resmi törenler, halk arasında yayılması için özellikle gayret gösterilen masalsı söylevler de bu faaliyetler arasında mühim bir yer tutmaktadır (Arsev, 2002: 69-71’den aktaran Sert, 2014: 21).

Tarihte psikolojik savaş faaliyetlerini en etkili kullananlardan biri de Moğol hükümdarı Cengiz Han'dır. Cengiz Han dünyanın en büyük imparatorluğunu kurarken düşmanlarına karşı psikolojik savaş, propaganda, algı yönetimi gibi uygulamaları çok etkili kullanması sayesinde büyük kazanımlar elde etmesini sağlamıştır. Sayısal açıdan büyük bir orduya sahip olmamasına rağmen Cengiz Han elindeki kuvvetleri olduğundan çok daha büyük, güçlü ve kabiliyetli göstermeyi psikolojik savaş faaliyetleri sayesinde başarmıştır. Teslim olmayı kabul etmeleri için düşman devletlerin yöneticilerini ve toplumlarını ordusunun acımasızlığı, vahşeti ile alakalı söylentiler yayarak etkilemiştir. Hayatta kalmanın ve yok olmaktan kurtulmanın teslim olmakla gerçekleşebileceğini toplumların zihinlerine işlemesiyle birçok savaşı çatışma olmaksızın kazanmayı bilmiştir (Toker ve Dilmaç, 1992: 52'den aktaran Sert, 2014: 8).

Ortaçağ'daki Haçlı Seferleri başta olmak üzere birçok mücadele dini motivasyonlarla sürdürülmüş, toplumların desteğini sağlamak açısından psikolojik savaşın birçok metoduna başvurulmuştur. Dine dayanan veya din adamlarının gerçekleştirdiği söylemler ve psikolojik savaş faaliyetleri toplumların algılarını etkileme hususunda etkili metotlar olmuştur.

Osmanlı Devleti de psikolojik savaş konusunda çeşitli uygulamalara başvurmuştur. Savaş meydanlarında ordunun moralini arttırıp düşmanın psikolojisini bozmak maksadıyla mehter alayları (Kumkale, 2006: 20) daha devletin kuruluş döneminde vücuda getirilmiş ve bundan hemen her savaşta istifade edilmiştir. Ordu bünyesinde yer alan "Deliler" adı verilen süvari kuvvetleri savaş esnasında düşmanı korkutacak tarzda kıyafetler giyerek ve sesler çıkararak düşman ahali ve ordusunda şayialar çıkartıyorlardı (Özsoy, 1998: 269'dan aktaran Sert, 2014: 8).

Osmanlı Devleti aynı zamanda gerçekleştirdiği askeri törenleri ile de bir psikolojik harp faaliyeti gerçekleştirirdi. Dönemin en görkemli üniformalarıyla ve kıyafetleriyle yapılan geçit törenlerine yabancı devletlerin elçileri ve diğer dinlere mensup temsilcileri çağırılırdı. Bu törenlerden etkilenen elçiler ve temsilciler hatırat, seyahat ve mektuplarında bunları uzun uzadıya anlatır devletin güç ve kudretinin ne kadar ileri olduğuyla alakalı algının oluşmasına ön ayak olan bir etkiyi sağlarlardı (Özkaya, 2020: 59).

Aztekler'e karşı savaşıp Amerika'yı istila eden Cortez kuvvetlerinin atları kullanarak korku oluşturmaları, Japonya'da şogun adındaki yöneticilerin her türlü başkaldırıyı önleyici bir değerler sistemi meydana getirmeleri, Çin'i fetheden Mançu'ların terör vasıtasıyla sayısal üstünlüğe rağmen Çin'i yıllarca yönetebilmesi, Avrupa'daki feodal sınıfın ve kilisenin her türlü korku vasıtası ile halkı baskı ve kontrol altında tutması, Engizisyon'un İspanyadaki faaliyetleri, bir psikolojik savaş örneği olarak sayılabilir (Lineberger, 1954: 12).

Fransız devriminin ardından milli devletlerinde ortaya çıkmasıyla dünyanın dinamiklerindeki değişiminde etkisiyle savaş konsepti de evrim geçirmiştir. Ulaşım ve iletişim imkanlarındaki gelişmeler savaşa toplumlarında tüm unsurlarıyla dahil olmasını sağlayan bir etken olmuştur. Bu bağlamda devletler psikolojik savaş faaliyetlerine, propagandaya, kitle psikolojisine yönelik çalışmalara sıcak çatışmalara hazırlık kadar göz önünde bulundurmışlardır. Çünkü artık kamuoyu desteği savaşlar için olmazsa olmaz bir hale gelmiştir (Erler, 2004: 44-45).

Birinci Dünya Savaşı'nda savaşın tarafı olan devletler kamuoyu desteğini sağlamak, düşman toplumların mücadele iradesini zayıflatmak maksadıyla birçok propaganda yoluna başvurmuştur. Uçaklardan bildiri ve broşürler atmak, görünür yerlere afiş ve ilanlar asmak, dini sembollere başvurmak, basılı yayın organlarını kullanmak, balonları ve hava kuvvetlerini kullanmak bu faaliyetlerin başında gelmektedir. Megret 1. Dünya Savaşı esnasındaki propagandanın etkinliğini "Birinci Dünya Savaşında dış propagandaya verilen üstünlük öylesine büyük oldu ki her kamuoyu aynı anda düşman kamuoylarından birinin ya da öbürünün kurbanı olduğuna inandı." (Megret, 1972: 60) şeklinde değerlendirmektedir.

İkinci Dünya Savaşı öncesi dönemde başta Almanya, İtalya ve Rusya'da kamuoyunu etkileyip yönlendirmek, harekete geçirmek ve kamuoyu desteği kazanmak maksadıyla özellikle bu dönemde ortaya çıkan radyonun da etkin kullanımı sağlanmıştır. Zira radyo yukarıda bahsedilen faaliyetlere nazaran çok daha hızlı ve çok daha geniş kitleleri etkileyebilme imkanı sunan bir teknolojik ilerleme olmuştur (Çetin, 2011: 40'dan aktaran Bora M., 2019: 29).

İkinci Dünya Savaşında özellikle Almanların Nazi propagandası psikolojik savaş alanında büyük atılımların olduğu bir dönem olmuştur. Nazi Almanya'sının başı Adolf Hitler ve Propaganda Bakanı Joseph Goebbels bu alandaki çalışmalara

özellikle yoğunlaşmıştır. Basılı yayınlardan radyo konuşmalarına, belgesel ve film yapımlarına, hatta Berlin’de gerçekleştirilen olimpiyatlara kadar her alanda propaganda faaliyetleri için fırsatlar değerlendirilmiştir. Sadece Nazi ideolojisinin yayılmasını değil aynı zamanda kitleleri her türlü eylem için sürükleyebilmeyi ve düşman toplumları sindirebilmeyi hedefleyen propaganda faaliyetleri ilk dönemdeki Alman başarısının ve savaşın sonlarına kadar süren Alman direnişinin önemli bir unsuru olmuştur.

Sovyet Rusya’da ise gerek Alman işgaline karşı propaganda ve algı yönetimi faaliyetleri Politbüro’nun (devleti yöneten partinin yönetim organı) kararlaştırdığı hedefler doğrultusunda eğitim, sanat ve bilimi kapsayan manevi bir organizasyon bütünüydü. Saygı ve korkunun bir arada sağlanmasının hedeflendiği bu ortamda herkes maksatları belirlenmiş bu psikolojik savaşın bir parçasıydı. Toplumun moral ve motivasyonunun düşmemesi için her türlü faaliyete girişilmiştir.

Keza savaşın ayrı bir cephesi olan ABD’de bu alana özel ilgili faaliyetler icra eden psikolojik savaş birimleri oluşturmuş ve savaş boyunca düşman propagandasını analiz ve karşı propagandaya yönelik eylemleri planlamış ve uygulamıştır (Ataş, 2019: 22).

2. Dünya Savaşı’ndan sonra küresel alanda iki kutup meydana gelmiş, Sovyetler Birliği ve ABD’nin tarafları olduğu, ideolojik ve stratejik açıdan yürütülen bir savaş olan Soğuk Savaş diye adlandırılan bir döneme girilmiştir. ABD ve Sovyet Rusya arasındaki silahlanma, nükleer faaliyetler, bilim, uzay, spor vb. birçok alandaki yarış sıcak çatışmanın gerçekleştirilemediği bu savaşta psikolojik savaş alanında yürütülen unsurlar olarak yer almıştır (Yılmaz, 2014: 36).

Güllapoğlu bu geçişi şöyle vurgulamaktadır;

Psikolojik harp, psikolojik harekât veya daha ılımlı bir ifadeyle psikolojik savunma, daha önceleri silahlı mücadeleden hemen önce başlatılıp, bu mücadele devamınca sürdürülen, düşmanın savaşa başlama ve devam azim ve iradesini kırmaya yönelik bir faaliyet iken, İkinci Dünya Savaşı sonrasında uluslararası silahlı mücadelenin yerini alırcasına günlük yaşantının bir parçası haline gelmiştir (Güllapoğlu, 1991: 26-27 ’den aktaran Levent, 2020: 105).

Toplum üzerinde hegemonya sahibi olan güçlerin bu egemenliğini koruyabilmesi kamuoyunun rızasına ve meşruiyetlerini sağlamalarına bağlıdır. Bu bağlamda çoğunluğun çıkarlarının yönetici sınıflarınla aynı doğrultuda olması gerekliliği rızanın imalatı vasıtası ile temin edilir. Kamuoyunun destek ve rızasının

temini, zihinsel tahakküm ve toplumu aynı yöne sevk edebilme manipölasyon vasıtasıyla gerçekleştirilir (Güler, 2018: 77).

Tarhan insanlık tarihini kölelik, işçilik ve özgürlük dönemi olarak üçe ayırmakta, özgürlük döneminde toplumların kontrolünü sağlamak isteyenlerin eskiden olduğu gibi baskı, tehdit, zorlamalar ve korku yaymadan ziyade propagandaya odaklandıklarına dikkat çekmiştir (Tarhan, 2021: 22). Ünlü Amerikan Halkla İlişkiler Uzmanı Bernays bu durumu şu şekilde dile getirmiştir; “Zihinleri şekillendirmeye yönelik bu yeni teknikler, aptal kitlelerin doğru yolda tutulabilmesini garanti etmek için akıllı azınlık tarafından kullanılmalıdır” (Bernays, 1947: 116’dan aktaran Güler, 2018: 78).

Soğuk Savaşın sona ermesiyle dünya genelinde yönetim şekli demokrasi haline gelmiş fakat toplumların algıları ve psikolojilerinin kendi haline bırakılması söz konusu olmamıştır. Savaş dünyadaki bir çok gelişmeyle birlikte evrimleşmiş psikolojik savaşta yeni faaliyetlerin ortaya çıkması söz konusu olmuştur.

Tarihin erken dönemlerinden bugüne kadar süregelen bu psikolojik savaş yöntemlerinden günümüzde de faydalanılmakta ancak siyasal, sosyal, ekonomik ve psikolojik değişimler ile teknolojik ilerlemelerinde etkisiyle Psikolojik savaş daha örtülü faaliyetler halini almıştır. Demokrasinin bu dönemde meşru kabul edilen tek sistem olması sebebiyle buna dayanarak yapılan tüm müdahaleler meşru sayılır olmuştur. Gerek devletler kendi toplumları üzerinde, gerek hegemonya kurmak isteyen ülkeler diğer devletler ve toplumları üzerinde kendi fikir ve ideolojilerini hakim kılmak için algı ve propagandaya yönelik faaliyetlere yoğunlaşmaktadır. Bu faaliyetler vasıtasıyla söz konusu ülkelerin siyasal ve toplumsal olarak kontrolü hedeflenir (Ataş, 2019: 32).

Dünyadaki değişimlerle birlikte savaş ve şiddetin evrimleşmesinin de söz konusu olduğu yeni dönemde savaş asimetrik bir boyut almaya başlamıştır (Ergün, 2018: 121). Savaş ile barış dönemlerinin artık ayırt edilemez hale gelmiştir (Lind ve diğerleri, 1989: 22-26’dan aktaran Bozkurt, 2019: 461-462). Savaşın gerçekleştiği alanlar artık daha belirsiz hale gelmiş, çatışma vs. faaliyetler sivillerin meskun olduğu ortamlara kaymıştır (Gürcan, 2019: 771). Bu sebeple toplumun onay, destek ve morali savaşta başarının kilit unsuru haline gelmiştir. Zira artık metropol ve büyük şehirlerde yaşayan insanların özgürlüklerinin tartışmalı hale gelmesi gibi büyük bir

tehlike daha söz konusudur. Sayısal açıdan çok küçük gruptaki düşman faaliyetleri bile büyük vahşetlere sebep olabilmekte toplumların yaşantısını tehdit edebilmektedir. (Ergün, 2018: 121). Kitle iletişimdeki ilerlemeler, medyanın artan etkisi, savaşın artık askeri mücadeleden ziyade psikolojik, kültürel, sosyal ve politik bir alana kaymasının söz konusu olmasıyla hasım toplumların hedef alındığı saldırı yöntemleri de gelişmiştir. Psikolojik savaş faaliyetleri başta olmak üzere hedef alınan ülkenin bilgi işlem altyapısı başta olmak üzere siber saldırılar, toplumun dayanağı olan kültüre ve toplumu ileriye taşıyabilecek kabiliyete haiz kişileri gözden düşürme ve itibarsızlaştırmaya yönelik çalışmalar, kamuoyuna yönelik propaganda ve manipülasyon çalışmaları savaşın yeni bir hali olarak uygulanmaktadır (Gürcan, 2019: 773).

Uluslararası sistemde geçmişten günümüze alışlagelmiş mücadele araçları diplomasi, ticaret ve savaştır. Savaş hususunda insanlığın kabiliyetleri özellikle nükleer gelişmelerle birlikte toplu bir yok oluşa sebep olacak kadar ilerlemiştir. Diplomasi ve ticaretin mücadele etkisi açısından tek başına yetersiz, savaşınsa geri dönülemez zararlar vermesi muhtemel araçlar olması sebebiyle geçmişten günümüze kadar savaşın araçlarından biri olarak uygulanan psikolojik savaş artık ana mücadele alanı olarak önem kazanmıştır (Karataş 2008: 3).

İnsanlığın gerçekleştirdiği gelişmeler ışığında savaş başka bir şekle evrilmenin yanı sıra politik-askeri alandan politik-sosyal alana kayan bir mücadele şekli haline gelmiştir. Savaş yalnızca askeri alandan çıkıp sivil alanında içerisinde gerçekleşmeye başlamış hibrit bir mücadele halini almıştır. Coğrafi hakimiyetlerden ziyade artık ana hedef sosyo-psikolojik alanlara yönelik kontrol olmuştur. Jeostratejik, savaşın fiziki alanındaki taktik öncelikler yerini maneviyatın, sosyolojinin, toplum psikolojisinin üstünlüğü ile dirayetine ve bilgiye hakimiyete dayalı hedeflere bırakmıştır. Önceleri savaşın yalnızca manevi sahası olarak görülen ve salt askeri gücün yan çıktısı olarak hesaplanan psikolojik ve moral değerler artık sosyo-psikolojik faktörler olarak savaşın esas hedefi halini almıştır (Gürcan, 2012: 102-103).

Dünya üzerindeki tüm mücadelelerin temelinde bulunan aynı fikir ve amaçta birleşip toplanan, kamuoyu oluşturarak bireysellikte sahip oldukları güçten çok daha büyük bir güce ulaşan toplumların duygu ve düşüncelerini kontrol edebilmek artık

savaşların başlıca maksadı haline gelmiştir. Yani insanların “nasıl düşünmesi gerektiğini değil ne düşünmesi gerektiğini kabul ettirmeye çalışan” faaliyetler bütünü artık savaşın başlıca mücadele aracı olmuştur (Sert, 2014: 18).

Psikolojik savaşa yönelik faaliyetler kitleler özelinde yoğunlaşmaktadır. (Özdağ, 2013: 208) Bazen toplumu oluşturan tek başına bir kitleyi bazen de toplumun içerisindeki farklı kitleler hedef alabilir. Kitle sözcüğü anlam olarak “kalabalık, yığın” olarak ifade edilebilir. Kitle içerisinde bireyler fert olarak sahip oldukları karakter özelliklerinden ve kimliğinden sıyrılarak, söz konusu kalabalığın yöneldiği duygu ve düşüncelere göre hareket eder (Le Bon, 2017: 19).

Bilinçli kişilik ortadan silinir, bütün bu birleşmiş fertlerin düşünceleri ve duyguları tek bir tarafa yönelir. (...) Kitle tek bir varlık haline gelir ve kitlelerdeki zihniyetin tekleşmesi kanununa uyar (Le Bon, 2017: 19).

Psikolojik savaş faaliyetleri hedef alınan kitleyi her açıdan analiz ederek istenilen amaca yönelik yönlendirmenin yollarını arayan planlamalar neticesinde uygulanır. Özellikle dini, etnik veya radikal derecede politik nedenlerle bir araya gelmiş kitleler üzerinde daha kolay gerçekleştirilebilen bu faaliyetlerle büyük kazanımlar elde edilmesi mümkün görünmektedir. Ortak bir bilinç ve bakış açısı merkezinde bir araya gelen kitleler ruh ve bilinç açısından birbirine sıkı sıkıya bağlı hale gelir ve bireylerin kendilerini diğerlerinden ayıran hususiyetleri ve karakterleri ortadan kalkar. Böyle bir durumda artık sadece grup kolektif bilinci ve ortak bir bilinçaltı söz konusudur (İyiat, 2021: 96).

Psikolojik savaş yukarıda bahsedilen tüm yönleriyle düşünüldüğünde bireylerin fiziki varlıklarından ziyade maneviyatlarını hedef alan, bireylerin meydana getirdiği kitlelerin ve toplumların mali, siyasi, kültürel, sosyal ve askeri kapasitelerini etkisiz veya yetersiz kılabilen, direk bir askeri müdahaleye göre daha az maliyetli ancak daha çok planlama ve uzmanlık gerektiren faaliyetler bütünüdür (Baştürk, 2005: 105’den aktaran Sert, 2014: 4).

Psikolojik savaş faaliyetleri “ortaya çıkardığı korku psikozuyla propaganda ve kışkırtma yöntemlerini kullanarak, zihinlerde, duygularda ve davranışlarda etki yapmaya yönelik bilimsel ve sistematik faaliyetler” olduğundan, bireylerin tutum, algı, kanaat, davranışlarını istenilen şekilde değiştirebilmeyi hedefler (Özdağ, 2010: 241). Hedef alınan toplumun moral ve motivasyonunu düşürmek, her türlü savaş şeklindeki mücadele azmini ortadan kaldırmak maksadıyla uygulanan tüm faaliyetler

psikolojik savaşın araçlarıdır (Baştürk, 2005: 105'den aktaran Sert, 2014:4). Bunları gerçekleştirmekteki temel maksat faaliyeti uygulayan taraf veya o tarafın kabul ettirmek istediği fikir hakkında olumlu, faaliyeti uygulayan tarafın karşıt olarak tanımladığı bir grup veya fikri olumsuz olarak kabul ettirmektir (Toker ve Dilmaç, 1992: 56'dan aktaran Barlas, 2013).

Psikolojik harbin tarafı olan devletler, güvenlik başta olmak üzere tüm ihtiyaç ve menfaatlerini sağlamak, kendi toplumunun maneviyat, moral ve değerlerini savunmak, hedef toplumları kendi iradesi ve isteği doğrultusunda yönlendirip güdümü altına alabilmek için psikolojik savaş faaliyet ve tedbirlerine başvurur (Erkan ve Dilmaç, 2001: 156'dan aktaran Barlas, 2013).

Barlas'a göre Psikolojik Savaş ile ilgili tüm tanımlar üç ortak unsur etrafında toplanabilmektedir:

- Çıkarlar doğrultusunda belirlenmiş maksat ve hedefler
- İlgili toplumu meydana getiren bireylerin his ve fikirlerinin istenilen şekilde yönlendirilebilmesi
- Bireylerin tutum ve davranışlarının çıkarlar ve maksatlar doğrultusunda değişiminin sağlanması (Barlas, 2013).

Tüm bu bilgiler ışığında stratejik düzeyde toplum içerisinde kargaşa meydana getirmeyi hedefleyen psikolojik savaşın propaganda tekniklerinin yanı sıra psikiyatrik, psikanalitik, psikolojik bilimsel temeller üzerinde faaliyetler gerçekleştirilmesi de dikkate alınırsa “bilimsel bir tedhiş silahı niteliği taşıdığı” göz ardı edilemez bir argüman olarak karşımıza çıkmaktadır (Megret, 1972: 173-175).

2.2. PSİKOLOJİK SAVAŞIN ÖZELLİKLERİ, HEDEFLERİ VE AMAÇLARI

Geçmişten günümüze kadar savaş insanlığın imkan ve kabiliyetlerinin gelişimiyle değişime uğramış olsa da temelde gerçekleşen olaylar aynı çizgidedir. “Savaş Üzerine” adlı kitabında savaşın bu hususuna değinen Clausewitz tüm bu sürecin izahatını şöyle yapmıştır:

Savaş bir kuvvet kullanma eylemidir ve kuvvetin kullanılmasında hiçbir sınır yoktur; o halde taraflar birbirlerini daha fazla kuvvet kullanmaya iterler; böylece mantıki olarak aşırılığa kaçması zorunlu bir karşılıklı etki doğar (Clausewitz, 2018: 31).

Kuvvetin kaynağı yalnızca fiziki varlıklardan meydana gelmemektedir. ABD başkanı Eisenhower’ında dediği gibi:

Kuvvet bir bileşkedir hiçbir zaman bir toplam değildir. Mesela ahlak ve maneviyat sıfıra düştüğünde kuvvet de sıfıra düşer (İlhan, 1987: 33).

Bu karşılıklı sınırları zorlama eğiliminin günümüzde evrildiği noktanın başlangıcını yine Clausewitz’in eserinde bulmak mümkündür:

Savaş, irademizi düşmana zorla kabul ettirmek için kuvvet kullanma eylemi olduğuna göre daima ve sadece düşmanı yenmek, yani silahtan arındırmak söz konusudur (Clausewitz, 2018: 49).

Düşmanın savaş gücünü ortadan kaldırmak ilk başta esas hedef gibi görünse de temelde düşmanın mücadele iradesini yani düşmanın en büyük silahını ortadan kaldırmadan tehdidin hala devam ettiği göz önünde olan bir gerçektir. Elbette düşmanın askeri varlığının imhası diğer birçok getirinin başlangıcını oluşturur. Fakat düşman mücadele iradesinin ortadan kaldırılmadığı durumlar bu getirileri tehlikeye sokabilir. Ayrıca düşmanın tüm silahlı gücünün imhasını gerçekleştirmek riskli ve götürüsü getirisinden fazla bir faaliyetler bütünü teşkil edebilir. İşte bu sebeple başka alternatiflerinde göz önünde bulundurulması bir mecburiyet olarak karşımıza çıkmaktadır (Clausewitz, 2018: 49).

Askeri mücadele ile yapılabileceklerin maddi sınırlarının yanı sıra yukarıdaki paragrafta bahsedilen risklerinin ve maliyetinin bir neticesi olarak Hart’ın deyişiyle “daha dolambaçlı yollar” keşfedilmeye başlanmış ve düşmana zarar verebilmenin “Dolaylı Tutum” adı verilen yöntemlerle gerçekleştirilebilmesinin farkına varılmıştır. Yani zafer kazanılsa bile aşırı maliyetin ve kayıpların söz konusu olacağı yollar yerine, dolambaçlı, uygun, etkin, verimli, yerine göre ılımlı görünen yöntemlerin düşman üzerinde kullanılması daha doğru bir tercih olacaktır (Hart, 2015: 303-304).

Hart taktik düzeyden stratejik düzeye kadar savaş özelinde bu konudan bahsetmeye başlayıp bir toplumun ve o toplum adına karar verici olan kamu otoritelerinin psikolojiyi hedef alan yöntemlerle nasıl etkisiz hale getirebileceğini anlatır; Bir askerin bir çatışma da etkisiz hale getirilmesi yalnızca kalabalık bir ordudan bir kişinin eksilmesi demek iken iradesi alt üst olmuş, panik içerisinde ve sınırları harap vaziyetteki bir askerin düşman ordu üzerinde bundan çok daha fazla zarara sebep olabileceği açıktır. Stratejik düzeyde bu komutanların zihinlerinde gerçekleşmesi sağlanan bu panik tüm orduyu çarpışma yetisinden

uzaklaştırabilecekken, politik açıdan kamu otoritesi olan karar vericilerin ve o karar vericileri etkileyen toplumun bireyden gruplara her katmanının üzerindeki psikolojik baskı bir toplumun sahip olduğu tüm güç unsurlarını etkisiz kılabilir. Bu bağlamda maliyeti askeri faaliyetlere göre çok daha düşük olan bu yöntem hedef alınan toplumun iradesi ve dirayetini istenilen şekilde etkilemek için fazlasıyla verimlidir (Hart, 2015: 304)

Ayrıca bir topluma yönelik askeri veya başka sahalarda fark etmeksizin görünür ve şiddetli baskıların o topluma daha da dirayet sağlayıp ve dayanma gücünü pekiştireceği açık bir olgudur. Hart bunu karın sıkılarak kartopu haline getirilmesine benzetir. Böyle bir kartopu ne kadar sıkırsa o kadar yavaş eriyecektir. Bu sebeple hedef alınan toplumun her türlü dolaylı tutum tercih edilerek iradesine yönelik gerçekleştirilecek faaliyetler istenilen hedeflere ulaşmak için en etkin ve verimli yöntem olarak tespit edilmiştir (Hart, 2015: 305).

Mücadeleye yönelik irade ve dirayet ölçülmesi bilimsel yollarla mümkün olan bir olgu değildir. Bu alandaki çalışmalar genellikle model veya rehberler düzeyinde yapılabilmektedir. İrade ve dirayet yalnızca moral ile alakalı bir durum değildir. Moral bireyler açısından öznel, toplum genelinde de bazı durumlarda pamuk ipliğine bağlı olabilen öngörülmesi zor ve geçicilik arz edebilen bir olgudur. Toplumların kültürleri, geçmişi veya geleceğe yönelik vizyonları, irade ve dirayet bir diğer unsurları olarak göz önünde bulundurulabilir (İlhan, 2020).

Birey veya toplum nezdinde bir mücadeleyi kazanmak savaşa yönelik bir farkındalık ve içgüdü gerektirir. Olaylar karşısında soğukkanlılığını koruyarak hareket etmeyi başarabilen toplumlar mücadele iradelerini ve dirayetlerini korumaya başarabilir. Bu başarının anahtarı toplumun bir vizyon ışığında birlik içerisinde tutulabilmesinde yatmaktadır. Çünkü toplumu oluşturan bireylerin dolayısıyla da milletin kendini boşlukta hissetmesi etkisine dayanılamayacak kadar zararlı bir durumdur (Hart, 2015: 495-498).

Endüstri çağı sonrasında şehirlerde kalabalık nüfusların bir araya gelmesiyle "fiziksel olarak dağılmış, ama zihinsel düzeyde tamamen bütünleşen bireylerin oluşturduğu bir manevi ortaklık" yani kamunun meydana gelmesi bireyin parçası olduğu bütünü yeniden tanımlayan bir olgu olmuştur. Le Bon'un kalabalıklar çağı olarak nitelendirdiği çağ artık "kamu veya kamular çağı" haline gelmiştir. İnsan tek

kalabalığın içerisinde girebilmekle birlikte birçok kamunun parçası olabilecek duruma ulaşmıştır (Ewen, 1996: 69'den aktaran Freedman, 2022: 590).

Kalabalıklar içerisinde birey akli melekelerinden uzaklaşan, sağduyuyu terk eden, tamamen duygu ve dürtüleriyle hareket ederek olaylara tepki veren bir haldeyken, bir kamunun parçası olan birey akılcı düşünce doğrultusunda hareket eden, eleştirel bir yaklaşım sergileyebilirdi. Gerçekten toplumların ilerlemesi içinde farklı fikir ve düşüncelere sahip olsa da akılcı davranarak hareket edebilen bireylerin oluşturduğu bir kamuya bağlı olduğu olgusu artık kabul edilmeye başlanmıştır (Park, 1972: 80'den aktaran Freedman, 2022: 591).

Belli bir düzeni olmayan karışıklık içerisindeki bir topluluk mantıklı kararlar almaktan uzak, yaptıklarının bilincinde olmadan, sorumluluk hissetmeden, telkin ve yönlendirmeye son derece yatkın bir ruh hali içerisinde. Bu ruh hali şiddete meyilde tetikler. Bu kalabalığın parçası olan bireylerin kendi aralarındaki davranışları da son derece bulaşıcı bir hal alır (McDougall, 1920: 46). Aidiyet ihtiyacı bireyleri buna bilinçaltında ikna eder. Zira insan kendisini bir kitle veya topluluk içerisindeyken daha güvende hisseder ve kendine güveni artar. Küçük bir karışıklık önlenemez bir kargaşa ve geri alınamaz sonuçlar meydana getirebilir (Cannetti, 2022: 16).

Le Bon'un bu konudaki tarifi kitle içerisindeki insanın psikolojisini en uygun şekilde anlatır:

Üstelik yalnızca örgütlenmiş bir kalabalığın parçası olması gerçeği bile bir adamı uygarlık merdiveninde birkaç basamak aşağı düşürmeye yeterdi. İnsan tecrit halindeyken kültürlü bir birey olabilir; ama kalabalık arasında barbardır - yani içgüdüleriyle davranan bir yaratıktır. İlkel varlıklardaki kendiliğindenliği, şiddeti, vahşeti ve aynı zamanda coşku ve kahramanlığı sahiplenir ve daha sonra kendisinin izin verdiği araçlar yoluyla sözcüklerden, görüntülerden etkilenerek onlara benzemeye başlar - oysa bu araçlar kalabalığı oluşturan tecrit halindeki bireyler üzerinde hiçbir etki yaratmaz - ve kendi çıkan için ne yapması gerektiği apaçık belliyken ve en iyi bildiği alışkanlıkları dururken, bunları bırakıp tam tersi işler yapmaya teşvik edilir. Kalabalık içindeki bir birey, rüzgarın keyfine göre savurduğu, diğer kum tanecikleri arasında bir kum taneciğidir (Le Bon, 2017: 13).

Kalabalıklar tam anlamıyla toplumun yansıması olan olgular değildir. Amaç, hedef ve vizyondan yoksun sadece telkin ve yönlendirmelerle bir araya gelip hareket eden insan topluluğunun kamuyu meydana getirdiği düşünülemez. Kamu kolektif bir ruh taşıyan birçok bireysel özellik bakımından farklılığa sahip olsalar da aynı hedef ve vizyona sahip, dünyaya bakışları açısından akılcı düşüncede buluşabilen bireyler

topluluğundan oluşur. Bazı fikir ve hisler sadece kamu nezdinde oluşabilir ve eyleme geçirilebilir (Özyutkan, 2006: 452).

Psikolojik savaş toplum psikolojisinin bu yönlerini göz önünde bulundurarak, bireyleri ait oldukları kamu topluluklarından kalabalık kitlelere yönlendirip mantıklı düşünceden uzaklaştırarak istenilen tutum ve davranış değişikliklerini sağlamak için gerçekleştirilir. (Kumkale, 2006: 42'den aktaran Acar, 2021: 99) Toplumu meydana getiren insanların birbirlerinden tutum, davranış, fikir, ideoloji ve bakış açısı yönüyle ayrışması normal şartlarda toplumun mozaik bir özelliğe sahip olması değerlendirilebilecekken, psikolojik savaş açısından bunlar zayıf noktalar olarak görülür ve bunların istenilen sonuca ulaşmak üzere istismarı söz konusu olur (Kılpelit, 2010: 17'den aktaran Bora M., 2019: 40).

Tarhan bu konuda psikolojik savaşın temel hedefini şu şekilde açıklamaktadır:

Düşmanın ekonomik, siyasi, sosyal ve toplumsal moral bakımından zayıflığı ya da yumuşak karnı diye tabir edilen hassasiyetleri istismar edilerek hedef devletin savaş gücü zayıflatılır (...) düşmanın yenilgisini sağlamak için fikir, düşünce, eğilim, davranış, heyecan ve istekleri üzerine olumsuz ve ısrarlı etkiler yaparak direniş ve savaş azimleri kırılır (Tarhan, 2021: 25).

Hedef alınan toplumun yalnızca zayıf noktalarına değil, zarar verildiğinde güçsüz duruma düşmesi temin edilebilecek güç kaynakların yönelik psikolojik savaş faaliyetleri de gerçekleştirilebilir. Sosyolojik, kültürel ve psikolojik her türlü alandaki inanç ve değerleri, dayanışma bilincini ve bunların sosyal örgütlenmeleri dahil her oluşumunu hedef alan eylemler söz konusu olabilir. Bireylerin “bilgi ve kültür düzeyleri, yetenek ve becerileri, dolayısıyla da kişilik yapılarından aile yapısına ve üst düzeyde toplumsal yapıya kadar bütün sosyal katmanlar” özellikle hedef alınır (Çağlayan, 2017: 48-58).

Toplumların bir olay karşısındaki tepkileri ve davranışları, toplumları meydana getiren insanlar veya kitleler düzeyi ile başlar. Psikolojik savaş bu tepki ve davranışların istenilen şekle ve hedefe yönelik gerçekleşmesini sağlamak için her türlü kaynağa yönelik faaliyetlerin sistematik gerçekleştirilmesiyle ilgilidir. Toplumun her katmanına, her yapısına ve bunları oluşturan bireylerin karakteristik ve kültürel özelliklerine yönelik müdahaleler bu maksatla gerçekleştirilmektedir. Toplumun irade ve dirayetinın kaynağı olan her türlü birlik ve yardımlaşma

reflekslerinin psikolojik, politik, sosyal ve ekonomik her sahada ortadan kaldırılması hedeflenir (Çağlayan, 2017: 57-58).

Psikolojik savaş faaliyetleri yalnızca kısa vadeli yada anlık infialler meydana getirmek üzere yapılan faaliyetler değildir. Uzun vadeli, hedef alınan toplumun her türlü sosyal güç dayanaklarını ortadan kaldırmaya yönelik girişimlerde söz konusu olabilir. Çağlayan toplumun geçmişten beri süregelen tüm dinamiklerini etkileyerek toplumu istenilen psikolojik savunmasızlık durumuna getirmeyi hedefleyen bu girişimleri şu şekilde açıklamaktadır:

- *Birey-ahlak yabancılaşması*
- *Toplum-değerler yabancılaşması*
- *Aydın halk yabancılaşması*
- *Toplum-devlet yabancılaşması*
- *Alt kimlik yabancılaşmaları*
- *Bölgesel yabancılaşmalar*
- *Dayanışma ve uzlaşma kültürünün yok edilmesi*
- *Yeni ulusal, etnik ve dini kimlikler inşası yoluyla dışlama, ayırıştırma ve çatışma kültürünün geliştirilmesi (Çağlayan, 2017: 59-60)*

Psikolojik olarak savunmasız duruma gelen bir toplum her türlü birlik ve düzenden azade, devlet vs. tüm sosyal kurumları güvenmek ve desteklemekten uzak, geçmişine ve geleceğine yönelik sorumluluk duygusundan yoksun bir hale gelir. Tüm bunlardan umulan temel maksat ilgili toplumun her türlü alanda düşünce, tutum ve davranışlarını psikolojik savaş faaliyetlerini uygulayan tarafın kontrol etme isteğidir (Toker ve Dilmaç, 1992: 38'den aktaran Ölçekçi, 2018: 435).

Psikolojik savaş gizli yürütülen faaliyetlerden meydana gelmektedir ve açıktan ilan edilerek gerçekleştirilen bir savaş türü değildir. Psikolojik savaş faaliyetleri yürüten düşman çeşitli vasıtaları kılıf olarak kullanır. Lineberger özellikle dost görünen basın ve dini kurumların bu hususta mühim maskeler olduğunu ifade etmektedir (Lineberger, 1954: 2).

Psikolojik savaşın görünen bir cephesinin olmaması, gündelik yaşamın her anında ve sahasında yürütülebilen faaliyetlerden oluşması tespitini ve önlem alınmasını zorlaştıran özelliklerden biridir. Gündelik yaşamda insanların bir araya geldiği kafeler, sinemalar, umumi toplanma alanı olan her yerde psikolojik savaşa

yönelik faaliyetler gerçekleştirilebilir (Qualter, 1962: 26-31'den aktaran Levent, 2020: 106).

Psikolojik savaşın gizli yürütülmesi insanın karakteri ve fikir empoze etme denemesi söz konusu olduğunda karşı kalınabilecek reaksiyonları bertaraf etmeyi de sağlayan bir özelliktir. İnsan dışarıdan dikte ettirilmeye çalışılan fikirler karşısında bunu kendi bakış açısıyla değerlendirip bu düşüncelerin doğruluğunu kabul etmeyebilir (Sert, 2014: 10).

Buna karşın psikolojik savaşı uygulayan taraf şu yola başvurur. Psikolojik savaşın uygulanması esnasında faydalanan bireyler ilgili toplumun içerisinde yer alan ve o toplum ile kültürünü tanıyan yani “hedef toplumla aynı dili konuşan kişilerden oluşur” (Özdağ, 2010: 246-247).

Toplumun her türlü kalıplaşmış tutum ve düşüncelerini etkileyebilmek kontrollü, planlı ve zamanlaması önceden titizlikle belirlenmiş bilgi yaymaya yönelik eylemlere dayanır. Yayılması istenen bilgiler tek seferde ve tümüyle topluma yayılmaya çalışılmaz. Azar azar aşırı dikkat çekmeyecek şekilde yayılması planlanarak hedef toplumun manipülasyona uğradığını anlayamaması sağlanır (Callavari ve Reveron, 2003: 4'den aktaran Bora M., 2019:29).

Yayılması hedeflenen bilginin konusu toplumun ilgisiz kalamayacağı ve dikkatini celp edecek hususta olmalıdır. Konunun tespiti yalnızca hedefe değil psikolojik savaş istihbaratına ve hedef topluma yönelik yapılmış analizlerden faydalanılarak yapılır (FM 3-05.30, 2000: 2-6).

Psikolojik savaşa yönelik gerçekleştirilen istihbarata kaynaklık edecek kişiler hedef alınan toplumun yaşantısını bilen ilgili ülkede görev yapan kişilerin yanı sıra, o toplumdaki konumunu yitirmiş veya çeşitli sebeplerle kaçıp başka bir ülkeye sığınan bireylerde olabilir. Ayrıca her türlü yazılı, sesli ve görsel iletişim araçları da bu hususta faydalı olmaktadır. Kalelioğlu bu konudaki kaynakları şu şekilde belirtmektedir:

Hasım topluma ait çeşitli gazete ve dergiler, araştırma ve inceleme raporları ya da bunların yerine ikame edilecek seyahatnameler, düşmanın siyasi ve askerî karar verme merciinde bulunan erkan hakkında biyometrik ve biyografik istihbarat sağlayacak hususi belgeler, kişisel mektuplar ve not defterleri ve bunların dışında savaş esirleri veya mültecilerden sağlanabilecek resmî belgeler, planlar, emirler ve el kitapları yazılı materyaller arasında bulunmaktadır. Görsel kaynaklar arasında ise düşmanın stratejik olarak sınıflandırılan askerî, siyasi ve iktisadi

teşebbüslerinin bulunduğu bölgelerin fotoğrafları, düşman coğrafyasının başta su ve yer altı kaynakları olmak üzere arazi ve yükseltisini tasvir eden haritalar ve mikrofilmler yer almaktadır (Kalelioğlu, 2002: 103)

Günümüzdeki savaşların en yaygın olanı terörizm de psikolojik savaş yürütme hedefiyle eylemler gerçekleştirir. Terör eylemleri fiziki zararlar vermekten ziyade hedef alınan toplumlar üzerinde psikolojik zararlar meydana getirmeyi, propaganda vasıtasıyla toplumun çeşitli gruplarını kontrol etme hedefindedir (Acar, 2012: 179’ dan aktaran Çalağan, 2020: 71-72). Terör örgütleri varlıklarını sürdürebilmek için değişen savaş şekline ayak uydurmaktadır. (İlhan, 2020: www.teram.org) Toplumun algısını manipüle edebilmek, devlete olan destek ve güveni azaltmak, bireylerin korku, panik ve güvensizlik içerisine düşürerek her türlü direncini ve iradesini zayıflatmak maksadıyla yeni bilgi ortamı olan sosyal medyayı bu maksatla kullanmaya başlamışlardır (Çeşme, 2011: 84’den aktaran Çalağan, 2020: 72-73).

Sosyal medya gerek terör örgütleri gerek düşman devletler açısından psikolojik savaş faaliyetlerinin uygulanması açısından mühim kolaylık sağlayan bir alan olup kamu güvenliği için mühim tehdit potansiyeli taşıyabilmektedir (Çalışkan, 2019: 33).

Sosyal medyanın rahatlıkla erişilebilen bir ortam olması, hızlı ve büyük miktarda bilgi akışı, herhangi bir fiziki sınırının bulunmaması bu ortam vasıtasıyla psikolojik savaş faaliyetlerinin uygulanması açısından büyük kolaylık sağlamaktadır (NATO, 2016: 5-6).

Terör örgütlerinin yaptıkları eylemlerin görüntülü kayıtları dahil olmak üzere her türlü propagandaya yönelik medya malzemesini internet ortamında kolaylıkla paylaşıp yayılmasını sağlayarak toplumun psikolojik açıdan demoralize edilmesini, toplumu bir arada tutan her türlü uyum duygusunu zayıflatarak sosyal ve beşeri varlıkları etkisiz, bireyler içerisindeki korku ve güvensizliği yaygın ve karşı konulamaz hale getirmeyi hedeflemektedirler (Çalağan, 2020: 71-72; NATO,2011).

1.2.2. Psikolojik Savaş Faaliyetleri

Bu tez kapsamında psikolojik savaş faaliyetleri propaganda, etki odaklı hareket, düşmanca sosyal manipölasyon, yumuşak güç ve kamu diplomasisi olarak ele alınmıştır.

1.2.2.1. Propaganda

Bu bölümde propagandanın tarihsel süreç ve tanımı ele alındıktan sonra propaganda türleri ve barındırdığı özellikleri ele alınacaktır.

1.2.2.1.1. Propagandanın Tanımı ve Tarihsel Süreci

Psikolojik savaşta toplumların tutum, düşünce ve davranışlarının değiştirilmesi maksadıyla uygulanan faaliyetlerin en temeli olan propaganda insanlığın kendisi kadar kadim bir faaliyettir. Tarihin her devrinde insanların topluluk olarak yaşadığı her ülkede bireylerin itaat ve uyumunu sağlamak, politik amaçlara taraftar toplamak, dinlerin ve inançların yaygınlaşmasını sağlamak, yönetimin meşruiyetini kabul ettirebilmek gibi hedeflere ulaşmak maksadıyla gerçekleştirilmiştir (Ayhan, 2007: 37'den aktaran SDAM, 2018: 5).

Latince “propagare” kökünden türeyerek oluşan bir kavram olan propaganda “yeni fidan dikmek, yeni fikirler üretmek” manasına gelmektedir (Kumkale, 2007: 40).

Propaganda toplumların düşünce ve tutumlarını ilgi çekici her türlü iletişim metoduyla manipölasyon çabasıdır. Geçmişten beri süregelen varlığı reddedilemez bir olgudur. Olumsuz yönünün haricinde gerekliliği insanların ve toplumların tek başlarına doğru bir karar alamayacağı inancına dayandırılıyordu (Freedman, 2022: 596).

Qualter propagandanın ilk örgütlü, planlı ve teşkilatlı yapılanmasını 17.yüzyıla dayandırmaktadır

Protestan Reform Hareketinin yayılmasını engellemek amacıyla Papa 15. Gregory Katolik Kilisesi'nin inancını barışçı yollardan yaymak için yeni, örgütlü ve sürekli bir kuruluşun oluşturulmasını sağlamış ve bu doğrultuda 22 Haziran 1622'de Sacra Congregatio Christiana Nomini Propaganda kurulmuştur. Sacra Congregatio, propaganda görevlerini ifa etmek için kurulan

ilk organ değil, fakat bu işi yapan ve özel olarak da böyle bir isimle adlandırılan ilk kuruluş olma özelliğini taşımaktadır (Qualter, 1980: 255).

Domenach propagadanın 19.yüzyıldaki genişlemesini 2 temel olaya dayandırmaktadır. Ulus devletlerin kurulması ve sanayi devrimiyle gerçekleşen şehirleşme ve nüfus artışı bu alanda mühim bir kırılma noktası teşkil etmiştir. Toplu olarak şehirlerde yoğunlaşan bireylerin tutum ve düşüncelerini kontrol edebilmek için propaganda teknikleri de çeşitli gelişmeler göstermiştir. Yazılı basının yanı sıra, afişlerin, sesli ve görüntülü iletişimin de ortaya çıkması ve yayılması bu alandaki büyük ilerlemelerdir (Domenach, 2023: 20-23).

Günümüzde dışa kapalı ve antidemokratik ülke ve toplumlardaki standart propaganda mekanizmalarının yanı sıra demokratik ülkelerde de propaganda faaliyetleri çeşitli vasıtalar yoluyla yürütülmektedir. Özellikle lobi faaliyetleri, baskı ve çıkar grupları, sivil toplum kuruluşları gerek yasama ve yürütme organları üzerinde karar alma süreçlerinde gerek toplumsal gruplar üzerinde etkin bir ikna gücüne sahiptir (Weissberg, 1988: 646'dan aktaran Erkiş ve Summak, 2011: 303).

20.yüzyılın önemli halkla iletişim uzmanlarından biri olan Edward Bernays propagandayı demokrasinin bir parçası olarak ele almıştır. Bernays'a göre "Kitlelerin organize alışkanlıklarının ve fikirlerinin bilinçli ve akıllıca bir şekilde kontrolü, demokrasinin önemli bir ögesidir" (Bernays, 1936: 71'den aktaran Freedman, 2022: 596).

Qualter propagandayı hedef alınan bireyler veya grupların ilgili konudaki tutum, davranış, düşünce ve duygularını hedeflenen sonuca ulaşmak üzere manipüle edebilmek, istenen hale getirebilmek için her nevi iletişim aracını kullanarak sistemli girişimlerde bulunmak olarak açıklamaktadır (Qualter, 1973: 279'dan aktaran SDAM, 2018: 5).

Türk Kurtuluş Savaşı komutanlarından Kazım Karabekir propagandayı düşmanın başka yönleri dikkat çekmek, doğruyu tam tersi yanlış anlaşılacak şekilde göstermek, düşünceleri yanlış yöne sevk etmek için yapılan söylenti faaliyetleri olarak açıklar. Ayrıca toplumun eğitim düzeyinin propagandaya karşı en büyük tedbir olduğunu, propaganda karşısında cahil toplumların kolaylıkla ikna olabileceğini belirtir (Karabekir, 1998: 61-62'den aktaran SDAM, 2018: 5).

Virgil Ney propagandanın siyasi, askeri, ekonomik her türlü amaç için kullanılabileceğini belirtir (Ney, 2019: 65).

Linebarger propagandayı “bir şahsın veya grubun inanç, düşünce ve hareketlerine tesir etmek için hazırlanmış haberlerin, isteklerin ve fikirlerin organize bir biçimde kullanılması” olarak tanımlamıştır (Lineberger, 1954: 39). Jowett propagandanın temelini düşünceleri ve davranışları istenilen şekle sokmak olarak tanımlayan bir tanımda bulunmuştur; “Algıları şekillendirmek, bilişleri manipüle etmek ve propagandacıların arzuladığı niyeti destekleyen bir yanıt elde etmek için doğrudan davranışı hedefleyen kasıtlı ve sistematik girişimdir” (Jowett ve O’Donnell, 2012: 7’den aktaran Toktay, 2019: 49). Bahşi propagandayı tanımlarken hedeflerini de esas alan bir vurguda bulunmuştur. Bahşi’ye göre propaganda; “bir milletin iç ve dış politikasını desteklemek, prestijini sürdürmek, destek kazanmak amacıyla doktrin ve prensiplerin yayılması” olarak da değerlendirilebilir (Bahşi, 1977: 263).

Propagandayı yalnızca düşman ülke toplumlarına yönelik bir faaliyet olmayıp propaganda faaliyetini gerçekleştiren tarafın kendi toplumuna yönelik gerçekleştirdiği bir eylem olarak da düşünülmelidir. Laswell propagandayı tanımlarken yaptığı tespitlerden biri de bu hususta değerlendirilebilir. Laswell’e göre propaganda; “Seçeneklerin ve davranışların diğer koşulları değiştirmek yerine, sosyal fikirler ileri sürerek doğrudan manipülasyon yoluyla yönetilmesi propagandanın bir diğer tanımıdır” (Laswell, 1973: 9’dan aktaran Karaağaç, 2019: 700).

Cunningham propagandayı tanımlar ve nitelerken bilinen tanımlarından ziyade uygulama esnasındaki odağını vurgular. Cunningham’a göre propaganda bir “yalan karmaşası”dır. Propaganda yapılırken gerçeklikten tamamen ayrılmanın gerekmediği çeşitli tekniklerle toplumların ve bireylerin farklı bakış açılarına, farklı anlam çıkarımlarına ve gerçeği aslı gibi değil istenildiği şekliyle algılamalarını sağlayan bir yönlendirmenin sağlanabileceğini savunmaktadır. Tüm bu “yalan ve saptırma” hususundaki izlenen farklı yol ve yöntemlerin bilinen propaganda tekniklerini ve türlerini meydana getirdiğini vurgulamaktadır (Cunningham, 2007: 97-98’den aktaran Tamer, 2010: 40-41).

Pratkanis ve Turner’ın propaganda tanımı da bunu destekler nitelikte olup propaganda “Hedef kitle ile duygu ve ön yargılar üzerinden oynayarak, düşüncüyü kısaltan basit görüntü ve sloganlar kullanarak önceden belirlenmiş bir bakış açısına

taşıma girişimleri” olarak değerlendirilmiştir (Pratkanis ve Turner, 1996: 190’dan aktaran Toktay, 2019: 49).

1.2.2.1.2. Propagandanın Özellikleri, Tür Ve Teknikleri

Propaganda başarılı olabilmesi için sistemli, planlı ve taktiksel bütünlük içerisinde gerçekleştirilmesi gereken bir faaliyettir. Başarılı bir propaganda gerçekçi algıları barındırmasının yanı sıra hedef ve birey topluma yönelik samimi, bilimsel esaslara göre belirlenmiş teknik ve taktiklere ihtiyaç duyar. Doğruluk ve samimiyeti bireyler ve toplum nezdinde yüksek algılanan bir propaganda faaliyetinin kuvvetli ve etkili sonuçlar vermesi mümkündür (Özsoy, 1998: 142).

Cunningham propagandanın doğruluk gerektiren tarafını şöyle vurgulamaktadır:

Propaganda, olguları ve durumları gerçek enformasyon olarak kullanır; gerçeği araçsallaştırır; gerçekleri ve olguların kullanımını olabildiğince kuşatma yoluyla tahrif eder; beklentileri ve karmaşayı istismar eder, izleyici/dinleyiciye çok fazla enformasyon yüklemesi yapar; öneri, kinaye, imâ, muhakemenin iğdiş edilmesi gibi bulanık epistemik hareketlere dayanır; güvenilebilir ve inanılabilir olma önceliğiyle uzlaşır; yansıma, anlayış ve muhakeme gibi yüksek epistemik değerlerin önünü keser; kanıtların toplanması ve korunmasını engeller. Propaganda süreci hem barış hem de savaş zamanında, paraepistemik yapıların, uygulamaların ve değerlerin geniş bir alanını sömürür (Cunningham, 2002: 97-98’den aktaran Tamer, 2010: 40-41).

Propaganda faaliyeti gerçekleştirilirken aynı anda çok daha fazla bireye ulaşabilmeyi sağlayan kitle iletişim araçlarından faydalanılır. Propagandada zorlama veya baskıdan ziyade ikna odaklı bir yaklaşım söz konusu olmakta telkinde bulunmaya yoğunlaşmaktadır. Zira telkin vasıtasıyla insanın yaradılışından gelen “sürüleşme güdüsünden” propaganda hedeflerine ulaşmaya yönelik davranışlar meydana gelmesi amaçlanmaktadır. Yani toplum üzerinde propaganda vasıtasıyla yalnızca tutum ve düşünce etkilemek değil davranışlar ve tepkilerin kontrolü de hedeflenmektedir (Qualter, 1980: 288).

Propagandanın hedefleri olan tutum ve davranışların istenilen hale getirilmesi için yapılacakların başında farkındalık meydana getirmek gelir. İlgi çekilmek istenen konu hakkında kitlenin farkındalığı sağlanarak giriş düzeyinde tanıtımlar yapılır. Ardından konu hakkında detaylı açıklamalar yapılarak farkındalık ve bilgi hususunda zenginleştirme yapılır. Toplumun ilgili konu hakkında artık düşünce odağını ve

istenilen tutumu sağladıktan sonra harekete geçirmek üzere telkinler başlar. Bunun akabinde bireylerin davranışlarının istenilen etkileri meydana getirmesi için hem kitlenin genişletilmesi hem de yönlendirilmesi konusunda sadece varsa pürüzler ve maniler ortadan kaldırılır çünkü kitleler zaten oluşmuş vaziyettedir. Son aşamada ise ulaşılan bu eylem ve davranışların istenilen sonuca ulaşana kadar sürdürülmesini sağlamak üzere kitlenin güven ve algılarının gerekli seviyede tutulmaya devam edilmesi söz konusudur (Hügöl, 2011: 58'den aktaran Karaca, 2023: 21).

Propaganda için kitlelere telkinde bulunulurken uygulanan bazı yöntemler söz konusudur. Bu konudaki kaynaklarda çeşitli şekillerde açıklanan yöntemler şu şekilde derlenmiştir;

-Kalıplaşmış kavramların kullanımıyla söz konusu durumun alışılmış, sıradan, rutin bir hali barındırdığı imajı verilir.

-Takma ad veya lakap kullanılarak hem hedef alınan tarafı küçük düşürmek, hem telkinde bulunulan kitleyi duygusal çağrışımlar meydana getirerek daha etkili bir şekilde ikna edebilmek hedeflenir. Aynı zamanda hedef alınan hasım net bir şekilde tanımlanarak propaganda çıktılarının hedeflenen maksadın dışına çıkmasının da önüne geçilmesi ve kontrolü sağlanır.

-Güvenilir bir otoritenin onayı, teyidi ve tanıklığı ile kitlenin hem daha etkili iknası hem de propaganda hedeflerine ulaşılması için kitlenin istenilen tutumu takınması sağlanır. Toplum nezdinde dini, siyasi, bilimsel ve psikolojik açıdan uzman, güvenilir ve saygın kişilerin desteklediği, onayladığı ve arkasında durduğu bir propaganda faaliyeti istenilen manipölasyonu daha etkili kılar.

-Propaganda için telkin faaliyeti gerçekleştirilirken mesajı yayan kaynakların toplumun içerisindeki bireyler tarafından sanki onlardan biriymiş gibi görünmesi de kitlelerin iknası açısından önem arz etmektedir. Toplumdan biriymiş gibi bir görüntü verildiğinde hem güvenin sağlanmasıyla hem de aynı maksat doğrultuda çalışıyormuş hissi verilmesiyle bireylerin tutum ve davranışlarını istenilen şekilde değiştirmek kolaylaşacaktır. Toplumun kültürünün ve geçmişinin de analiziyle genel beğenileri ve günümüzdeki vaziyetlerinin değerlendirilmesiyle ihtiyaçlarının doğrultusunda mesajların hazırlanması da bu açıdan kolaylaştırıcı bir unsurdur.

-Kullanılan dilin yalın ve halkın anlayabileceği üslupta olması da propagandanın hem yayılma hızını hem de toplum nezdindeki ikna potansiyelini arttıracak bir husustur.

-Propagandası faaliyeti kitlelerin iknasının ve güveninin kaybedilmemesi açısından sürekli devam etmesi ve tekrarlanması gereken bir faaliyettir. Özellikle günümüzdeki bilgi iletişiminin hızından ötürü gündemlerin sürekli değişmesi kitlede meydana gelmesi istenilen algının kaybedilmemesi için propagandası yapılan konunun sürekli gündemde tutulmasını ve tekrar tekrar bireylere telkinde bulunulmasını gerekli kılar.

-Topluma verilmek istenen her türlü mesajın abartı, şişirme, espri vs. içeren söz sanatları yoluyla ulaştırılması da propagandanın etkisini arttıran bir etkidir.

-Mesajlar ulaştırılırken kullanılacak araçların çeşitliliği hem toplumun farklı kesimlerine hem de daha fazla bireye ulaşmak için önem arz etmektedir. Özellikle görselliğin ön plana çıktığı mesaj yayım şekilleri propagandanın etkisini fazlasıyla arttıracaktır.

-Propaganda neticesinde sağlanan manipölasyon ve algının istenilen davranış ve tepkileri doğurması için topluma ve kitlelere güven verip harekete geçme konusunda cesaretlendirecek bir duygunun ortaya çıkarılması gerekmektedir. Bu duygunun ortaya çıkması ancak insan tabiatında var olan aidiyet hissi ve bir topluluğun parçası olma güdüsünün kullanımı ile mümkündür. İlgili topluluğun dışında kalmak isteyen bireylerin de aidiyet hislerine yönelik tacizi de beraberinde getiren bu yöntem kitlenin daha da kalabalıklaşmasını sağladığı gibi aynı zamanda bireylerin çoğunluğun ve kazanan tarafta olmanın verdiği güven hissi ile istenilen davranışları gerçekleştirmesi hususunda yönlendirilmesini kolaylaştıracaktır. Bunun sağlanması için çeşitli törenler, ritüeller, danslar, bayrak vs. işaretler, kıyafet ve üniformalar gibi yollara başvurulabilir (Erkiş ve Summak, 2011: 269-292; Gültekin, 2016: 65; Domenach, 2003: 55-79'dan Aktaran SDAM, 2018: 17; Özsoy, 1998: 150-162, Kumkale, 2006: 122-123; Kazu, 2018: 39).

Acar hedefleri açısından değerlendirildiğinde propagandayı dört başlık altında sınıflamaktadır:

-Dönüşümsel Propaganda; bireylerin bir grup veya topluluğa yönelik taşıdıkları tüm aidiyet ve duygularını istenilen şekilde etkileyebilmeyi hedefler.

-Bölücü Propaganda; toplum içerisindeki bölünme ve kutuplaşmayı arttırmayı ve derinleştirmeyi hedefler.

-Birleştirici Propaganda; kontrol edilmesi hedeflenen toplumun istenilenin dışında bir şey yapmasının önüne geçilmesini hedefler.

-Karşı Propaganda; topluma yönelik gerçekleştirilen bir propaganda söz konusu olduğunda bu propagandaya karşı koymayı hedefler. Propaganda kimden ve nereden geldiği tespit edilmesi gerçekten zor bir yöntemdir. Özellikle dost ve müttefik gibi görünenlerin gerçekleştirdiği propaganda faaliyetleri toplum için çok daha tehlikeli ve zarar verme potansiyeli yüksek faaliyetlerdir. Bu faaliyetler neticesinde kamu otoriteleri ve karar almakla sorumlu makamların inisiyatifleri olumsuz etkilenebilir. Bu sebeple propagandaya karşı koymaya yönelik tedbirler mühim önem taşımaktadır (Acar, 2021: 38).

Tarhan uygulanan yöntemler açısından ele alındığında propagandayı beş farklı başlık olarak değerlendirmektedir;

-Beyaz Propaganda; açık şekilde gerçekleştirilen kaynağı belli olan propagandadır. Güveni sarsmamak için doğru ve gerçeklerin ortaya konmasına dikkat edilerek yalan ve dezenformasyondan kaçınılır. Doğruluğu bilinen ve gerçekliğinden emin olan haberin toplum nezdinde defalarca gündeme getirilmesi yoluyla gerçekleştirilir.

-Gri propaganda; Kaynağı belirsiz, netliği belli olmayacak şekilde bulanık, gerçekliğinin kanıtlanması mümkün olmayan fakat yalan veya iftira olduğu da kesin olarak ortaya konamayacak olan propagandadır. Rivayetlere dayanarak ve bunların yayılması sağlanarak yapılır. Bireylerin duygularına, meraklarına ve ilgilerine de hitap etmesiyle birlikte propaganda hissi doğurmayarak sanki sıradan birer söylentiymiş gibi yaygınlaşmasının sağlanması hedef alınan toplum tarafından bir karşı koymayla karşılaşma ihtimalini de azaltmaktadır. Bu propaganda yarısı su dolu olan bir bardağın boş ya da dolu olduğunu savunmaya benzetilir.

-Kara propaganda; kaynağı belli olmasına rağmen sanki başka kaynaklardan çıkmış gibi intiba bırakılması sağlanan bir propagandadır. Her türlü aldatma, yalan, iftira, dezenformasyon ve sahte bilgiler kullanılabilir. Doğruların istenilen şekilde değiştirilmesi sağlanarak birey ve toplumların her türlü motivasyon ve aidiyetlerini sarsmayı, tutum ve düşüncelerini etkilemeyi hedefler ve şok etkisi meydana getirir.

Hiçbir ahlak, etik ve vicdani sınırı olmayan bu propaganda tamamen yalanlar ve iftiralar üzerine kurulur. Kaynağı ortaya çıktıktan sonra etkisi hemen ortadan kalkar fakat verdiği zararlar uzun süre etkili olabilir.

-Silahlı Propaganda; terör örgütlerinin kullandığı bir yöntemdir. Medyanın zaafından yararlanarak varlıklarını ve etkilerini ortaya koymayı hedefleyerek bu propagandayı yaparlar. Terör örgütleri toplumda infiale yol açması muhtemel olayları planlayıp gerçekleştirerek medyanın ve dolayısıyla halkın ilgisini kendi üzerlerine çekip popülerliklerini arttırmayı ve propaganda yapmayı hedeflerler. (Tarhan, 2017: 35-42).

1.2.2.2. Etki Odaklı Harekat Ve Düşmanca Sosyal Manipülasyon

20. yüzyılda gerçekleşen iki dünya savaşının ardından askeri çatışmaların meydana getireceği yıkımın ve bu kuvvet kullanımının sınırsızlığının tecrübesi günümüz dünyasında savaşların başka sahalarda yoğunlaşmasına neden olmuştur. İstenilen hedeflere ulaşmak için askeri harekatlar ve sıcak çatışmalardan ziyade Sun Tzu'nun "*düşmanı savaşmadan alt etmek*" ilkesine odaklı yeni savaş modelleri ve mücadele yöntemlerine odaklanılmaktadır (Tekinalp, 2019: 779).

Savaşların artık psikoloji ve iradelere yönelik gerçekleşen müdahaleler haline geldiği bu dönemde psikolojik savaş yöntemleri de evrilmiş , diğer savaş türleriyle koordineli yürütülebilecek bir gelişim göstermiştir. Toplumun psikolojisini, dirayet ve maneviyatını ,sosyal dokunun temeli olan kültürünü yani "*toplumsal dış yerlerini*" hedef alan psikolojik savaş faaliyetlerinde saldırıda bulunmayı hedefleyen taraf için yeni yöntemler keşfedilmiş askeri strateji, toplumsal psikoloji ve sosyoloji alanındaki temeller çerçevesinde değerlendirilerek uygulanmaya başlanmıştır (Ergün, 2019: 930).

Söz konusu evrilmeler askeri sahada psikolojik sonuca odağın bir sonucu olarak "*Etki Odaklı Harekat Konsepti*"ni, psikolojik savaş sahasında "*Düşmanca Sosyal Manipülasyon*" faaliyetlerini meydana getirmiştir.

1.2.2.2.1. Etki Odaklı Harekat

Etki Odaklı Harekat (EOH) düşmanın fiziki varlıklarını ortadan kaldırmaktan ziyade, düşman toplumun fiziki, mali, sosyal, psikolojik ağırlık merkezlerini hedef alarak savaşa yönelik her türlü moral ve dirayetini, azim ve kararlılığını yani toplumun psikolojisini olumsuz etkileyebilmeye odaklanır. Bunun sonucu olarak düşmana iradeyi kabul ettirerek istenilen tutum ve davranış değişikliğinin sağlanması amaçlanır (İlhan ve Tuncal, 2015: 92).

EOH konsepti savaşın boyutlarına yeni bir bakış açısıyla odaklanmaktadır. Savaşın yalnızca askeri alanda değil, mali, politik, kültürel, bilimsel, sosyal ve psikolojik sahalarına da odaklanarak bir toplumun tüm güç unsurlarına yönelik faaliyetleri kapsamaktadır. Bu bakış açısı çerçevesinde Sun Tzu tarafından ortaya konan “askeri gücü kullanmanın son çare olduğu” düşüncesinin aslında savaşı “Etki Odaklı” faaliyetler bütünü olarak ele almanın gerekliliğini savunan bir sav olduğu çıkarımı yapılabilir. Keza Clausewitz’in siyasi sonuçlara odaklanan hareketlara yönelik yazdıkları da bu kapsam değerlendirilmelidir. Savaşı politikanın devamı olarak ele alan EOH’nin siyasi sonuçlara odaklı bir konsept olarak varlığı değerlendirilmektedir (Ecik, 2006: 42-43).

Ağırlık merkezi odaklı yaklaşıma yönelik Slessor ve Warden gibi teorisyenlerin modellerinde ortak olarak öne çıkan bir husus söz konusudur. Her iki modelde de fiziki imha için enerji harcamaktan ziyade düşman toplumun ağırlık merkezlerinin hedeflenerek sistemin çökertilebileceği hareketlara odaklanılması ele alınmıştır. Tüm bu faaliyetlerin gerek topluma gerek toplumun liderliğini yürüten kısmına yönelik psikolojik baskıların gerçekleştirilebilmesi için yapılması konusunda ortak bir görüş vardır (Slessor, 1936: 66; Warden, 1995: 43).

Yani EOH ile hedeflenen; “karar vericilerin, hükümetlerin, seçilmişlerin, kurumların, silahlı kuvvetlerin, kanaat önderlerinin ve halkının düşüncelerini, tutum ve davranışlarını değiştirmek, istenildiği yönde yeniden yapılandırmak ve sonra bunu kullanmaktır” (Tekinalp, 2019: 779).

EOH gerçekleştirilirken resmi bir savaş hali gerekmez. Hedef alınan düşmanın savaş içerisinde olduğunu algılamasının zorluğu bile EOH gerçekleştiren taraf için bir avantajdır. Fiziki hedeflerin belirsizliği, gizli veya açık her türlü imkan ve kabiliyetlerin seferber edilmesi düşmanı tedbir almakta zorlanacak bir durumun içerisine sokar. İlk bakışta gerçekleştirilen faaliyet ile elde edilmek istenilen

amaçların hiçbir alakası görünmemekle birlikte düşman hareketin etkilerini hissetmeye başladığında art arda devam ettirilen bu sürecin içerisinde istenilen psikolojik bunalıma ve belirsizliğe sürüklenip kendisini yeterince baskı altında hissettiğinde EOH'den umulan amaçlara ulaşmak çok daha kolay hale gelecektir. Hedef alınan ülkedeki toplumun yalnızca askeri varlıklarına değil psikolojik, mali, sosyal, politik her türlü unsuruna etki eden, gerektiğinde bilgi işlem kapasitesini de hedef alan bu faaliyetin sonrasında toplum savaşa yönelik kararlılığını, sahip olduğu tüm güç unsurlarına yönelik inancını ve dirayetini hızla yitirecek kendi potansiyelinden yana şüpheyne düşecektir. Tüm bu hedefler doğrultusunda gerçekleştirilen faaliyetlerin neticeleri ayrıca analiz edilip var olan planlar güncellenebilir, yeni planlar yapılabilir. Bu döngü istenilen amaçlara ulaşmaya dek sürdürülebilir. Yani “faaliyet- etki- amaç” bağlamında gerçekleştirilen bu döngü EOH'nin temel formülü olarak özetlenebilir (Tekinalp, 2019: 780).

EOH'de stratejik ve taktik seviyede düşman toplumun güç unsurları içerisinde yer alan psikolojik, sosyal, politik, mali vs. her türlü alanda gerçekleştirilen faaliyetlerin haricinde askeri güç kullanımı elde edilmesi umulan etkiye göre gerçekleştirilebilmektedir. Askeri güç uygulaması yalnızca düzenli ordu birliklerinin kullanılmasıyla olmayıp, terör örgütleri ve her nevi suç organizasyonu gibi vasıtalarla da gerçekleştirilebilir (Tekinalp, 2019: 781).

Tekinalp EOH'nin uygulama hususundaki sürecini şu şekilde açıklamaktadır:

Önemli olan bireylerin ve kitlelerin psikolojik yönden nasıl etkileneceğidir. Bu oyun karışık, insani duygulardan ve teamüllerden uzak ve çok zorludur. Bazı saldırı tipleri şunlar olabilir. Ekonomik kriz çıkarmak, faili meçhul cinayetler, kazalar, terör eylemleri, bombalı intihar saldırıları, diğer örtülü faaliyetler gibi yüzlerce eylem türü ile saldırılar-etkiler oluşturulur ve yapılan saldırılardan alınan geri beslemelerinin analiziyle yeni saldırılar-etkiler planlanır. Böylece kamuoyu istenildiği gibi olgunlaştırılır, gerekirse süreç yeniden düzenlenir ve bıkmadan usanmadan gerekirse yıllarca nihai hedefe ilerlenir. (...) İlegal yapılar ile halkın iradesi yıllarca çatıştırılır. Sonunda hedef kitle değişim gösterecektir (Tekinalp, 2019: 782).

Ecik'e göre EOH ile ilgili tanımlamalar bu konseptle yönelik tüm ilke ve özelliklerin anlaşılmasını sağlamaktadır. Buna göre EOH;

-Ulusal veya küresel çapta nükleer savaştan insani yardım faaliyetlerine kadar, askeri birliklerden, yerel unsurlara ve suç organizasyonlarına kadar her nevi vasıtayla gerçekleştirilebilir.

-Yalnızca silahlı kuvvetlerin kullanımını veya enformasyon savaşını değil tüm alanlarda her türlü imkan ve vasıtayla güç kullanımının koordine şekilde kullanımına odaklanır.

-Stratejik, taktik ve operatif düzeyde her türlü psikolojik ve politik amaçlar gözetilerek gerçekleştirilir.

-Tüm unsurların birbiriyle son derece bağlantı içerisinde bulunduğu karmaşık ortamları ele alan “Sistemlerin Sistemi” modelini esas alır.

-Hedef alınan düşmanı fiziki imhadan ziyade psikolojik olarak yenerek istenilen şekilde tutum ve davranış değişikliği amaçlanır.

-Konsept geçmişten günümüze her yeniliğe uyum sağlayarak günümüze kadar gelişen bir konsept olduğundan gelecekte de her türlü yeniliğe ayak uydurularak faydalanılabilecek bir özellik taşır. Katı, ayrıntılı ve dar odaklı bir konsept olmayışı da bunu kolaylaştırmaktadır (Ecik, 2006: 56-57).

EOH konsepti ülkeler bazında çeşitli olaylar silsilesinin bir araya gelmesi sağlanarak uygulanabilir. Örneğin; Haziran 2018’de Azerbaycan’a yönelik yapılan siber saldırı neticesinde Merkez Bankası sisteminin çökertildi, banka işlemleri durduruldu. Aynı günlerde ülkenin en büyük barajı Mingeçevir Barajında patlama oldu. Azerbaycan elektriksiz kaldı. Başkent Bakü’de sular kesildi. Metro çalışmadı. Azerbaycan’ın en büyük ikinci kenti Gence’de vali ve yanındaki devlet görevlilerine suikast yapıldı. Vali yaralandı, ölü ve yaralananlar oldu. Medyaya göre olanların sebebi, Azerbaycan Silahlı Kuvvetlerinin Karabağ’ı geri almak için her türlü hazırlığı tamamlamış olmasıydı. Olan bitenler eğer Azerbaycan’ın topraklarını geri almak için bir askeri hareket niyeti varsa düşüncelerini değiştirmesi için kimliği bilinmeyen devletlerin yaptığı EOH operasyonuydu (Tekinalp, 2019: 782).

Ayrıca 2022 yılında Rusya’da gerçekleştirilen bir suikastte Rusya’ya yönelik gerçekleştirilen bir EOH kapsamında değerlendirilebilir. Rusya Devlet Başkanı Putin’e danışmanlık yaptığı bilinen siyaset bilimci Aleksandr Dugin'in kızı Darya Dugina, aracına yerleştirilen bombanın patlaması sonucu hayatını kaybetmiş, Rusya’daki politik karar vericilere bir nevi göz dağı verilerek etkilenmesi hedeflenmiştir (BBC News, 2022)

Keza siber saldırılar neticesinde gerçekleşen olaylar da EOH bağlamında ele alınabilir:

- 2000 yılında Avustralya'ya da arıtma tesisine yapılan siber saldırı neticesinde kanalizasyon sularının şehre yayılması
- 2008'de Rusya- Gürcistan savaşı esnasında Gürcistanı hedef alan siber saldırıların neticesi olarak elektrik, iletişim ve mali sektörlerde yaşanan problemler
- 2016'da ABD'ye yapılan siber saldırı neticesinde ülke genelinde internet erişiminin engellenmesi (Kaya, 2020)

Ayrıca Rusya'da gerçekleşen siber saldırı neticesinde en çok kullanılan taksi uygulamalarından biri hacklenerek, yüzlerce taksi aynı alana yönlendirilmiştir. Bunun neticesinde bölgede trafik kilitlenmiş ve toplum yaşamı olumsuz etkilenmiştir (TrtHaber, 2022).

Özellikle son dönemde ülkelerin enerji ve emtia altyapıları hedef alınarak gerçekleştirilen siber saldırılardaki artış bu alandaki tehlikenin giderek arttığını göstermektedir (S&P Global, 2022)

Bu tür saldırılar EOH kapsamında ele alınabilir ve bireylerin günlük yaşantılarındaki güven hissiyatını hedef alan psikolojik savaş faaliyetleri olana düşünülebilir.

1.2.2.2.2. Düşmanca Sosyal Manipülasyon

Medya toplum üzerinde etkisi ve kitleleri yönlendirebilme potansiyeli sebebiyle artık yasama, yürütme ve yargının haricinde toplumdaki dördüncü bir güç unsuru kabul edilmektedir. Bilhassa sosyal medyanın sağladığı hızlı bilgi ve haber akışı toplumun fikirlerini etkileyebilmek ve kamuoyu oluşturabilmek açısından büyük bir atılım olmuştur. Toplumların gündemi ve kamuoyunun tutum ve düşünceleri hızlıca oluşturulup değiştirilebilir, bireylerin topluluk halinde hızlıca örgütlenmesi sağlanabilir hale gelmiştir. Aynı zamanda medya ve kamuoyu arasındaki etkileşimin ve birbirinden etkilenmesinin doruk noktaya çıktığı bir duruma ulaşılmıştır. Yazı, ses, görüntü ve video gibi her türlü iletişim imkanının tek bir alanda kullanılabildiği sosyal medya aynı zamanda kullanıcı sayısının sürekli artmasıyla toplumda yaygınlaşarak kamuoyu oluşturmak ve kitleleri örgütleyip hareket geçirmek konusunda her geçen gün daha da etkili hale gelmektedir (Karaca, 2023: 21).

Bilgiye hızlı erişimin beraberinde getirdiği bir tehdit olan doğru ile yanlış bilgiyi ayırt etmenin neredeyse imkansızlaşması tüm manipölasyon faaliyetlerini daha da tehlikeli potansiyelleri olan uygulamalar haline getirmiştir. Psikolojik, mali, sosyal yada siyasi herhangi bir hedefle kasıtlı olarak yayılan yanlış veya infiale sebep olacak nitelikteki bilgilerin kontrol edilemeyecek derecede bir hızla yayılması toplumun düşmanca yönlendirmelerden etkilenmesinin önüne geçilmesini zorlaştırmıştır (Ergün, 2020: 223).

Sosyal medyanın her türlü bilgi ve haberlerin topluma yayılması için en sık kullanılan mecra haline gelmesi, herhangi bir kontrol ve denetimin olmaması, fikirlerin kolayca dile getirilerek taraftar toplanması konusunda kolaylığı gibi konular sosyal medya üzerinden topluma yönelik manipölasyonların gerçekleştirilmesi potansiyelini arttırmıştır. Toplumun sosyolojik tüm dinamiklerini analiz edip her kesiminden bireyleri rahatlıkla bir araya getirerek ve sanal topluluklar oluşturarak ortak bir bilinç meydana getirebilme potansiyeli dezenformasyona, bireylerin tutum ve düşüncelerini etkileyebilmeye, kitleleri infial meydana getirecek şekilde harekete geçirebilmeye imkan sağlamaktadır (Algöl ve Sütçü, 2015: 18-34; Kılıç, 2015: 113-117).

Birleşmiş Milletlerin raporlarında da bu duruma dikkat çekilmiş dünya nüfusunun her geçen gün artarak çevrimiçi kaynaklara başvurusunun artmasının zararlı içeriklere karşı istismara da imkan verip toplumların içerisinde barındırdığı her türlü değer ve hoşgörü nitelikli duyguların ortadan kaldırılmasının hedeflendiği değerlendirilmiştir. Bu hususta bireylerin içerisinde düştüğü kargaşa durumu “güven eksikliği bozukluğu” olarak tanımlanmıştır (Rattray, 2020).

Toplumu içerisindeki etnik, dini, kültürel veya refah düzeyi açısından ayırışan hemen her ayrışma ve zafiyetleri istismar eden, kriz, doğal afet veya hak aramaya yönelik protesto gibi olaylar esnasında toplumu infial, panik ve kaosa sürüklemeyi amaçlayan her türlü faaliyetlerin gerçekleştirilebilmesi sosyal medyanın sağladığı imkanlar ile daha da kolaylaşmış ve yaygınlaşmıştır (Özkervancı, 2020: 17).

Türkiye’de 6 Şubat 2023’te meydana gelen “Kahramanmaraş Depremi” sonrasında bölgedeki barajların patladığı yönünde yalan haber ve dezenformasyonlar ve sonrasında gerçekleşen infial olayları yakın zamandaki bir örnek olarak karşımıza çıkmıştır (Cevahiroğlu, 2023).

Tüm bu gelişme ve evrilmelerle ortaya çıkan asimetrik savaş ortamında savaşın bir alt türü daha ortaya çıkmıştır. Artık toplumlara yönelik savaşın sanal ortamda yoğunlaşması yeni bir savaş türü olarak “Sanal Toplumsal Savaş”ı meydana getirmiş ve teknolojinin sağladığı imkanların silah olarak potansiyelleri göz önünde bulundurularak psikolojik savaşla ilgili bir faaliyet olan “ Düşmanca Sosyal Manipülasyon” uygulamaları ortaya çıkmıştır (Mazarr ve diğerleri, 2019: 7; Özkervancı, 2020: 17).

Hedef alınan topluma psikolojik olarak zarar vermek, bireylerin fikirlerini ve davranışlarını istenilen şekilde değiştirerek sosyal, siyasi ve ekonomik sonuçlar elde etmek maksadıyla sosyal medya başta olmak üzere günümüzdeki tüm kitle iletişim araçlarından faydalanarak söylentilerin, komplo teorilerinin ve her türlü yanlış bilginin sistematik bir şekilde üretilip yayılması eylemleri “düşmanca sosyal manipülasyon” faaliyeti içerisinde yer alır (Mazarr ve diğerleri, 2019: 7).

Düşmanca sosyal manipülasyon bilgi savaşıyla ortak yönler taşıyan bir faaliyettir. Hedef alınan tarafın “kafasını karıştırmak, yanlış yönlendirmek ve nihayetinde karar verenin seçimlerini ve kararlarını etkilemek için kasıtlı olarak kullanması " nın yanı sıra hedef alınan tarafa yönelik “düşmanca görünmeyen ve kinetik olmayan bir faaliyet” meydana gelmektedir. Maksat sadece fiziki zarar vermek ya da işleyen bir sisteme sabotaj yapmak değildir. “Bilgiye, gerçeğe ve güvene zarar vererek karar verme süreçlerine korku, endişe, belirsizlik ve şüphe enjekte etmek” temel hedef olarak yer almaktadır. Bilinen tüm kitle iletişim araçlarına, bilgi ve mesaj yayın ağlarına yani bireylerin bilgi ile etkileşime girdikleri her alanda bu faaliyet gerçekleştirilebilmektedir. Günümüzde sosyal medyanın yaygınlaşması ve erişim kolaylığı bu açıdan mükemmel bir saha olarak değerlendirilmektedir (Lin ve Kerr, 2020: 223).

Düşmanca sosyal manipülasyon uygulamaları aşağıda belirtilen yöntemlerin bir veya birkaçının kombinasyonunu içerebilir;

-Sosyal medya başta olmak üzere tüm bilgi yayma ortamlarında her türlü propaganda, dezenformasyon ve kışkırtmaya yönelik iletişim denemeleri

-Bilgi ve gerçeğe yönelik itimadı sarsmak maksatlı makul derecede algılanacak yazılı, sesli, görüntülü vs. iletişim materyalleri yaymak

-Toplumu yönlendiren, toplum için toplum adına karar verip faaliyette bulunan ve kamu güvenliğini sağlamaya yönelik çalışan tüm kilit ve aracı kurumları itibarsızlaştırmak

-Kamu politikalarını oluşturan karar vericilerin yararlandıkları karar destek sistemlerini sabote ederek manipülasyon ve güvensizlik meydana getirmek

-Toplumdaki bireylerin güvende hissetmelerine yönelik her türlü duyguya zarar vererek kamusal, sosyal ve psikolojik dayanışmaları ortadan kaldırarak ayrışmalara sebep olmak

-Ekonominin işlerken dayandığı tüm veri sistemlerini manipülasyona açık ve güvenilmez hale getirerek mali yapıyı hedef almak

-Toplumun gündelik hayatta kullandığı her türlü hayat kolaylaştırıcı sistemi sabote ederek bireylerde hayal kırıklığı, anksiyete ve panik oluşturmak (Mazarr ve diğerleri, 2019: 9-13).

Bu şekilde saldırganlığı tam olarak sezilemeyen ve önlem alınması son derece zor olan bu faaliyetlerin temel maksadı direk fiziksel zararlar meydana getirmek değildir. Toplumun içerisinde sistemli olarak işleyen her alana yönelik itibarsızlaştırma, güvensizlik, manipülasyon uygulamalarıyla kamu düzeninin ortadan kalktığı kargaşa ve anarşinin kendiliğinden ortaya çıkacağı bir ortam hazırlanması hedeflenir. Özellikle günümüzde gelişen teknolojinin insanların hayatında giderek daha geniş, daha etkili ve kritik öneme haiz vazgeçilmez bir yer tutması bu uygulamalar açısından çok büyük bir hedef teşkil etmektedir.

1.2.2.3. Yumuşak Güç Ve Kamu Diplomasisi

Önceki bölümlerde bahsedilen psikolojik savaşın saldırgan ruhla yürütülen faaliyetlerinin haricinde 20. Yüzyıldan 21. Yüzyıla geçildiğinde yeni ihtiyaçlar neticesinde, yeni bir bakış açısıyla oluşturulan ve başvurulmuş faaliyet türleri de ortaya çıkmıştır. Bilhassa 20. Yüzyılın toplumu, kamuoyunu görmezden gelen yalnızca kendi doğrularını dikte ettirme odaklı propaganda temelli bakış açısı 21. Yüzyıla gelindiğinde kamuoyunu önceleyen karşılıklı iletişim ve etkileşim temelli iknaya odaklı bir hale gelmiştir (Karaağaç, 2019: 5).

Bilhassa soğuk savaş döneminde ideolojik açıdan yapılan fikir mücadeleleri bu alanda gelişmelerin temelini meydana getirmiştir. Ülkelerin birbirine muhtemel fiziki müdahalelerinin zaten küresel yok oluş eşiğinde olan bir dünyada artık müsait olmadığı bir ortamda yeni mücadele alanı fikir sahasında olmuştur.

Bailey'in sözü fikir ve düşüncelerin ne denli etkili ve yüksek potansiyel taşıdıklarını ortaya koymak açısından önem taşır:

Düşünceler dayanıklıdır, silahlarla veya bombalarla yok edilemezler. Uluslararası sınırları ve okyanusları aşarlar. Onlarla ancak daha iyi düşünceler üreterek başa çıkılabilir (Bailey, 1968: 71).

Dünyadaki iletişim ile bilgi yayma teknolojilerinin gelişmesi ve küreselleşmenin neticesi olarak kültürler arası etkileşimin yoğunlaşması farklı kamuoylarının ve kültürlerin birbirlerini tanımaya yönelik faaliyetlerini hızlandırmıştır.

Özellikle devletlerarası çıkar mücadelelerinde politikanın devamı olarak yapılan askeri çatışmalar ve fetih odaklı savaşlar yerini farklı diplomasi yöntemlerine ve hedef ülke kamuoylarını iknaya dayalı faaliyetlere bırakmıştır. Devletler salt askeri güçlerinin haricinde sahip oldukları güç unsurlarını kullanarak birbirlerine baskı yapabilecek veya kamuoyu ve karar alıcıları etkileyebilecek yöntemlere odaklanmaya başlamıştır. “Yumuşak Güç” ve ona dayanarak uygulanabilen “Kamu Diplomasisi” gibi faaliyetler bu yöntemlerin başında gelmekte olup her ülkenin bunları uygulamaya yönelik stratejileri ve kurumları mevcuttur.

Yumuşak gücün literatüre girişi ve kapsamlı bir olgu haline gelmesi süreci Joseph Nye tarafından 1990 senesinde yayımlanan “Bound to Lead (Önderlik Etmeye Mecbur)” adlı kitabıyla başlamıştır. Bu kitapta ilk defa yumuşak güç kavramından bahseden Nye 2004’te yazdığı “Soft Power (Yumuşak Güç)” adlı kitabıyla bu kavramı uluslararası ilişkiler alanında bir olgu olarak kapsamlı şekilde ortaya koymuştur. Uluslararası alanda çıkarlarına erişmek isteyen bir devlet diğer devletleri baskı, zorlama, saldırgan stratejiler yada askeri güç tehdidi ile yanına çekmeye çabalamaktansa sahip olduğu değerleri, maddi ve ekonomik imkanları, kamuya yönelik sağladığı refahı ile örnek olarak yanına çekmeye yönelik diplomasi faaliyetlerinde bulunması yumuşak gücün temelini meydana getirmektedir. Yani yumuşak güç dünya genelindeki her türlü gündemi kendi lehine olacak şekilde

şekillendirebilmeyi sağlamak için diğer devletlerin kamuoylarının kalbini ve zihnini kazanmaya yönelik bir olgudur (Nye, 2005: 14).

Bir devletin yumuşak gücü diğer devletlerin kamuoylarının nezdinde sahip olduğu siyasal, kültürel, ekonomik ve sosyal refah açısından prestiji ile ölçülebilir. (Sharp, 2010: 38-39). Yumuşak güç kısaca etki ve cazibe kapasitesi olarak değerlendirilebilir. Tüm bu kapasitenin kaynağı ilgili toplumun sahip olduğu sosyal ve kültürel sermayeye dayanmaktadır (Kalın, 2010: 54).

Yumuşak güç bir devlet için mühim faydaları da beraberinde getirir; Politik, askeri ve ekonomik alanlarda mali külfete sebep olan, olumsuz şekilde dikkat çekici ve imaj zedeleyici şekilde zorlayıcı yöntemler yerine kaynağını siyasi, tarihi, kültürel, bilimsel ve etik değerlerden alan hem daha az maliyetli hem geleceğe yönelik ekstra faydaları da beraberinde getiren bir olgudur (Nye, 1990: 167).

Ayrıca toplumlar arasındaki hoşgörünün gelişimine sağladığı katkı vasıtasıyla ekonomik yatırımlardan turizme, bilimsel işbirliklerinden ticarete her alanda gelişim ve olumlu etkiler sağlar (Ünal, 2016: 140).

Yumuşak gücün diğer devletlere ve kamuoylarına yansıtılması için uygulama aşamasında “Kamu Diplomasisi” faaliyetler öne çıkmaktadır. Kamu diplomasisi uygulamaları kaynağını yumuşak güçten alan devlet menfaatleri doğrultusunda yumuşak güç unsurlarını ilgili devletler ve kamuoyu üzerine en etkili noktaları belirleyerek koordinasyon içerisinde yönlendiren uygulamalardır (Nye, 2005: 1402).

Kamu diplomasisi yumuşak gücün tanıtımı yaygınlaştırılması konusunda gerçekleştirilen uygulamalardan meydana gelir. Nye’a göre bir ülkenin yumuşak gücünü yansıtırken uyguladığı kamu diplomasisi ülkenin imkanları doğrultusunda sahip olduğu pek çok araçtan ve faaliyet kabiliyetinden meydana gelmektedir:

... sanatçılar, sanatsal aktiviteler, müzik kanalları, sivil toplum, politikacılar, siyasi partiler, yazarlar, yayıncılar, gazeteciler, medya grupları, iş adamları, şirketler, akademisyenler, üniversiteler, dini liderler, dini gruplar... vs. (Nye, 2005: 14)

Tüm bu bahsedilen unsurların kullanımı esnasında koordinasyon ve senkronizasyon mühim önem taşır. Sert güç uygulamalarının yumuşak gücün getireceği çıkarları zaten tehlikeye atmasının yanı sıra yumuşak güç unsurları arasındaki tutarsızlıklar elde edilmesi umulan tüm çıkarları ortadan kaldırabilir. Örneğin siyasi açıdan kesinlikle etik ve meşru zemine sahip olmayan bir devlet her

ne kadar zengin ve cezbedici bir kültüre sahip olsa da yumuşak gücün getireceği çıkarları elde edemeyecektir (Nye, 2005: 102).

Kamu diplomasisi bir kavram olarak ilk defa ABD’de ortaya çıkmıştır. ABD’nin uluslararası politik hedefleri doğrultusunda yabancı ülkelerin kamuoylarını ve hükümetlerini ikna üzerine yoğunlaşan bu kavram günümüzde birçok ülke tarafından birçok alanda çıkarlar elde edilmesi umularak uygulanır hale gelmiştir (Saydam, 2023).

Tuch kamu diplomasisini “kendi ulusunun düşüncelerini ve ideallerini, kendi kurumlarını ve kültürünü aynı zamanda ulusal hedeflerini ve güncel politikalarını yabancı halklara anlatma amacı taşıyan bir hükümetin iletişim süreci” (Tuch, 1990: 3) olarak tanımlamaktadır.

Riggins’in kamu diplomasisi tanımı “bir hükümetin açıkça yabancı kamuoyu oluşturma, ulusal hedeflere, çıkarlara ve amaçlara ulaşmak için yapılandırılmış doğru bilgiyi yayma girişimi” şeklinde olmuştur (Riggins, 1998: 4’ten aktaran Akçadağ, 2023: 2). Bu tanıma bakıldığında kamu diplomasisini diğer psikolojik savaş faaliyetlerinden ayıran faktör kamu diplomasisinin doğru bilgiye dayalı olarak yürütülen bir iletişim ve etkileşim faaliyeti olmasında yattığı çıkarımı yapılabilir.

Kamu diplomasisini diğer psikolojik savaş faaliyetlerinden ayıran bir diğer unsurda tek yönlü bir uygulama olmamasıdır. Malone kamu diplomasisi uygulamalarının çift yönlü olması gerekliliğini şöyle vurgular:

Eğer kendi toplumumuzu ve politikalarımızı anlatmak istiyorsak öncelikle iletişime geçmek istediğimiz halkın kültürünü, tarihini, psikolojisini ve özellikle de dilini öğrenmeliyiz. (Malone, 1988: 12’den aktaran Tuch, 1990: 3)

Örneğin kamu diplomasisi uygulanacak bir toplum dışı kapalı bir toplumsa bu konuda istenilen çıktılar tam manasıyla elde edilemeyecektir. Böyle durumlarda ikna edilmesi hedeflenen toplumun siyasal, ekonomik ve sosyal yapısı diğer psikolojik savaş faaliyetleri vasıtasıyla sarsılır. Ardından yardım başta olmak üzere tüm kamu diplomasisi faaliyetleri başlar (Gökırmak, 2012: 7).

Kamu diplomasisi yalnızca devlet kurumları tarafından yürütülen bir faaliyet değildir. Sivil toplum kuruluşlarının yanı sıra halkla ilişkiler konusunda çalışan şirketler vasıtasıyla yapılabilen bu faaliyetler artık toplumların herhangi bir kurumsal vasıta olmaksızın gerçekleştirebildiği faaliyetler haline de gelmiştir. Özellikle

iletişim alanındaki teknolojik gelişme ve küreselleşmenin etkisiyle kamuoyları devlet yönetimlerinin politikaları üzerinde çok daha etkili hale gelmiştir (Yaylar, 2020:45).

Kamu diplomasisi uygulanırken aşağıda altı farklı başlıkta toplanan araçlardan faydalanılır;

-Siyasal Araçlar; Bu araçlar genellikle üst düzey kamu otoriteleri tarafından gerçekteşirilen faaliyetlerden meydana gelmektedir. Yıldırım bu araçları şu şekilde sıralar:

ikna programları, propaganda faaliyetleri, ulus markalama, tanıtım toplantıları, bilgilendirme programları, hükümet faaliyetleri bilgilendirmesi, dişişleri bakanlıkları faaliyetleri, büyükelçilik faaliyetleri, fikir ve sosyal politikaların tanıtımı, uluslararası yayıncılık, medya ilişkileri ve faaliyetleri, lider ziyaretleri (Yıldırım, 2015: 5'den aktaran Köse, 2018: 11)

-Kültürel Araçlar; her türlü basın materyalleri, radyo, televizyon, sinema, müzik gibi toplumların kültürlerine en hızlı, kolay ve etkili ulaşım ve iletişim araçları bu konuda kullanılmaktadır. Yıldırım bu araçları detaylı bir şekilde şöyle sıralamaktadır:

eğitim değişim programları, bilimsel değişim programları, sanatsal değişim programları, kültürel değişim programları, sosyo-kültürel ziyaretler/davetler, kültür enstitüleri, dil enstitüleri, dil eğitim programları, kardeş şehir/ülke anlaşmaları, kalkınma ve yardım programları, kültürel işbirlikleri, kültürel anlaşmalar, uluslararası akademik/bilimsel projeler, politika dışı ağı toplulukları oluşturma, imaj reklamları, tanıtım reklamları, sanat etkinlikleri ve ürünleri (müzik, resim, dans, sergiler vb.), edebiyat (kitap çevirileri), fuarlar, yurtdışında kütüphaneler, dinler arası diyalog, medya-uluslararası yayıncılık, spor turizm (Yıldırım, 2015: 5'den aktaran Köse, 2018: 11).

-Ekonomik ve Sosyal araçlar; doğal afetler başta olmak üzere savaşlar, salgınlar ve diğer toplum ačíısından sıkıntılar doğuran olaylarda maddi ve manevi her türlü insani yardım faaliyetleri, STK'ların ilgilendikleri alanlar çerçevesinde gerçekteşirdiği faaliyetler, toplumlar arasındaki dayanışmayı arttıracak girişimler bu çerçevede değerlendirilebilecek araçlardır (Ünal, 2016: 166-173).

-Teknolojik Araçlar; Bilişim alanındaki ilerlemelerin getirdiği imkanlar vasıtasıyla kültürel etkileşimlerin fazlasıyla yapılabildiği yeni alanlar olan sosyal paylaşım platformları, online oyunlar, dünyaca ünlü forumlar buna örnek gösterilebilir. Örneğin Çin Tiktok adlı uygulama vasıtasıyla tüm dünyada kültürünü tanıtmaya, ABD savaş kategorisi video- oyunlar vasıtasıyla güç projeksiyonunu tüm dünya kamuoylarına yansıtmaya fırsatı bulmuştur.

-Askeri Araçlar; Kamu diplomasisinde askeri müdahalelere ve sıcak çatışmalara başvurulmamakla birlikte küresel huzurun ve dünya barışının tesisi için askeri nitelikteki faaliyetlerde yer almak mühim önem taşır. Güvenlik açısından kargaşa içerisinde olan ülkelere askeri yardımlarda bulunulması, çatışma bölgelerinde arabuluculuk ve barış koruma faaliyetleri kamu diplomasisi açısından toplumların zihin ve kalplerini kazanmada büyük etki sahibi uygulamalardır (Ünal, 2016: 166-173).

1.3. PSİKOLOJİK SAVAŞA KARŞI SAVUNMA TEDBİRLERİ

Devlet varlık sebebi kendisini meydana getiren vatandaşları her türlü tehdit ve tehlikeden korumak için meydana gelen bir teşkilat olarak egemenliğini savunmak için her türlü tedbir alma yetkisi olan bir kurumdur. Anayasa Mahkemesi kararında belirtildiği üzere “Her canlının kendini koruma içgüdüğü bulunduğu gibi, devletin de kendi varlığını koruma hakkı, uluslararası hukuk düzeninde tartışmasız kabul edilmiştir.” Ayrıca devletin varlık sebebi de dikkate alındığında her türlü tehdit ve tehlikeler karşısında varlığını, vatandaşlarına sağladığı korumayı devam ettirmek üzere hukuk çerçevesinde tedbir alabilme hakkı bulunduğu kabul edilir (AYM, 1998: 68).

Devletler tüm bu tehdit ve tehlikelerin karşısında önlem alabilmek için stratejik seviyede istihbarat teşkilatları meydana getirmekte, kamu güvenliğine yönelik politikalar oluşturmaktadır. Zira günümüz dünyasında devletlere ve toplumlara yönelik tehditler yalnızca askeri faaliyetlerden oluşmamakta siyasi, mali, sosyal, psikolojik sahalarda müdahaleler karşısında tedbirler alma gerekliliği öne çıkmaktadır. Bir devlet ve toplum sahip olduğu tüm fiziki ve manevi değerleri koruyabilmek için her şeyden önce güvenliğe ihtiyaç duymaktadır (Urhal, 2008: 41-43).

Ullman güvenliğin bir amaçtan ziyade sonuç olarak ele alınması gerektiğini ve güvenliksizlik durumuyla karşı karşıya kalana kadar güvenliğin tam olarak ne olduğu ve önemi hususunu anlayabilmenin mümkün olmadığını savunur (Ullman, 1983: 133).

İnsanların sahip oldukları hak ve özgürlüklerden sıkıntısız şekilde faydalanabilmeleri de güvenliğin meydana getirdiği kamu düzeni ile gerçekleşebilir. Devlet kamu düzeninin sağlanması görevini gerçekleştirmek üzere teşkilatlanmış ve meşruiyeti buna dayanmış bir varlıktır.

Kamu güvenliğini sağlamaya yönelik önlemler alan ve politikalar meydana getiren idare hukuk çerçevesinde ve orantılı olacak şekilde tedbirler alıp uygulamalıdır. “İdare, hak ve özgürlüklere müdahale ederken veya bireylere yükümlülük getirirken, mümkün olan en az zarar verici önleme başvurmalıdır.” (Özdemir, 2016: 85) Zira tehditlerin bedeli ne olursa olsun önlenmesi doğru bir yaklaşım değildir. Ölçüsüz şekilde alınan veya uygulanan bir önlem tehdit ve tehlikelerden çok daha sıkıntılı sonuçlara sebep olabilir (Özdemir, 2016: 85-93).

Acar alınacak tedbirler hakkında şu vurguyu yapmaktadır:

Kamu güvenliğinin sağlanması, ancak bazı tedbirlerin alınması ve alınan bu tedbirlerin düzenli ve devamlı bir şekilde takip ve kontrolünün sağlanması ile mümkündür. Alınacak tedbirlerin seviyesi, tehdidin durumuna ve şiddetine göre değişmelidir. Alınacak tedbirler açısından en önemli nokta, alınacak tedbirlerin devlet ve halkın bütünleşmesine yönelik tedbirler olmasıdır (Acar, 2019: 18).

Psikolojik Savaş faaliyetleri de insanların özgür iradelerini hedef alan eylemler olduğundan buna yönelik tedbirler almakta devletin kamu güvenliğini sağlaması açısından önemli bir mesuliyetidir. Günümüzde devletlere ve toplumlara yönelik tehditler gerçekleştirilmek istendiğinde artık psikolojik savaş odaklı faaliyetler gerçekleştirilmesi kamu güvenliğine yönelik önlem almakla sorumlu karar vericilerin kamu güvenlik politikalarını hazırlarken bu hususu ön plana almalarını zorunlu kılmıştır.

Psikolojik savaş farklı hedeflerle farklı şekillerde gerçekleştirilebilen faaliyetlerden oluşabilir. Saldırmaya yada savunmaya yönelik psikolojik savaş faaliyetleri ülke içinde veya dışında başvurulabilen uygulamalardır (Speier, 1948: 13’den aktaran Gürbüz, 2021: 10).

Psikolojik savaş faaliyetlerinin uygulama aşamasında en çok başvuru alan yöntemlerinden biri olan propaganda ve manipülasyon faaliyetleri ve özellikle dezenformasyonlar açısından sosyal medyanın yaygınlaşmasıyla bilgi iletişim hızının son derece süratli hale gelmesi neticesinde toplum üzerinde çok etkili olabilen faaliyetler halini almıştır. Kamu güvenliği politikaları oluşturulurken propaganda, dezenformasyon ve düşmanca sosyal manipülasyon uygulamalarına karşı hızlı

karşılık verip önlem alınabilecek tedbir mekanizmalarının meydana getirilmesi bu zorunluluğa dayanmaktadır. Bilhassa resmi kurumların toplumda infiale yol açabilecek kriz durumlarıyla karşı karşıya kaldıklarında yanlış bilgilerin doğru bilgilerden çok daha hızlı yayıldığı, kabullenildiği ve buna göre algı oluştuğu da hesaba katılırsa halkla ilişkiler faaliyetlerini profesyonelce yürütememesi önü alınamayacak tehlikeli boyutta sonuçlara sebep olabilir (Çalışkan, 2019: 86).

Psikolojik savaş tespiti ve önlem alması en zor savaş türüdür. Diğer savaş türlerinde saldırgan ruhlu faaliyet ve uygulamaların tespiti ve bunlara karşı tedbirlerin fiziki olarak alınabilmesi, önceden planlanmış hazırlıkların yapılabilmesi daha kolaydır.

Saygan'ın da belirttiği üzere:

Karmaşık sistemlerde çok küçük girdiler, çok büyük değişikliklere neden olmaktadır. Bu nedenle sisteme yapılacak küçücük bir müdahale, beklenmeyen ve öngörülemez çok büyük değişikliklere neden olmakla birlikte tüm sistemin davranışını değiştirebilmektedir (Saygan, 2014: 413-424).

Psikolojik savaşın bu karmaşık ve öngörülmesi zor doğası nedeniyle alınacak önlem ve tedbirlerin sadeliği, ikna etkisi yönünden kuvvet çarpanı yüksek özellik taşıması mühim bir gereklilik olarak ön plana çıkmaktadır.

Devlet kurumları başta olmak üzere toplumun yetkin ve güvenilir kabul ettiği her unsurun imaj ve itibarının korunması ve bu unsurlar vasıtasıyla zararlı manipülasyon faaliyetlerine karşı doğru ve olumlu bilgiler ve algılar meydana getirecek faaliyetlerde bulunulması psikolojik savaşa yönelik alınacak tedbirler açısından mühim önem tutmaktadır (Özkan, 2009: 76-83).

Yukarıda bahsettiğimiz tüm unsurların topluma karşı açıklık ve şeffaflığı barındırmaları psikolojik savaş faaliyetleri açısından önemli bir faktördür. Toplum kendisinin güvenliğini sağlamak için meydana getirdiği teşkilatlanma olan devletin aldığı kararlar ve gerçekleştirdiği uygulamalar hakkında doğru ve güvenilir bilgilere erişme konusunda sıkıntı yaşamamalı, kurumlara yönelik güveni sarsılmamalıdır. Kamu güvenliği politikalarını belirleyen karar alıcılar görev ve yetki sınırlarının dışına çıkmamalı sorumlu oldukları alanda hesap verebilir olmalıdır. Alınan karar ve gerçekleştirilen uygulamalarda toplum odaklı hareket edilmeli, toplumla etkili iletişim kanalları son derece açık ve etkili olarak kullanılmalıdır (Çamur, 2020: 883).

Psikolojik savaşın meydana getirmesi potansiyeli olan zararlara yönelik alınacak faaliyetlerin başında toplumu bilinçlendirmek, eğitmek ve doğru bilgiye ulaşmak konusunda azimli olmasına yönelik teşviktir. Eğitimsiz, bilgisiz, dış dünyadan habersiz, merak duygusu yetkin ve güvenilir kaynaklar tarafından tatmin edilmemiş, kültürü yozlaşmış ve refah düzeyi düşük toplumlara yönelik psikolojik savaş faaliyetleri çok daha etkili olmaktadır. Manevi ve kültürel değerleri güçlü, birbirlerine ve özellikle lider konumdaki yöneticilerine güvenen, merak ettikleri konularda gerekli bilgileri edinmiş ve tatmin olmuş toplumlar psikolojik savaşa karşı daha dirayetli olmaktadır (Karataş, 2008: 15).

Toplumun özellikle kültürel yozlaşmadan korunması, kimlik değerleri başta olmak üzere sosyal yapısının zararlı etkilerin ve kışkırtmaların uzak tutulması psikolojik savaşın toplumu parçalamak maksatlı faaliyetlerine karşı önlem olarak büyük önem taşır. Wendt bu konuda şu değerlendirmeyi yapmaktadır:

Bir ülkenin sosyal topoğrafyasının güçlendirilmesi suretiyle postmodern çözüştürücü ve parçalayıcı stratejik eyleme karşı sağlam duruşu; katılımcı siyasi kültürün hayata geçirilmesi ve kolektif hafızanın canlı tutulması ile mümkün görülmektedir. Kolektif hafıza birçok sosyal bilimcinin üzerinde fikir birliği sağladığı üzere sözlü anlatımlar ve gelenekler içinde yazılıdır ve gruplara devamlılık ve kimlik sağlar (Wendt, 2016: 207'den aktaran Ergün, 2020: 227).

Toplumun kültürüne yönelik yozlaşma ve yabancı kültürlerin ihracına yönelik psikolojik savaş uygulamalarına yönelik kültürü canlı tutmaya yönelik faaliyetler gerçekleştirilmelidir. Zira kültürü yozlaşan ve kültüründen uzaklaşan bir toplum dağılma ve çözülmeye yatkın, psikolojik savaşa karşı dirayet ve irade açısından zayıf bir hale gelir. Toplumlar kendi tarihlerine, kültürel değerlerine dayanarak ve onların etrafından toplanarak birlik ve bütünlüklerini koruyabilirler. Özellikle gençler ve çocuklar bu kültürel manipülasyon faaliyetleri açısından hedef alınan toplumsal gruplar arasında yer alır. Gençler ve çocukların kültürlerini doğru öğrenmesi ve sahip çıkmasına yönelik bilinçlendirilmesi psikolojik savaşa karşı alınacak tedbirler içerisinde mühim bir faktördür (Tarhan, 2017: 9).

Toplumun yapıtaşlarını meydana getiren değer ve normların, kültürel adet ve geleneklerin, korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması da psikolojik savunma tedbiri olması açısından mühim bir önem taşımaktadır. Toplum belirlenen hedefleri kültürel bakış açısıyla değerlendirdiğinde de anlamlı bulmalı ve psikolojik savaş

faaliyetleri karşısında dirayet, sağduyu ve soğukkanlılığını bu dayanakla korumalıdır (Oetting, 2015: 241).

Dünya nüfusu 2023 yılının ortalarından itibaren 8 milyar'ı geçmiş ve her geçen zaman artarak devam etmektedir. Bu nüfusun çoğunluğu olan yüzde 57'lik bir kısmı şehirlerde ve kentsel alanlarda ikamet etmektedir (Recro Digital Marketing, 2022). Psikolojik savaş faaliyetleri bireyleri kitle halinde infiale teşvik etmeyi de hedefleyen faaliyetler olarak değerlendirildiğinde tehdit ve tehlike potansiyelinin ne denli büyük olduğu açıktır.

Günümüz dünyasında iletişim ve etkileşim hızı çok yüksek olan bilgi ortamında dikkatsizlik ve boşvermişliğin geri dönülmez sonuçlara sebep olacağı açıktır. Yorgun, bezgin, isteksiz, azimsiz, sıkıntılı durumlardan sürekli şikayetçi olan bireyler psikolojik savaş faaliyetlerinden çok daha hızlı ve fazla etkilenecektir (Pamukoğlu, 2020: 28).

Toplumların sahip oldukları maddi imkanlar ve refah düzeyi psikolojik savaşa yönelik dirayetlerini arttıran veya azaltan bir faktördür. Spiller'in savaş karşısında askerler başta olmak üzere psikolojik değerlendirmeleri göz önüne alındığında günümüz şartlarındaki savaş tehditleri açısından şu sonuca ulaşılabilir; Geçmiş asırlarda askerlerin yetersiz beslenmeleri, teçhizatlarının hava şartlarına uygun olmaması, hastalık veya yaralanmalarda yeterli sağlık hizmeti alamamaları gibi durumlar, günümüz insanının asker olarak savaşta maruz kalacağı yeni kitlesel tehditlere ve psikolojik savaş faaliyetlerine eş değer görülmemeli midir? (Oetting, 2015: 19).

Bireyler ve toplumların geçmişten günümüze ne sıkıntılarla karşı karşıya kaldıkları, ne travmalar atlattıkları, ne tür acı tecrübelerle sahip oldukları ve tüm bunların psikolojilerine etkilerini tamamen bilebilmek mümkün değildir. Bu öngörülemez durumda toplumların psikolojik savaşa karşı dirayet ve savunma kabiliyetlerini tam manasıyla kestirebilmek ve analiz edebilmek güçlü bir analiz kabiliyeti ve uzmanlığı gerektirir (Spiller, 2008: 160).

Psikolojik savaş faaliyetlerinin gerçekleştirildiğine yönelik bir tespit söz konusu olduğunda öncelikle stratejik ve bilimsel esaslara dayalı analizlerin gerçekleştirilmesi gerekir. Analiz çıktılarına göre psikolojik taarruzda bulunan tarafında istek ve ulaşmayı umduğu hedefleri tespit edildikten sonra savunmaya ve

karşı koymaya yönelik faaliyetlerin gerçekleştirilmesi hususunda çabalar başlar. Tüm bu bahsedilen süreçleri gerçekleştirebilmek için kamu güvenliği alanında bu alana yoğunlaşan etkin kurumsal mekanizmalar ve bu kurumlar bünyesinde çalışan bu alana yönelik yetiştirilmiş uzman personelin varlığı olmazsa olmaz bir faktördür (Özkervancı, 2020: 17).

Kamuya yönelik bilgi güvenliği farkındalığının kazandırılması da psikolojik savaşa yönelik alınabilecek tedbirler arasında önemli bir faktör olarak yer tutar. Özellikle medya okuryazarlığı konusunda bilinçlendirme çalışmaları, dezenformasyona karşı doğru bilgiye erişimin kolaylaştırılması, kamu kurumlarının ve psikolojik savaşta toplum açısından yetkin ve güvenilir addedilen tüm unsurların etkili halkla ilişkiler faaliyeti yürütülebilmesi hususunda hazırlıklarının tamamlanması, psikolojik savaş faaliyetleri gerçekleştirilirken kullanılacak unsurlara karşı caydırıcılık açısından yasal düzenlemelerin hukuk çerçevesinde, bireylerin hak ve özgürlükleri (özellikle ifade özgürlüğü ve bilgi edinme hakkı) gözetilerek yapılması psikolojik savaşa yönelik alınması gereken tedbirler arasındadır (Kaplan, 2020: 230).

Psikolojik savaşın meydana getirdiği korku ve panik herhangi bir kitlede olduğu gibi toplum genelinde de gayet bulaşıcı ve infial potansiyeli yüksek bir haldir. Toplumun bununla baş etmesi hususunda bilinçlendirilmesinin yanı sıra yönetici konumundaki liderlerinde topluma örnek nitelikte karaktere sahip olması ve davranışlarda bulunması gerekmektedir. Yani toplumun motivasyonu yönetimin örnek olmasına bağlı bir duygudur. Liderin herhangi bir güvensizlik, zayıflık hele korku göstergesi tüm toplumu sarsar ve savunmasız bir hale getirir (Oetting, 2015: 33).

Devletin dolayısıyla onu meydana getiren insanların yani kamunun yönetimi liderlerin kendini vakfetmesi ve ilgi göstermesiyle ölçülür. Yönettiği, yönlendirdiği insanları tanımayan yanına yaklaştırmaz tavır takınan liderler kamu nezdindeki inandırıcılıklarını kaybeder. Böyle durumlarda diğer alınmış tedbirler anlamsız hale gelir (Oetting, 2015: 159).

Liderlerin motive ve güvenilir olması, kendine güveninin olması zor koşullarda insanları bir arada tutma hususunda mühim bir dayanaaktır. İnsanların niçin sorularına ikna edici cevaplar veremeyen, görevlerinin ve sorumluluklarının

altında ezilen bir görüntü sergileyen liderler psikolojik savaşın en mühim kayıp sebebi olmakla kalmaz geri dönülmez zararlara da yol açma ihtimalini de meydana getirirler (Oetting, 2015: 165).

Toplumsal dayanışma ve bir amaç uğruna toplumu bir yöne sevk edebilme iradesini gösteren bir siyasi liderlik ve devlet aklı değerlerinde etkili şekilde dikkate alınmasıyla toplumu psikolojik savaş faaliyetlerine karşı koruyucu bir önlem olarak mühim bir temel teşkil eder. Bir topluma geleceğe yönelik herhangi bir hedef benimsetilemezse toplumun infial meydana getirmesi söz konusu olan olaylar karşısındaki dirayet ve sağduyusu giderek zayıflar ve gerek kamusal gerek sosyal sistemler işleyemez hale gelir. Psikolojik savunma tedbirleri bu sebeple her şeyden önce verimli kamu politikaları üretme kabiliyeti olan etkili yöneticilerle başlar. Zira yönetimin toplumu örnek olmak suretiyle motive ettiği de göz ardı edilemez bir gerçektir. Kamu kurumlarının toplum nezdinde güvenilir birer haber kaynağı olması gerekliliği de bu sebeple karşımıza çıkmaktadır. Toplumun güvendiği bir haber alma kaynağı söz konusu olduğu müddetçe psikolojik savaş faaliyetleri karşısında sağduyuyu elden bırakma ihtimali düşük kalacaktır (Oetting, 2015: 105).

Özdağ psikolojik savaşın en temel faaliyeti olan propagandaya karşı alınacak tedbirleri şu şekilde sınıflandırmaktadır;

-Önleme Teknikleri; Propagandayı gerçekleştiren tarafın kullanacağı argümanları önceden tespit ederek gerekli önlemleri daha propaganda gerçekleşmeden alabilme kabiliyetine sahip olmaktır.

-Doğrudan Doğruya Çürütme Tekniği; Pratkanis buna “gök gürültüsünü çalmak” adını verir (Pratkanis, 2008: 385-399). Yani topluma karşı gerçekleştirilmesi planlanan propagandayı gerçekleşmeden önce hiçbir şüpheye yer bırakmadan tüm çıplaklığı ile toplum sunarak hem güvenilirlik çarpanı arttırılır hem de toplumun aynı konuda veya aynı taraftan gelecek propagandalara karşı dirayet ve uyanıklığı pekiştirilir.

-Dolaylı Çürütme Tekniği; Gerçekleştirilen propaganda faaliyetine direkt karşı koymaktan ziyade ilgili konudaki farklı ilave bilgiler ve bakış açıları meydana çıkarılarak, çoğu zamanda doğru bilgiye erişimi kolaylaştırıp toplumun buna ulaşmasında dolaylı bir rol oynayarak propagandayı çürütme yoludur. Toplumun doğru bilgiyi kabullenmesi zaman alabilmekle beraber halkın o propaganda

faaliyetiyle alakalı bağı bir nebze de olsa zayıflamış olacak rasyonel ve mantıklı düşünebilmesinin yolu açılmış olacaktır.

-Başka Yöne Saptırma Tekniği; Propaganda faaliyetinin söz konusu olduğu andan itibaren toplumun dikkat ve algısını farklı yöne çekecek başka bir meselenin ön plana çıkarılmasıdır. Maksat propagandanın etkisi toplum nezdinde kaybolana kadar zaman kazanmaktır.

-Sessizlik; Propagandaya karşı koymak başarı getirmeyecekse veya propaganda dikkate alınmayacak kadar toplum nezdinde etkisizse bu yönteme başvurulur.

-Bağışıklık Kazandırma/ Aşılama; Bu yöntemde toplumu dezenformasyonlara, söz konusu olabilecek propaganda faaliyetlerine yönelik bilinçlendirme çalışmalarıyla (seminerler, medya yayınları vs.) uyanık ve bilinçli hale getirerek düşman propagandasının toplum üzerinde etkisi en baştan engellenmeye çalışılır.

-Kısıtlayıcı Tedbirler; Propagandanın topluma hiç ulaşmaması için uygulanan toplumun iletişim araçlarını kısıtlayıcı faaliyetlerdir. Yasal düzenlemeler veya zorlayıcı tedbirler vasıtasıyla gerçekleştirilebilir (Özdağ, 2014: 56-57).

Tezin daha önceki bölümlerinde bahsedilen psikolojik savaş faaliyetlerinden propaganda ve düşmanca sosyal manipölasyon uygulamalarının en etkili ve yaygın şekilde gerçekleştirildiği alan olan sosyal medyaya yönelik kamu otoritelerinin yeni yaklaşımlar geliştirmesi, sosyal medyanın taşıdığı risk potansiyellerini fırsata ve avantaja çevirmeye yönelik faaliyetlere girişmesi önem taşımaktadır. Kamu diplomasisi başta olmak üzere hem kendi toplumları hem de diğer toplumlar olan halkla ilişkiler faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi, devlet ve toplumun imajını etkili bir şekilde geliştirebilmek üzere çalışmalar yapılmalıdır. Ayrıca sosyal medyadaki psikolojik savaş faaliyetlerine yönelik takip ve karşı koymaya yönelik planlamaların yapılması da gerekli bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır (Metin, 2016: 264-265).

Sosyal medyada propaganda ve dezenformasyonun yayılma hızının tehlikesi yapılan araştırmalarla ortaya konmuş bir gerçektir. Bu araştırmalara göre en fazla dezenformasyonun “retweet” sisteminde getirdiği kolaylığında etkisiyle Twitter’da gerçekleştiği, ABD seçimleri esnasında dezenformasyon maksatlı paylaşımların güvenilir haber kaynaklarının paylaşımlarıyla karşılaştırıldığında 6 kat daha fazla

beğeni, paylaşım ve etkileşim aldığı sonucuna ulaşılmıştır (Independent, 2022; TrtHaber, 2021).

Montagnese sosyal medya karşısında kamu otoritelerinin uygulayabileceği üç yöntemden söz etmektedir. İlk yöntem olarak devamlı izleme ve tehdit söz konusu olduğunda sansürleme ve hala karşı konulamıyorsa internet iletişimini kısıtlama olarak belirtmektedir. Bu yöntemin toplum üzerinde özgürlüklerin kısıtlanmasından dolayı olumsuz etkiye sebep olabileceğine de dikkat çekilmektedir. Diğer yöntem ise kamu kurum ve kuruluşlarının sosyal medyayı etkili ve nitelikli olarak kullanmasıdır. Bu yöntem vasıtasıyla toplumsal bütünlük pekişmesine katkı sağlanacak, bireylerin moral ve motivasyonları artacak, kamu otoriteleri açısından karar verme ve uygulamayı kolaylaştıracak, etkili liderliğin avantajlarından faydalanarak psikolojik savaş faaliyetlerine daha kolay karşı koyma imkanı doğacaktır. Son yöntem ise sosyal medya ile alakalı hiçbir eylem ve faaliyette bulunmayarak yada yetersiz girişimlerde bulunarak pasif kalmaktır. Bu da toplumu her türlü dezenformasyon ve manipülasyon karşısında savunmasız bırakacağından sakıncalı bir durum olarak değerlendirilmiştir (Montagnese, 2011: 12-14)

Sosyal medyadaki psikolojik savaş faaliyetleri ile alakalı geliştirilen tüm planlama ve stratejilerin kamu güvenliğini sağlamakla sorumlu kuruluşların yanı sıra toplumun meydana getirdiği tüm kurum ve gruplar ile koordinasyon sağlanarak gerçekleştirilmesi büyük faydaları beraberinde getirecektir. Ayrıca bireylerin kişisel gizlilik hakları başta olmak üzere ifade, iletişim ve internete erişim özgürlüklerine aşırı kısıtlamalardan kaçınarak bunlara özen gösterilmesi bu stratejileri başarı şansını arttıracak bir etken olacaktır (Özkervancı, 2020: 32-33)

Devletlerin birbirlerine karşı gerçekleştirdiği psikolojik savaş faaliyetlerinin yanı sıra devletler ve toplumlar terörizme açısından da psikolojik savaş tehditleriyle karşı karşıyadır. Terör örgütleri toplumda infial yaratacak sansasyonel eylemler gerçekleştirerek esasında psikolojik savaş uygulamalarına odaklı hareket etmektedir. Çünkü terör örgütlerinin salt silahlı gücü toplumu savaştan alıkoymaya yeten bir faktör değildir. Bu sebeple örgütler gerçekleştirdikleri tüm eylemlerin medya ve her türlü kitle iletişim aracı vasıtasıyla toplumda yayılmasını ve bireylerin nazarında korku, panik, endişe ve güvensizlik meydana getirmeyi amaçlamaktadır. Bu açıdan hem basının reyting ve tiraj arzusuyla buna araç olmasının önüne geçmek hem de

sosyal medyadaki propaganda ve tedhiş faaliyetlerine karşı önlem alabilmek amacıyla kamu güvenliği politikalarında bazı kısıtlayıcı tedbirlere yer verilebilmektedir. Barlas bu konuya yönelik alınması gereken tedbirleri ve sebeplerini şu şekilde açıklamaktadır;

Teröristler, terör örgütleri ve eylemleri hakkındaki kamuoyunu bilgilendirmeye ilişkin meslekî faaliyetleri hakkında basın uyarılması, hatta uyarmayla kalınmayıp terör olaylarının haber yapılma şekli yaptırımlarla desteklenmiş bir hukuksal çerçeveye oturtulması zorunludur. Kendini düzenleme ve etik yasalarıyla bağlı kalmasını sadece basının kendi oto-kontrol ve insafı ile bu deontolojik kurallara uymasını beklemek safdillik olur. Çünkü, basın(medya) aslında her şeyden ve etik kurallardan önce ticarî kurallara bağlı olan özel kuruluşların elindedir. Özel sektör yasalarıyla ve özel çıkarlar doğrultusunda hareket etmektedir. Toplumsal sorumluluk gerektiren sorumlu yayıncılığı her an ve ilk köşe başında unutacak bir reyting ve tiraj kaygısıyla yayıncılık yapıldığına tanık olmaktadır (Barlas, 2013).

Terör örgütlerinin propaganda faaliyetlerine karşı özellikle sosyal medya ve internet alanında alınması gereken önlemler ise şu şekildedir;

-Terör örgütlerinin her türlü iletişim faaliyetini gözetim altında tutmak, gerçekleşen olaylar karşısında örgütlerin tutum, tepki ve davranışları hususunda etkili analiz yapıp önlem alabilecek kurumsal mekanizmalara ve yetkin personele sahip olmak

-Şiddet, korku, panik, haksızlık vs. temalarını işleyen propagandalara karşı bilhassa topluma yönelik projeler vasıtasıyla ve bu projelerin halkla ilişkiler çalışmalarına ağırlık verilmesi yoluyla barış, sevgi, kardeşlik temalarını toplum nezdinde sıkça dile getirmek

-Örgütlerin internete yaydığı propaganda malzemesi her türlü materyalin bir anda tespit edilip ortadan kaldırılması mümkün olamayacağından bu materyallere erişimi zorlaştıracak, onları değersiz ve etkisiz kılacak içeriksel önlemler alınabilir.

-Toplumla iletişim kurarken toplumun gündelik hayatta kullandığı dile uygun, herkesin rahatlıkla anlayabileceği, bireylerin ilgisini çekecek tarzda mesajların yayınlanmasına odaklanmakta mühim bir tedbir olarak öne çıkmaktadır. Kamu kurumları toplumla ilişkileri ve iletişimi yürütebilecek yetkinliğe sahip personelleri bünyesinde barındırmalı ve etkin politikalar çerçevesinde hareket edebilmelidir (Salihi, 2018: 80-81).

İKİNCİ BÖLÜM

KAMU GÜVENLİĞİ POLİTİKALARI AÇISINDAN PSİKOLOJİK SAVAŞ

Bu bölümde psikolojik savaşa karşı kamu güvenliği politikaları kapsamında hangi savunma tedbirlerinin alınabileceği, dünyada güvenlik alanına yönelik strateji belgesi oluşturmuş ülkelerin psikolojik savaşa yönelik algılamaları ve değerlendirmelerine yönelik incelemeler yer alacaktır.

2.1. GÜVENLİK STRATEJİLERİNDE PSİKOLOJİK SAVAŞ

Tezin bu bölümünde ülkelerin halka açık olarak yayınladıkları güvenlik strateji belgelerinde psikolojik savaşı esas alan kavramlar olan ;

- Psikolojik Savaş (Psychological warfare)
- Propaganda (Propaganda)
- Algı Yönetimi (Perception management)
- Sosyal Medya (Social media)
- Kamu Diplomasisi (Public diplomacy)
- Yumuşak Güç(Soft power)
- Etki Odaklı Harekat (Effects based operations)
- Manipülasyon (Manipulation)
- Dezenformasyon (Disinformation)

kavramları aratılarak kavramların içerisinde bulunduğu cümleler ve kavramlar ile alakalı bağlamlar psikolojik savaşa yönelik bakış açısıyla değerlendirilmiştir.

Ayrıca kamu otoritelerinde karar verme süreçlerinde yer alan kişilerin çeşitli beyanları, kamu güvenliğinin sağlanması konusunda sorumlu kurumların raporları, medyaya çıkan çeşitli haberlere de yer verilerek bu ülkelerin psikolojik savaş faaliyetleri açısından tehdit algılamalarına da yer verilmiş, dikkatle üzerinde durulan rakip veya düşman tanımlanmış diğer ülkelerin tehdit niteliğinde görülen faaliyetlerine de yer verilmeye çalışılmıştır.

2.1.1. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)

ABD güvenlik stratejisi belgeleri başkanlık makamı, komiteler, istihbarat ofisi gibi devletin resmi kurumlarının yayınladığı belgeler esas alınarak belirlenmiş ve psikolojik savaş ile ilgili kavramlar bağlamında değerlendirilmiştir.

2002 yılında George Bush'un başkanlığı döneminde yayınlanan strateji belgesinde dönemin tehdit algılamaları terörizm üzerine odaklanmış terörizme yönelik psikolojik savaş faaliyetleri kamu diplomasisi başlığı altında değerlendirilmiştir.

Terörizmle mücadelede konusunda ABD başvuracağı yöntemleri şöyle sıralamaktadır;

-Terörizme destek veren ülkelerdeki toplumların yönetimlerine karşı özgürlük istek ve umutlarını desteklemek maksadıyla bilgi ve fikirlerin serbestçe yayılabilmesini sağlamak hedefli kamu diplomasisi faaliyetleri gerçekleştirmek.

-Askeri imkan ve kabiliyetlerin yanı sıra diplomatik faaliyetlere de ağırlık vererek özellikle Müslümanların yaşadığı totaliter rejimlerin bulunduğu ülkelerin yönetimlerinin değişmesi sağlanarak uzlaşmacı, çağdaş ve özgürlüklere önem veren yönetimlerin iktidara gelmesini sağlamak hedeflenmiş ve bunun için önceki maddede bahsedildiği üzere bilgi ve fikirlerin serbestçe yayılabilmesini sağlamak hedefli kamu diplomasisi faaliyetleri gerçekleştirileceği belirtilmiştir. (Bush, 2002: 6-7)

2006 yılında yayınlanan güvenlik strateji belgesinde terör propagandasına mani olabilmek için “daha etkili, açık ve tutarlı bir şekilde iletişim” kurulması hedeflenmekte bu maksatla Dışişleri Bakanlığı başta olmak üzere kurumlararası koordinasyon içerisinde bir terörle mücadele komuta merkezi için kurumsal teşkilatlanma çalışmalarından bahsedilmektedir. İlgili komuta merkezinin görev ve hedefleri terör ideolojisini yaymaya yönelik propagandaya mani olacak şekilde iletişim faaliyetleri yürütülmesi, terör gruplarının eylemlerine ve propaganda maksatlı yaydıkları mesajlara hızlı ve etkili cevapların verilmesi olarak belirtilmiştir. İlgili teşkilat ve hiyerarşi yapısının belirtilmesinin ardından terörle mücadele için araştırma gruplarının çalışmalarından özellikle teröristlerin internet, televizyon, yayıncılık vs. tüm iletişim teknolojilerindeki faaliyetlerinin incelendiğinden bahsediliyor (SCPDPC, 2006: 17).

2017’de yayınlanan güvenlik strateji belgesinde dönemin tehdit algılaması odağı hızla gelişen ve dünya çapında bir tehdit alan DEAŞ ve El- Kaide üzerinde yoğunlaşmıştır.

Belgede rakip aktörlerin propaganda ve diğer psikolojik savaş yöntemleri vasıtasıyla demokratik ülkeleri zayıflatmaya yönelik uygulamalar gerçekleştirdiği,

dezenformasyon uygulamalarıyla ABD ve müttefik ülkeleri arasında bölünme meydana getirilmeye çalışıldığı belirtilmektedir. Cihatçı terör örgütleri olarak belirtilen DEAŞ, El-Kaide terör örgütlerinin taraftar toplamaya yönelik propaganda faaliyetlerini ve terör yoluyla devlet ve hükümeti tehdit ettiği de belirtilmektedir (POTUS, 2017: 3).

Belgede önceki belgelerde belirtilen iletişime yönelik faaliyetlerin genişletileceği, doğrudan ve tutarlı uygulamalara girişileceği, gerek radikal İslamcı olarak belirtilen Dini İstismar Eden terör gruplarına gerek rakip ülkelerin ideolojik tehditlerine karşı ABD'nin söylemlerinin etkilerinin artırılmasına yönelik çalışılacağı, düşman propagandasını ve dezenformasyon faaliyetlerini ifşa edilerek önleneceği belirtilmiştir (POTUS, 2017: 35).

Belgede özellikle Rusya'nın devlet tarafından finanse edilmiş medya organları, sosyal medyadaki ücretli troller, üçüncü taraf araçlar, internet üzerinde bot adıyla tabir edilen sahte çevrimiçi şahıslar, ve Rus istihbaratı ile irtibatlı siber savaş faaliyetleri gibi tüm enformasyon faaliyetlerini dünya çapında kamuoyu ve toplumları etkilemek, ABD'nin lider imajını sarsmak, demokrasiye yönelik toplumsal güveni azaltmak maksatlı kullandığını belirterek buna yönelik önlem alınmasının gerekliliğinden bahsedilmektedir. Özellikle 2016 yılındaki seçimlere yönelik Rus müdahalesinin olup olmadığı konusu tartışmalı olarak değerlendirilmektedir (POTUS, 2017: 35).

Ayrıca Amerikan Dışişleri Bakanlığının bir raporunda da bu konuya dikkat çekilmekte Rusya'nın seçimler esnasında dezenformasyon faaliyetleri gerçekleştirerek siyasi kaosa yol açmayı hedeflediğine, İngiltere gibi diğer batılı demokratik ülkelerin demokratik işleyişlerine tehdit meydana getirildiğine dikkat çekilmiştir (Nemr ve Gangware, 2019: 1).

2017 yılında hem Başkanlık makamı tarafından yayınlanan güvenlik strateji belgesi hem de Ulusal İstihbarat Konseyi tarafından yayınlanan bir belgede “Rusyanın propaganda ve dezenformasyon faaliyetlerinin bir bilgi savaşı zihniyeti ile yürütüldüğü hususu” üzerinde odaklanılarak belirtilen konulardan biri olmuştur. Ulusal İstihbarat Konseyi tarafından yayınlanan belgede belirtilene göre;

Rusya'nın devlet tarafından yönetilen propaganda makinesi, içindeki her türlü medya kurumlarından, RT ve Sputnik gibi küresel düzeyde yayın yapan kuruluşlardan ve yarı-resmi statüye sahip trol ağlarından oluşmaktadır. Bunlar,

Kremlin'in mesajlarını Rus ve uluslararası hedef kitleye ulaştıran bir platform vazifesi görmek suretiyle etkileme kampanyasına katkıda bulunmaktadır (NIC, 2017: 3).

Ayrıca Başkanlık makamı tarafından yayınlanan güvenlik strateji belgesinde bu konuda;

Çin ve Rusya'nın demokrasiyi itibarsızlaştırmak için propaganda ve diğer yöntemleri kullandığı, Batı karşıtı görüşler geliştirdikleri; ABD, müttefikleri ve ortakları arasında bölünmeler yaratmak için yanlış bilgiler ürettikleri

hususları yer almaktadır. (Trump, 2017:2)

2018'de yayınlanan güvenlik strateji belgesinde ise şu hususlar öne çıkmaktadır;

- Terör grupları ABD'nin ideallerine (idealden kasıt demokrasinin bulunduğu ve refah içerisindeki bir huzur ortamıdır) karşı çıkmak maksadıyla terör eylemleri vasıtasıyla propaganda yapmaktadırlar (White House, 2018: 1).
- Terör gruplarının ABD'de yaşayan bireyleri kendi taraflarına çekmeye ve radikalleştirmeye yönelik propaganda faaliyetlerine mani olmak için sivil toplumun ve diğer aktörlerin yardımına başvurulması, her türlü terör propagandasına karşı koyma müdahalelerinde bulunmak, terörizme karşı toplumsal dayanıklılık meydana getirmek hedeflenmektedir (White House, 2018: 22).
- Terör örgütlerinin ABD ve ABD halkına karşı söz konusu olan tehditleri arasında propagandaya yer verilmiştir (White House, 2018: 13).
- Terör gruplarının propaganda faaliyetlerini tespit ve karşı koyma hususunda alınacak önlemlerden bahsedilmiştir. Toplum ve toplumun ihtiyaçlarını daha iyi anlamak konusunda çabalararak bireylerin şikayetlerine odaklanmak, şiddet ve zorlama içermeyen yollar vasıtasıyla terörle mücadele yollarına odaklanmak, toplumun terör propagandasına karşı dirayetini arttırmak üzere olumlu ruh hali sağlayacak gelişme ve iyileşme anlatılarında bulunmak yöntemlerine başvurulacağından söz edilmiştir (White House, 2018: 22).

2011'den itibaren geçmişten beri süregelen ABD- Rusya ilişkilerinin olumsuz seyrinin artarak devamı ve Çin ile rekabetin ilerlemesi karar vericiler açısından ABD ve müttefikleri olan ülkelerin psikolojik savaş faaliyetleri olan propaganda ve dezenformasyon tehlikesi altında bulunduğu değerlendirilmiştir yapılmış ve buna istinaden bir yasa tasarısı hazırlanmıştır. 2016'da hazırlanan yasa tasarısının gerekçesi olarak Rusya ve Çin kaynaklı propaganda ve dezenformasyon

faaliyetlerinin muhtemel zararlarına dikkat çekilerek bunlara karşı koymanın önemi vurgulanmıştır. Ayrıca Rusya'nın bu alanda gelişen kabiliyetleri ele alınarak Sovyetler Birliğinden beri süregelen bu potansiyelini devam ettirdiği konusunda analizler ve çıkarımlar yapılmıştır (United States Congress, 2016).

Amerikan Dışişleri Bakanlığının yayınladığı bir raporda Rusya'nın Ukrayna özelinde uyguladığı propaganda ve dezenformasyon faaliyetleri vurgulanmış ve örnek olaylar verilerek bu alanda bilinçlenmenin önemine dikkat çekilmiştir. Rapora göre Rusya gerçeklikle alakası olmayan bir çok hikaye türetip özellikle internette yayarak Ukrayna'nın dünya genelinde imajına zarar vermeyi bu hikayelerin gerçek olmadığı ortaya çıkana kadar ki zaman içerisinde oluşan bu olumsuz intibadan faydalanmayı umduğu çıkarımı yapılmıştır (Nemr ve Gangware, 2019:1).

Bu husus ayrıca ABD de yasama organı olan Kongrenin İstihbarat ve Özel Operasyonlar Komitesindeki görüşmelerde de dile getirilmiş, Rusya'nın Siber destekli psikolojik eylemlerin, sosyal medya aracılığıyla yayılan propagandanın entegre kullanımına dikkat çekilmiştir (Subcommittee On Intelligence And Special Operations, 2021: 3).

Amerikan Kongresi'nin araştırma servisi olan CRS (Congressional Research Service) tarafından yayınlanan bir raporda "Deep Fake" adı verilen yeni bir tür dezenformasyon uygulamalarına dikkat çekilmiş toplumda tanınmış ve toplum nezdinde önemli bir yere sahip olan siyasetçiler başta olmak üzere bir çok alandaki kişinin sahte videolarını internette yayarak toplumun güvenini sarsmak, kamusal bütünlüğü ve kamu otoriteleriyle kamu arasındaki etkileşimi baltalamak, hatta demokratik seçim süreçlerini dahi etkilemek gibi tehlikeleri içerisinde barındırdığı vurgulanmıştır. (Sayler ve Harris, 2020: 1)

Tüm bu tehlikeler karşısında tedbir olarak dört adımlı bir plan belirlenmiş ve uygulandığı kongredeki komite görüşmelerinde dile getirilmiştir. Dezenformasyonun ve propagandanın ABD çıkarlarına karşı tehdidine dikkat çekilmesinin ardından bu tehditlere yönelik istihbarat desteği, kurumlararası işbirliği, ve müttefiklikleri göz önüne alarak uygulanan bu dört adımlı plandan şu şekilde bahsedilmiştir;

- Düşman Propagandasının Tespit ve Analizi
- Ülke içinde ilgili alanlardaki koruma ve güvenlik tedbirinin alınması (Bu hususta dış kaynaklı dezenformasyonu engelleyerek hassas konularda

toplumu doğru bilgilendirmek maksadıyla Nisan 2022’de ABD İç Güvenlik Bakanlığı’na bağlı olarak Dezenformasyon Yönetim Kurulu kuruldu.)

- Yurt dışında dezenformasyona ve stratejik aldatmacaya karşı koyma
- Hasımların kötü niyetli etki yeteneklerini bozmak ve hasımları caydırmak (Subcommittee On Intelligence And Special Operations, 2021: 4-5).

2.1.2. Almanya

2016 yılında Alman Federal Hükümetinin yayınladığı Alman Güvenlik Politikası belgesi güvenlik strateji belgesi olarak esas alınmış olup psikolojik savaş bağlamında değerlendirilmiştir. Ayrıca 2021 yılında yayınlanan Siber Güvenlik Strateji belgesi değerlendirilmiştir.

Buna göre 2016 yılında Alman Federal Hükümetinin yayınladığı Alman Güvenlik Politikası belgesinde psikolojik savaşa yönelik şu hususlar ele alınmıştır;

- Açık ve çoğulcu toplumlar açısından kamuyu etkilemek maksatlı dijital iletişim kullanımı mühim bir önem arz etmektedir. Örneğin sosyal medya üzerinden toplumsal meselelere yönelik manipülasyonlar yeni bir hibrit savaş türü olarak önem kazanmıştır. Açık, çoğulcu ve demokratik toplumlar bir dizi potansiyel hedef sunar ve bu nedenle hibrit faaliyetlere karşı özellikle savunmasızdır. Hibrit saldırılar, siber saldırılar yoluyla toplumun tüm alanlarını hedef alabilir. Saldırılar propaganda, manipülasyon siyasi istikrarsızlık meydana getirmek maksatlı ekonomik ve mali baskılardan oluşabilir (TFG, 2016: 37-39).

- Almanya açısından uluslararası terörizm küresel ve çok tehlikeli bir sorundur. Terör örgütleri ülke ve toplumların parçalandığı süreçlerde ön plana çıkarak güçlenmekte sosyal medya başta olmak üzere tüm iletişim imkanlarını kaynak sağlamak, taraftar toplamak, propaganda vasıtasıyla fikirlerini yaymak ve toplumda infiale yol açacak saldırılar planlamak için sosyal medyayı ve dijital iletişimi kullanıyorlar. Siber alandaki kritik hedeflere saldırma yetenekleri ve potansiyelleri de giderek artıyor. Ayrıca terör örgütlerinin bu faaliyetler vasıtasıyla elde ettikleri maddi kazanımlarında takibinin ve engellenmesinin zorluğuna dikkat çekilmiş, artık birçok terör örgütünün alan kontrolü arttıkça DEAŞ benzeri

devletimsi yapılar haline geldikleri ve o özgüvenle psikolojik savaş faaliyetlerini planladıkları vurgulanmıştır. (TFG, 2016: 34)

- Tüm bu bahsedilen tehditlere karşı çözüm önerisi olarak politikacılar, medya ve toplum iş gerçek bilgileri topluma ulaştırarak propagandayı ifşa etmeye geldiğinde koordinasyon ve dayanışma halinde olmalıdır (TFG, 2016: 39).

Siber güvenlik strateji belgesinde propaganda ve dezenformasyon faaliyetlerinin oluşturduğu tehdiye dikkat çekilmiş, medya gibi toplumu en fazla etkileyen kritik noktalara siber saldırılara karşı önlem alınmasının gerekliliği öne çıkarılmıştır (FMI, 2021: 15).

Yasal alanda 2007 yılındaki Telemedya Kanunun ardından 2017 yılında çıkarılan Sosyal Ağ Yasası ile Almanya sosyal medya başta olmak üzere kitle iletişim alanında faaliyet gösteren her türlü oluşumun bünyesindeki yasadışı içeriklerin, sahte haberlerin ve özellikle nefret söylemlerinin hızlı bir şekilde ortadan kaldırılmasını hedeflemiş ve bu kuruluşları bu hususta sorumlu tutmuştur (Gedikli, 2020: 233-234).

2.1.3. İngiltere

İngiltere'nin ulusal güvenlik strateji belgesi 2015 yılında yayınlanmış ve bu belgede psikolojik savaş bağlamında değerlendirilebilecek şu hususlar ön plana çıkarılmıştır;

- DEAŞ başta olmak üzere dini istismar eden terörist gruplar özellikle internet ortamında propaganda faaliyetleri ile taraftar toplamaya çalıştığı tehlikesine dikkat çekilmektedir (Prime Minister, 2015: 16).

- Yukarıdaki maddede bahsedilen tehdit başta olmak üzere tüm dini istismar eden terör örgütlerinin propaganda vs. faaliyetlerine karşı Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği Şiddet İçeren Aşırıcılığın Önlenmesine İlişkin Eylem Planı Çerçevesinde müttefik ülkelerle birlikte hareket edileceği hususu belirtilmektedir (Prime Minister, 2015: 37).

- Sosyal medyayı ve açık istihbarat kaynaklarını bilgi işlem teknolojileri vasıtasıyla analiz edebilmek için gerekli altyapıyı kurmak hedeflenmektedir (Prime Minister, 2015: 30).

- İngiltere'nin dünya genelindeki imajını korumak ve güvenlik tehditlerine karşı koymak için yumuşak güç ve kamu diplomasisi faaliyetleri çerçevesinde kırılgan yapıya sahip devlet ve toplumlara yardımlar yapılacağı belirtilmiştir. Tüm dünyada hukukun üstünlüğü, iyi yönetim ve demokrasinin yaygınlaşması gibi değerlerin yayılması için ayrıca çaba sarf edileceği de belirtilmiştir (Prime Minister, 2015: 6).

- Ayrıca yumuşak güç unsurları olarak BBC World Service ve British Council gibi medyadaki köklü ve etkili kurumlar, İngilizcenin küresel dil olması, spor ve sanat faaliyetleri, donanma vasıtasıyla gemilerin ziyaretleri gibi hususlar ön plana çıkarılmıştır (Prime Minister, 2015: 11-14).

Siber güvenlik strateji belgesinde özellikle DEAŞ karşısında Musul operasyonu gerçekleştirilirken yaşanan iletişim sıkıntıları ve propaganda karşısındaki zafiyetler değerlendirilerek bunlara yönelik önleme tedbirleri alınmasının gerekliliği bahsedilmiştir (HM Government, 2022: 110).

2019'da İngiltere Parlamentosunun yayınladığı "Dezenformasyon ve Yalan Haber" adındaki rapora göre Rusya'nın Batı'yı hedef alarak bir enformasyon savaşı yaparak seçimlere müdahale etmek maksadıyla dezenformasyon faaliyetleri yürüttüğü ve demokratik süreçlere zarar vermeyi hedeflediği belirtilmiştir. Teknoloji sektöründeki şirketlerin psikolojik savaş faaliyetleri açısından alınması gereken tedbirlere uymasını sağlamak için yasal düzenlemelerin gerekliliği üzerinde de durulmuştur (House of Commons Digital, Culture, Media and Sport Committee, 2019: 40-78).

İngiliz hükümetindeki Dışişleri Bakanı başta olmak üzere tüm üst düzey devlet yetkilileri Rusya'nın Ukrayna savaşı başta olmak üzere birçok alandaki propaganda ve dezenformasyon faaliyetlerine dikkat çekmiş, bu alanda Rusya'ya yönelik yaptırımlar uygulayacağını açıklamıştır (UK Government, 2022).

Bu hususların haricinde İngiliz hükümeti siber alandaki zararlı faaliyetlere yönelik araştırmalar yapılarak özellikle bu alanda istismara açık toplumsal gruplar olan çocuklar üzerindeki etkilerde incelemeyi hedeflemiş, aynı zamanda Mart 2022'de parlamentodan geçerek uygulanmaya başlanan Çevrimiçi Güvenlik Yasası, dezenformasyon teşkil eden her türlü içeriğin kaldırılmasında sosyal medya

platformlarının sorumluluklarının üzerinde durmaya başlamıştır. (Department for Digital, Culture, Media & Sport, 2021; HM Government, 2022).

2.1.4. Fransa

Fransa'nın ulusal güvenlik strateji belgesi 2017 yılında yayınlanmış ve 2021'de bir güncelleme yapılmıştır. Bu belgelere göre psikolojik savaş bağlamında şu değerlendirmeler yapılmıştır;

- Avrupa toplumlarının dış etkilere açık, genel aidiyet duygusu ve sosyal uyum konusundaki zafiyetler sebebiyle cihatçı propagandaya karşı yeterli savunmaya sahip olmadığı vurgulanmıştır (POTR, 2017: 20).

- Yaşanan bir çok terör eyleminin direkt bağlantısı kurulamasa da propaganda ve manipülasyon vasıtasıyla kat kat daha fazla zarara sebep olduğu hususunda değerlendirme yapılmıştır (POTR, 2017: 34).

- Dijital sahadaki gelişmeler ile bilgi ve bilgi iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin yeni fırsatların yanında yeni tehditlere de sebep olduğu, Özellikle propaganda ve istihbarat faaliyetleri açısından büyük tehdit potansiyellerinin söz konusu olduğu belirtilmiştir (POTR, 2017: 45).

- İnternet ortamındaki dijital propaganda, dezenformasyon faaliyetleri, toplumu kışkırtmaya yönelik girişimler, sosyal medyadaki troller, bilgisayar korsanı grupların siber saldırıları gibi hususlara dikkat çekilmiş toplumların fiziki açıdan kritik altyapı ve kaynaklarına, soyut açıdan moral ve sosyo-politik uyumlarına yönelik tehditlerin varlığına dikkat çekilmiştir (POTR, 2017: 47).

- Askeri olmayan unsurlar vasıtasıyla (bu unsurlar dezenformasyon ve propaganda araçları gibi gizli eylem unsurları olarak nitelendirilmiştir) Rusya'nın faaliyetlerine dikkat çekilmiştir (MDA, 2021: 16).

Fransa Dışişleri Bakanı'nın yaptığı açıklama da Rusya'nın Ukrayna Savaşı ve Afrikada'ki eski Fransız sömürgelerindeki propaganda ve dezenformasyon faaliyetlerine dikkat çeken sözleri de bu tehdit algılamalarını ortaya koyan bir örnek olarak değerlendirilebilir. Özellikle geniş kitlelere ulaşım imkanı olan sosyal medyanın yanı sıra diğer medya organlarında da makale kılığına girmiş yalan

haberlerin yayınlanmasını içeren büyük bir Rus dezenformasyon kampanyasına da dikkat çekilmiştir (Chassignole, 2023).

Fransa’da yapılan bir anketin neticesinde Fransız toplumunun en az yarısının Rus kaynaklı propaganda ve dezenformasyon neticesinde ortaya çıkan haberler ve komplo teorilerine inandığının ortaya çıkması bu faaliyetlerin ne denli etkili olduğunu gözler önüne sermiştir (Basso, 2022).

Fransa seçim dönemlerindeki dezenformasyonlara yönelik önlemlere de eğilerek yasal düzenlemelere gitmiştir. Siyasi parti yada adayların seçimden üç ay öncesi başlangıç sayılarak her türlü yalan haber ve dezenformasyona karşı hukuki yollara başvurabilmesi hakkı yasal düzenleme ile sağlanmıştır. Yasaya göre dezenformasyon maksatlı içerikleri kaldırmak hususunda karar yetkisi mahkemelere verilmiş, keza Fransa’nın medya konusunda yetkili kurumu olan CSA (Conseil Supérieur de l’Audiovisuel)’ya yabancı devletlerin seçime yönelik müdahalesi veya seçmen davranışını etkileyecek faaliyetleri söz konusu olduğunda televizyon yayınlarını durdurma yetkisi verilmiştir (Toker, 2019: 2).

2.1.5. İspanya

İspanya’nın 2017’de yayınlanan güvenlik strateji belgesi incelendiğinde psikolojik savaş bağlamında şu değerlendirmelere rastlanmıştır;

-Mümkün olan en fazla zararı vermek ve propagandayı en etkili şekilde yapabilmek için cihatçı terörizmin kalabalık yerleri, ulaşım araçlarını ve kritik altyapı noktalarını hedef alan saldırılarına dikkat çekilmektedir. Ayrıca teknolojik gelişmelerin ve internet ile sosyal medya kullanımının yaygınlaşmasının terör propagandasının yayılması, eleman toplama ve hedefler doğrultusunda radikalleştirerek eğitime, finansman vs. kaynak toplama gibi tehditlere imkan sağladığı değerlendirilmiştir (PDG, 2017: 58-59).

-Siber sahadaki dezenformasyon ve propaganda başta olmak üzere tüm terör ve yasa dışı suç faaliyetleri vatandaşların mahremiyetini tehlikeye atmanın yanı sıra kamu güvenliğine yönelik büyük bir tehdide sebep olmaktadır (PDG, 2017: 65).

-Savaşların sınırları aşan bir yapıya bürünmesiyle birlikte sosyal medyada dezenformasyon ve manipülasyon faaliyetleri başta olmak üzere ülke ve toplumlara

yönelik mali, sosyal ve siyasi baskıların gerçekleştirilebildiği hususuna dikkat çekilmiştir (PDG, 2017: 32-34).

2.1.6. Rusya

Rusya'nın güvenlik strateji belgeleri orijinal dilinde okunamadığından diğer ülkelerdeki çevirilerden ve üzerine yazılan akademik yazımlardan faydalanılarak değerlendirilmiştir. Rusya'nın güvenlik strateji belgeleri ve tehdit algılamaları hususunda yapılan değerlendirmelerde psikolojik savaş bağlamında genel olarak şu sonuçlara varılmıştır;

-Rusya her şeyden önce Rus dili ve kültürünün, ahlaki ve etik değerlerinin, tarihi mirasın korunmasını hedeflemektedir (RNSS'den aktaran Dingil, 2019: 49).

-Kamu bilincini manipüle etmeye, tarihi tahrif etmeye yönelik özellikle bilgi iletişim teknolojileri vasıtasıyla uygulanmaya çalışılan faaliyetlere dikkat çekilmiştir (RF, 2015: 5).

-Aşırılık yanlısı terör örgütleri ve yabancı istihbarat servisleri kaynaklı zararlı bilgilerin, dezenformasyon ve propaganda faaliyetlerinin tehlikelerine karşı devlet ve kamu güvenliğini sağlamak, toplumu ve bireyleri korumak için gerekli önlemlerin alınacağı belirtilmiştir (RF, 2015: 10).

-Kültür yozlaşmasına karşı kültürel, manevi ve ahlaki değerleri, Rus dili olan Rusça'yı ve toplumsal bütünlüğü her türlü tahrifattan korumak hususuna değinilmiştir. Toplumsal ve kültürel yapı başta olmak üzere Rus egemenliğinin kaynağı olan unsurlara yönelik her türlü dezenformasyon ve propaganda faaliyetleri ile çabalanan psikolojik etki denemelerine karşı ve aşırılık yanlısı terör propagandasının yayılmasına karşı gerekli önlemlerin alınacağı belirtilmiştir (RF, 2015: 21-22).

Rusya Devlet Başkanı Putin'in "kültürel üstünlük için bir savaş" olarak betimlediği yeni bir alan olarak ortaya çıkan bu sahadaki faaliyetlere dikkat çekmesi Rusya'nın bu alandaki değerlendirmelerini anlamak açısından önem taşımaktadır. Putin Rusya'nın güncel dış politikasındaki en önemli hedefin "bir dizi devlet tarafından neoliberal görüşlerin empoze edilmesine karşı koymak" olduğunun altını çizmiş, Batı'nın Rusya kültürünü etkisizleştirme gayretlerine de değinerek bu

alandaki tehdit algılamalarının ne denli yüksek seviyede olduğunu belirten açıklamalarda bulunmuştur (Ghosh, 2022; Troianovski, 2022).

2.1.7. Çin

Çin güvenlik stratejisi belgesi bulunamadığından bu alandaki akademik yazınlar dikkate alınarak psikolojik savaş bağlamında değerlendirilmiştir;

-Çin açısından güvenlik stratejisi Çin milliyetçiliğinin yayılması ve etnosentrizm yani Çin kültürü merkezli faaliyetler bütünüün gerçekleşmesi ile başlamaktadır. Bilhassa rejim ideolojisini korumak bu konuda temel hedeftir (Atawula, 2020:40).

-Çin etnosentrizm kapsamında Konfüçyüs Enstitüleri gibi kurumlar vasıtasıyla Çin dili ve kültürünü yaymaya yönelik faaliyetlerde bulunmaktadır. Çin demokrasi ve insan haklarına yönelik gerçekleştirdiği hukuk dışı uygulamalar neticesinde bozulan imaj ve itibarını geliştirebilmek için kendi medeniyetinin temeli olan Konfüçyüsçülüğü Batı felsefesi ve hegemonyasına karşı alternatif bir seçenek olarak ortaya koymaya çalışmaktadır. Bunun farkına varan Hindistan gibi ülkeler bu enstitüleri Çin'in kültür propagandası vasıtasıyla nüfuzunu arttırmaya çalıştığı faaliyetler olarak ele alarak bu enstitülerin faaliyetlerini reddetmektedir. (Atawula, 2020: 76)

Çin Devlet Başkanı Xi Jinping Batı kültürünün hegemonyası ve Çin toplumuna empoze edilme çalışmalarına karşı uyanık olunması gerektiğine dikkat çeken uyarılarda bulunmuş "sarsılmaz bir kültürel güvene" sahip olma çağrısı yapmıştır. Toplumsal ve siyasi istikrarsızlık hususundaki tehdit algılamalarını koruyan Çin, Batı karşısında kültür ve tarihsel öğelere dayalı faaliyetler vasıtasıyla alınacak tedbirlere de önem vermektedir. Aynı zamanda Batı'nın dünya üzerindeki ekonomik hegemonyasının alternatifi olmanın yanı sıra kültürel anlamda da Çin kültürünün öne çıkarıldığı ve bir alternatif olarak ortaya konmasının önemine de değinilmekte, bunun bir karşıtlık olarak değil bir alışveriş olarak düşünülmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Ayrıca tüm bu hususlarda başarılı olmanın internete, geleneksel medyaya, kültür ve eğlenceye, üniversitelere, düşünce kuruluşlarına ve

sivil toplum kuruluşlarına yönelik politikalar vasıtasıyla gerçekleşeceğine de vurgu yapılmıştır (Jiangtao, 2023; Zhang, 2015).

Çin psikolojik savaşa karşı alınan tedbirler bağlamında özellikle kısıtlama tedbirlerine başvuran bir ülkedir. Birçok internet sitesi ve sosyal medya platformuna erişim engeli söz konusu olup, Çin'in politikaları ve çıkarları doğrultusunda bu platformlardan kişisel verilerin paylaşılması ve her türlü içeriğin kontrolü hedeflenmektedir (Gedikli, 2020: 238).

2.1.8. İsrail

İsrail'in 2019'da yayınlanan güvenlik strateji belgesi incelendiğinde psikolojik savaş bağlamında değerlendirilecek tek husus Filistin sorunu hakkında uluslararası destek almaya yönelik gerekliliklerin dile getirildiği kısımlar olarak değerlendirilebilir. Bunun haricinde bölümün başında bahsedilen kavramlar veya psikolojik savaş bağlamında değerlendirilebilecek herhangi bir hususa rastlanmamıştır (Meridor ve Eldadi, 2019: 58).

İsrail dünya çapındaki lobi faaliyetleri ve diplomatik girişimler vasıtasıyla kamu diplomasisi ağırlıklı bir eğilim taşımaktadır. Özellikle ABD gibi müttefik ülkelerin bünyesinde olumlu izlenimler ve çıkarlar doğrultusunda algılar oluşturabilmek İsrail'in bu alandaki faaliyetlerinin temel hedefini oluşturmaktadır (Wikipedia, 2023).

İran konusunda ABD ve Avrupa ülkelerinin dikkatini çekerek İsrail'in tezleri doğrultusunda meseleye eğilmelerini sağlamak için diplomasi, medya gibi alanlarda her türlü faaliyetin gösterilmesi buna örnek gösterilebilir. (İndependent; 2021)

Özellikle film endüstrisini Filistin meselesi gibi konularda gerek İsrail toplumunu gerek dünyadaki diğer toplumları ikna maksatlı bir propaganda koluna dönüştürmeye yönelik çabalarına dikkat çekilen İsrail bu alandaki faaliyetleri ile de dikkat çekmektedir (Sheizaf, 2023).

Aynı zamanda pop müzik, popüler hashtag'ler ve etkileşimli oyunlar gibi unsurların yer aldığı TikTok gibi uygulamalar bünyesinde oluşturulan içerikler vasıtasıyla İsrail ordusunun halkla ilişkiler faaliyetlerini geliştirmeye ve dünya

apında olumlu izlenimler bırakmaya yönelik girişimleri de bu alandaki dikkat çeken gayretlerinden biri olarak öne çıkmıştır (Seavon, 2021).

2.1.9. Türkiye

Türkiye’de geçmişte gazeteler ve medya üzerinden yürütülen algı yönetimi faaliyetleri özellikle son 10 yılda sosyal medya odaklı paylaşımların odağında yoğunlaşmış, özellikle PKK, DEAş ve FET terör örgütlerinin faaliyetlerinin ortaya çıkardığı zararlarında göz önünde bulundurularak bu alanda yaşanılan olaylar neticesinde bazı yasal önlemler alma gereksinimi doğmuştur.

Ekim 2022’de yasalaşan 7418 Sayılı Kanun ile basın alanında ve yayım kuruluşları hakkında düzenlemeler, internet alanında kontrolün gerçekleştirilebilmesi açısından Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu’nun yetkilerinin tespiti, kişilik haklarının korunması ve çocukların evrimii ortam başta olmak üzere her platformdaki istismarına karşı tedbirlerin yanı sıra dezenformasyona karşı caydırıcı bir maddenin ortaya konması bu alandaki en önemli adımlardan biri olarak değeriendirilebilir. Halk arasında endişe korku veya panik meydana getirmek i ve dış güvenliğin yanı sıra kamu düzenini sekteye uğratmak maksatlı dezenformasyon faaliyetlerine karşı Türk Ceza Kanunu’na hapis cezasının yer aldığı bir madde eklenmiştir (TBMM, 2022).

2.2.TEMEL BULGULAR VE ANALİZ

nceki bölümde bahsi geçen ülkelerin psikolojik savaş alanındaki mevcut tehdit algılamaları ve hassasiyetleri, psikolojik savaş konusundaki güvenlik politikalarındaki tercih edilen politika türleri, tercih edilen politika doğrultusunda uygulanan yöntem ve faaliyetler, karşı karşıya kalınan tehditler hususunda alınması kararı verilmiş tedbirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1: Psikolojik Savaş Konusunda Politikaları İncelenen Ülkelerin Karşılaştırmalı Analiz Tablosu

Ülke Adı	Mevcut Tehdit Algılamaları	Psikolojik Savaş Politikası Türü	Uygulanan Psikolojik Savaş Faaliyetleri	Psikolojik Savunma Tedbirleri
Amerika Birleşik Devletleri (ABD)	- Dini İstismar Eden Örgütler (DEAŞ, El Kaide vs.) - Rusya - Çin	Aktif	- Propaganda - Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi	- Dezenformasyon başta olmak üzere Psikolojik Savaş karşı koymakla görevli teşkilatlanmalar meydana getirmek - Hasımları bu tür faaliyetlerden caydırmak maksatlı faaliyetlerde bulunmak.
Almanya	- Dini İstismar Eden Örgütler (DEAŞ, El Kaide vs.) -	Savunmacı	Propaganda ve Kamu Diplomasisi	- Dezenformasyona karşı yasalar ve yargı yoluyla mücadele
İngiltere	- Dini İstismar Eden Örgütler (DEAŞ, El Kaide vs.) - Rusya - Küresel İmajı Sarsma Hedefli Faaliyetler	Savunmacı	Propaganda ve Kamu Diplomasisi	- Yumuşak Güç unsurlarına ağırlık vermek
Fransa	- Dini İstismar Eden Örgütler (DEAŞ, El Kaide vs.) - Seçimlere Müdahale Maksatlı Faaliyetler - Eski Sömürgeleri Hedef Alan Faaliyetler - Ülke İçerisinde Huzursuzluk Meydana Getirmeyi Hedefleyen Faaliyetler	Savunmacı	Propaganda ve Kamu Diplomasisi	- Yazılı ve Görsel tüm basın araçlarında devletin gerektiğinde kontrol sağlayabilme yetkisi

İspanya	- Dini İstismar Eden Örgütler (DEAŞ, El Kaide vs.) - Kişisel Verileri ve Mahremiyeti Hedef Alan Faaliyetler	Savunma cı	Propaganda ve Kamu Diplomasisi	- Yalnızca siber alandaki psikolojik savaş faaliyetlerine dikkat çekildiğinden bu alana yönelik savunma tedbirleri söz konusudur.
Rusya	- Rus dili ve kültürünün, ahlaki ve etik değerlerinin, tarihinin, Toplumsal Yapı ve Kültürün Hedef Alındığı Faaliyetler	Aktif	- Propaganda - Düşmanca Sosyal Manipülasyon - Dezenformasyon Faaliyetleri	- Özellikle Batı değerlerinin meydana getirdiği görüşlerin empoze edilmesine karşı koymak için sansür
Çin	- Rejim İdeolojisini Hedef Alan Faaliyetler - Çin Kültürünü Hedef Alan Faaliyetler	Aktif	- Kültürel Propaganda - İdeolojik Propaganda - Manipülasyon	- Çin kültürü dışındaki tüm hususlarda sansür
İsrail	- Filistin Meselesi - İran	Aktif	- Lobi Faaliyetleri - Ağırlıklı Kamu Diplomasisi	- Lobi faaliyetleri ve Dünya genelindeki medya hakimiyeti vasıtasıyla kendi tezlerini empoze etmek
Türkiye	- PKK - Dini İstismar Eden Örgütler (FETÖ, DEAŞ, El Kaide vs.) - İç Karışıklıklar Çıkarmayı Hedefleyen Faaliyetler	Savunma cı	Psikolojik Savaşa Karşı Koymaya Yönelik Karşı Propaganda Faaliyetleri	- Dezenformasyona karşı koymak maksadıyla çıkarılan yasalar - Dezenformasyon karşısında doğru bilginin topluma ulaştırılabilmesi için basın ve yayın araçlarının etkin kullanımı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Ülkelerin gerek maddi gerek manevi imkan ve kabiliyetleri, jeopolitik ve jeostratejik durumları göz önünde bulundurulduğunda maruz kaldığı tehditler ve bu tehditlere karşı tercih edilen hususlar dikkate alındığında psikolojik savaşta politik

türleri ve tercih edilen yöntemler arasında farklılıkların meydana gelmesi söz konusu olmakta her ülke sahip olduğu güç nispetinde bu alanda etkinlik gösterebilmektedir.

SONUÇ

İnsanlar doğa ile başlayan ve birbirleriyle devam eden hayatları boyunca karşılaştıkları her mücadelede bilerek veya bilmeyerek psikolojik savaş yöntemlerine başvurmuştur. Dünyada gerçekleşen gelişmeler, teknolojik ilerlemeler, ihtiyaç duyulan haller doğrultusunda savaşın her türünde olduğu gibi psikolojik savaş alanı da değişim ve gelişim geçirmiş farklı yönlerle doğru evrilmiştir.

İnsanların bir araya gelerek oluşturdukları kamu olgusu bireyden topluluğa güvenliğe ihtiyacın olduğu bu güvenlik vasıtasıyla bireylerin hak ve özgürlüklerinden tam manasıyla faydalanabildiği üzerinde yükselen bir olgudur.

Kamunun güvenliğini sağlaması için meydana getirdiği bir teşkilat, otorite ve kurumlar bütünü olan devletlerin kamu güvenliğini ve düzenini sağlamak üzere oluşturduğu politikalar arasında toplumun maneviyatına, dirayetine, psikolojisine yönelik her türlü tedhiş, baskı ve olumsuz etkiye karşı korumak için gerekli tedbirlerin alınmasına yer verilmelidir.

Çünkü geçmişten günümüze toplumlara yönelik tehditlerin ve bu tehditlerin aracı olan savaşların geçirdiği tüm teknolojik evrimlerin yanında, psikolojik sahaya evrilmesi neticesinde toplumların psikolojik ve manevi tüm güç unsurları güvenliğinin sağlanması ihtiyacı duyulan alanlar haline gelmiştir.

Psikolojik savaş faaliyetleri gözle görülmesi, sezilmesi, anlaşılıp karşısında direk tedbir alınması zor olan faaliyetlerdir. Temelinde propagandaya dayanmakla birlikte artık günümüz teknolojik imkanları ve açıkça düşmanca faaliyetler yapılamaması sebebiyle farklı yöntemlerle yürütülür hale gelmiştir.

Tezin yazılma amacı doğrultusunda kamu güvenliğini sağlamaya yönelik oluşturulan politikaların oluşum süreci, bu süreçte dikkate alınan ilkeler, hedefler ve algılamaların yanı sıra uygulama aşamasındaki riskler ve dikkate alınması gereken etkenlerin varlığı anlaşılmıştır. Aynı zamanda psikolojik savaşın geçmişten günümüze geldiği tarihsel süreç incelenmiş, gelişim süreci irdelenmiş, hedeflenen hususlar ve barındırdığı özelliklerin yanında uygulama aşamasında hangi faaliyetlerin gerçekleştirildiği ve bu faaliyetlerin özelliklerine değinilmiştir. Ayrıca ülkelerin bu tehditlere yönelik aldığı önlemler ve tehdit algılamalarının yanında politikalarında bu alana yönelik değerlendirmeleri de ele alınmıştır.

İlk bölümde, kamu güvenliği kavramının tanımı ve kapsamı üzerinde durulmuş, kamu güvenliği politikalarının oluşum süreci ve ilgili ilkeler ele alınmış, kamu ve devlet teşkilatlarının güvenlik politikalarını oluştururken hangi süreçlerin ve etkenlerin rol oynadığı, alınan kararlar ve gerçekleştirilen faaliyetlerin nasıl değerlendirildiği üzerinde durularak ilgili alandaki değerlendirme ve öncelikler anlaşılmıştır. Güvenlik politikalarının uygulama aşamasında başarısının bireylerin hak ve özgürlüklerine edilen dikkat nispetinde artacağına önemi vurgulanmış, hukuka uygunluğun önemine dikkat çekilmiştir.

Psikolojik savaşın genel tanımı ve tarihsel süreci incelenerek ilgili literatürdeki tanımlamalara yer verilmiştir. Psikolojik savaşın faaliyetlerinin özellikleri ve uygulama aşamasındaki etkenler incelenmiş, psikolojik savaşın kamu güvenliği üzerindeki tehdit ve tehlikeleri değerlendirilmiştir. Bu bölümde ayrıca, geçmişten günümüze gelen ve yeni ortaya çıkan psikolojik savaş uygulamalarıyla ilgili örnekler verilerek güncel bir perspektif sunulmuştur. Bu bölüm içerisinde psikolojik savaşın teorik perspektifinin yanında pratikteki uygulamalarına değinilirken hem söz konusu tehditlerin nasıl somut bir hal aldığı incelenmiş hem de ilgili faaliyetlerin etki kapasitesi anlaşılmaya çalışılmıştır.

Psikolojik savaşın literatürdeki yerinin irdelenmesinin ardından Psikolojik savaş tehditlerine karşı alınabilecek tedbirler ve önlemler incelenmiştir. Farklı toplumlar ve kamu otoritelerinin psikolojik savaş tehditlerine yönelik farklı yaklaşımları dikkate alınarak bu tedbirler tartışılmıştır. Her bir tedbirin getirileri ve dezavantajları ele alınarak değerlendirme ve öngörü yetkinliğinin önemi vurgulanmıştır.

Tezin ikinci bölümünde ise güvenlik strateji belgeleri ve diğer kaynaklarda yer alan psikolojik savaş kavramlarına yönelik algılamalar değerlendirilmiştir. Ülkeler bazında tehdit algılamaları değerlendirilirken kamu otoritesi olan karar vericilerin bu konudaki değerlendirmelerine yer verilmiş güvenlik politikası bağlamında tespit edilen hususların politik açıdan nerede ve nasıl konumlandığı ele alınmaya çalışılmıştır.

Tezde yapılan değerlendirmeler sonucunda, farklı ülkelerin psikolojik savaşa yönelik güvenlik stratejileri ve politikaları üzerinde çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır. ABD ve Avrupa ülkeleri (İngiltere, Fransa, Almanya, İspanya) radikal cihatçı terör

örgütleri olarak belirtilen dini istismar eden örgütlerin propaganda faaliyetleri ve taraftar toplama çabaları gibi psikolojik savaş faaliyetlerine yönelik tehdit algılamalarına sahiptir. Ayrıca, Rusya'nın ideolojik propaganda ve demokrasiye olan güveni sarsmaya yönelik dezenformasyon faaliyetleri de dikkate alınmıştır.

Rusya ve Çin açısından psikolojik savaş tehditleri, genellikle Batı'nın kültürel, manevi ve toplumsal etkileriyle ilişkilendirilerek ele alınmıştır. Bu ülkeler, bu zararlı etkilerden korunmayı temel hedef olarak belirlemişlerdir.

Bu çalışma, kamu güvenliği politikalarının psikolojik savaş bağlamında ele alınmasını ve psikolojik savaşa yönelik güvenlik politikalarının değerlendirilmesini hedeflemiştir.

Psikolojik savaşın kamu güvenliğine yönelik tehditlerini ve tehlikelerini anlamak, bu tehditlere karşı etkili tedbirler almayı sağlamak, kamu otoritelerinin tehdit algılamalarını ve politikalarını değerlendirmek, insanların güvenliğini sağlamak için bir araya gelen kamu olgusunu desteklemek amacıyla bu çalışma gerçekleştirilmiştir.

Askeri alandaki tehlikelere karşı ülkelerin savunma planları ve stratejileri olmakla beraber psikolojik savaş faaliyetlerinin devlet ve toplumlara yönelik oluşturduğu tehdit ve tehlike potansiyeli henüz birçok toplum ve kamu otoritesi tarafından tam manasıyla anlaşılabilmiş değildir. Bazı ülkelerin güvenlik strateji belgelerine ve kamu otoritesi mevkiinde yer alan kişilerin bu konudaki değerlendirmelerine rağmen bu alanda özellikle sivil sahada hala yeteri kadar bilimsel çalışmaların olmaması bu durumun bir göstergesi olarak düşünülebilir.

Bu durumun farkındalığına tecrübeleri vasıtasıyla yeni erişmiş olan ülkelerin psikolojik savaş faaliyetleri konusunda bilinçlenmeye başladığı ve bu alanda gerekli planlama ve kurumsallaşmaya yönelik girişimlerde bulunmaya başladıkları değerlendirilmiştir.

Tespitinin ve karşı koymaya yönelik tedbirlerin alınmasının çok zor olduğu bir savaş türü olan psikolojik savaşın meydana getirdiği tehdit, tehlike ve toplumsal tedhiş potansiyelinin anlaşılmasının yanı sıra bireylerin, toplumların ve devletlerin gündelik yaşamda sadece askeri alanda değil siyasi, sosyal, mali ve kültürel her alanda karşı karşıya kaldıkları tehlikelerde bu çalışmada değerlendirilen hususlardan olmuştur.

KAYNAKÇA

Acar, H. (2019). *Kamu Güvenliği Politikaları: Yerelden Özele*, Ankara, Nobel Yayınları

Acar, Ü. (2012). *Adan Zye Terörizm*, Ankara, Kripto Yayınları,

Akçadağ, E., Dünya’da Ve Türkiye’de Kamu Diplomasisi, <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/emineakcadag.pdf> (26.04.2023).

Aktan, C. C. , Bahçe, A. B. (2013) "Kamu Tercihi Perspektifinden Oyun Teorisi". *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 2, , ss.93-117

Algül, A. Ve Sütçü, C. S. (2015). “Değişen Haber Algısı: Kullanıcılar Sosyal Medyada Haberleri Nasıl Değerlendiriyorlar?” *Global Media Journal Turkish Edition*, Cilt: 6, Sayı:11, , ss.18-34

Almond, G. A. (1956). “Public Opinion and National Security Policy”. *Public Opinion Quarterly*, 20(2), , 371-378 ,doi:10.1086/266634 , s.371

Anderson, J. (1984). *Public Policy Making: An Introduction*, Second Edition, Houghton Mifflin Company, Winston.

Arslan, Z. (2007) “Türkiye’de İstisna Hâli, Terör Ve İfade Özgürlüğü”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı: 71, Ankara, , ss. 201-226

Ataş, D. (2019) *Psikolojik Savaş; Propaganda ve Meşrulaştırma Stratejileri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Atawula, M, (2020) *Çin’in Yeni Dönem Ulusal Güvenlik Politikaları Ve Küresel Rekabet Stratejisi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ateş, H. (2012) *Kamu Güvenliğinde İstihbarat Sisteminin Değerlendirilmesi*, Ankara ,Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ayhan, A. (2007) *Propaganda Nedir?*, İstanbul, LiteraTürk Yayınları,

Ayhan, Ufuk. (2008). *Metropol Alanlarda Kamu Güvenliği*, Ankara, Kripto Kitaplar AYM, *Siyasi Parti Kapatma*, E: 1996/1, K: 1997/1, T: 14.02.1997 (T.C. Resmî Gazete, 23384, 26 Haziran 1998 S.68)

Ayoob, M., (1994) “Security in the Third World: Searching for the Core Variable”, *Seeking Security and Development -The Impact of Military Spending and Arms Transfers-* (ss.15-28), Norman A. Graham (Ed.), USA, Lynne Rienner Publishers,

Bahşi, Faruki, A. (1977). *Haberalma-Propaganda-Yıkıcı Faaliyetler*, İstanbul, Sermet Matbaası

Bailey, Thomas A., (1968). *The Art of Diplomacy: The American Experience* , New York, Appleton-CenturyCrofts,

Barlas, M. (2013), Önleyici Kollukta Psikolojik Operasyonlara Karşı Önlemler, <https://istihbaratsahasi.files.wordpress.com/2013/10/nleyici-kollukta-psikolojik-operasyonlara-kar-nlemler.pdf> (25.05.2023)

Basso, D. (2022) “*Half of French people believe in at least one Russian propaganda theory*”, *Euractiv*, , https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/half-of-french-people-believe-in-at-least-one-russian-propaganda-theory/ (02.07.2023)

Baştürk, R., (2005). *Psikolojik Harp ve Kültür Savaşları*, İstanbul, IQ Yayıncılık

Başurgan, A. (2018) *Ulusal Güvenlik Politikaları ve Güvenlik Kültürü Arasındaki İlişkiselliği Ortaya Çıkarmaya Yönelik Ölçek Geliştirilmesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,

Bayram A.K. , Tüfekçi Ö., İnanç H., Akın Ş. ve Kalkan B., (2007) *Siyasi İdeolojiler*, Ankara, Liberte Yayınları

Bektaş, A. (2002) *Siyasal Propaganda Tarihsel Evrimi ve Demokratik Toplumdaki Uygulamaları*, İstanbul, Bağlam Yayıncılık,

Bernays, E. (1936). *Propaganda*, H. Liveright, New York, 71

Bernays, Edward L. (1947) *The Engineering of Consent. The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science Table of Contents*, 250(1), 113–120.

Bora T ve Sancar M,. (2007). *Kamusal Yaşamın Yapısal Dönüşümü*, 7. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları,

Bora, M. (2019) *Algı Yönetiminde Medyanın Önemi: Afrin Operasyonu Örneği*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü

Bozkurt, İ. (2019). “Hibrit Savaş Ve Güvenlik: Dağ”, *Uluslararası Güvenlik Kongresi (Kuram, Yöntem, Uygulama)*

Brantingham, P. J. (1995) “Criminality of Place: Crime Generators and Crime Attractors”, *European Journal of Criminal Policy and Research*, (pp.5- 26) Vol.3,

Brauch, H. G. (2008). “Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü”, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*,(ss. 1- 47) Cilt: 5, Sayı:18,

Bush, G. W. (2002) *The National Security Strategy of the United States of America*. Executive Office of the President Washington DC,

Buzan, B. (1991) *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*, New York, Harvester Wheatsheaf, ,

Callamari, Peter ve Derek, Reveron, “Chine’s Use of Perception Management”, *International Journal of Intelligence and Counter Intelligence*, Cilt: 16, Sayı: 1, Washington, 2003, ss. 1-15,

Cannetti, E. (2022) *Kitle ve İktidar*, Ayrıntı Yayınları,

Cerrah, İ. (2011) *Demokratik Topumlarda İçgüvenlik*, Ankara: Polis Akademisi Yayınları

Cevahiroğlu, A. (2023) "Kahramanmaraş depreminde Atatürk Barajı'nın hasar aldığı iddiası", Anadolu Ajansı, <https://www.aa.com.tr/tr/teyithatti/aktuel/kahramanmaras-depreminde-ataturk-barajinin-hasar-aldigi-iddiasi/1815304> , (22.06.2023)

Chassignole, O. (2023) “France says uncovers major disinformation campaign by Russia ”, France 24, <https://www.france24.com/en/live-news/20230613-france-says-uncovers-major-disinformation-campaign-by-russia> (02.07.2023)

Clausewitz, C. V. (2018) *Savaş Üzerine*, Alfa Yayın, 1.Basım, İstanbul,

Cunningham, S. (2002) *The Idea of Propaganda: A Reconstruction*. London: Praeger,

Çağlayan, Y. (2017) *Sosyolojik Savaş*, Timaş Yayınları, İstanbul,

Çalağan, Ö. (2020). *Terörizmin Bir Propaganda Aracı Olarak Medya Ve Terör Haberciliği*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Karabük, Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Çalışkan, S. (2019) *Sosyal Medya Üzerinden Algı Savaşları: Zeytin Dalı Harekâtı Örneği*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, Milli Savunma Üniversitesi Alparslan Savunma Bilimleri Enstitüsü

Çamur, Ö. (2020) “Kamu Yönetimi ve Kurumsal Algı Yönetimi”. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*,(ss. 851-890) Cilt: 22, Sayı: 3

Çeşme, A.. (2011) *Kansız Mücadelenin Kanlı Yüzü Psikolojik Harekât ve PKK*, İstanbul, IQ Kültür Sanat Yayıncılık

Çetin, Seçkin, (2011), *İstihbarat ve İstihbarata Karşı Koymada Algılama Yönetiminin Rolü: Irak Savaşı Örneği*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Genelkurmay Başkanlığı Harp Akademileri Komutanlığı

Çevik, H. Hüseyin. (2004) “Türkiye’de Kamu Yönetimi Başarısızlığına Teorik Bir Yaklaşım”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Dergisi*, Cilt: 59, Sayı: 76,

Çevik. H.H., (2012) *Kamu Yönetimi*, Ankara, Seçkin Yayınevi

Çıtak, E., (2017) *Yeni Güvenlik Politikaları ve Türkiye’de İstihbaratın Dönüşümü Güvenlik ve İstihbarat*, İstanbul, YeniYüzyıl Yayınları

Demirhan, Y. (2016) “Kamu Politikaları: Kavramsal Ve Kuramsal Bir Çerçeve”, *Türk Siyasal Hayatında Ak Parti Dönemi Kamu Yönetiminde Değişim, Kamu Politikaları Kurumsal İlişkiler Kitabı*,(ss. 45-71) Ed. Seyfettin Aslan ve Yılmaz Demirhan, Ekin Basım Yayın Dağıtım

Department for Digital, Culture, Media & Sport, (2021) *Online Harms Feasibility Study*, Araştırma Raporu, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1124858/DCMS_Online_Harm_Feasibility_study_v2.pdf (Erişim Tarihi 12.08.2023)

Dingil, H. (2019), *Putin Dönemi Ulusal Güvenlik Stratejileri Ve Suriye Müdahalesi* , (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı

Dolu, O. ve Uludağ, Ş. Ve Doğutaş, C.. (2010) “Suç korkusu: Nedenleri, sonuçları ve güvenlik politikaları ilişkisi”,*Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 65(1), , ss.57- 81

Domenach, J. M. (2003). *Politika ve Propaganda*, Çev, Tahsin YÜCEL, İstanbul, Varlık Yayınları,

Ecik, H. H., (2006). “Etki Odaklı Harekât Konseptinin Tarihi Gelişimi, Kavramsal Çerçevesi Ve Türk Silahlı Kuvvetlerindeki Yeri”, *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, (ss.39 – 63) Cilt: 2 Sayı: 3

Erdoğan, İ., (2013), “Küreselleşme Olgusu Bağlamında Yeni Güvenlik Algısı”, *Akademik Bakış Dergisi* (ss. 265-292), Cilt:6, Sayı:12

Ergun, O. (2019) “Jeopolitikte Yeni Sayfalar: Göç, Gecekondulaşma Ve Terörizm”, *13.Uluslararası Kamu Yönetimi Sempozyumu (Kaysem13) Tam Metin Kitapçığı*

Ergün, O. (2020) , “Siyasi Çatışmadan, Silahlı Siyaset Ve Sanal Sosyal Savaşa Postmodern Güç Siyaseti”, Ed. Babacan, Hasan. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Alanında Akademik Çalışmalar -3* (ss. 207-233), Ankara, Gece Kitaplığı

Ergün, O. (2020) “Ağ Tabanlı Küresel İç Savaş”, Ed. Babacan, Hasan. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Alanında Akademik Çalışmalar -3*, (ss. 207-233), Ankara, Gece Kitaplığı

Erkan, M. ve Dilmaç, S. (2001). *Devlet Güvenlik ve İstihbarat*, Ankara, Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Daire Başkanlığı Yayınları,

Erkiş, İ. U. ve Summak, M. E. (2011) “Propaganda Ve Dış Politika”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi* (ss.269-292), 14 (1-2)

Erler, Ö. (2004) *Dış Politika Aracı Olarak Psikolojik Savaşın Tarihsel Evrimi ve Uygulamada Gösterdiği Farklılıklar*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi

Ewen, S. (1996) *PR! A Social History of Spin*, Basic Books, New York
Federal Ministry of the Interior (2021), *Cyber Security Strategy for Germany 2021*, Building and Community

FM 3-05.30 Psychological Operations, (2000) s.2-6
<https://irp.fas.org/doddir/army/fm3-05-30.pdf> (25.05.2023)

Frederik J. ve Arends, M., (2008) “From Homer to Hobbes and Beyond Aspects of Security in the European Tradition”, *Globalization and Environmental Challenges*, (ss. 263-277) Ed: H.G. Brauch, Springer, Berlin,

Freedman, L. (Haziran 2022). *Strateji*, Alfa Yayın, Çev.Belkıs Dişbudak Çorakçı, Taciser Ulaş Belge , 6.Baskı

Gedikli, A. T., (2020) Karşılaştırmalı Hukukta İnternet Ortamındaki Asılsız Bilgi Paylaşımlarının Önlenmesi, *Bilişim Hukuku Dergisi*, 2020/2

Ghosh, B. (14.09.2022) “An Unarmed Putin Wants a Culture War With the West”, Bloomberg, <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2022-09-14/an-unarmed-putin-wants-to-fight-a-culture-war-with-the-west> (02.07.2023)

Giritli, İ, Bilgen, P. ve Akgüner, T. (2001) *İdare Hukuku*, İstanbul, Der Yayınları, Yayın No:292, ,

Gökırmak, M. (2012) “Küreselleşen Dünyada Diplomasi: Kamu Diplomasisi”. *Küreselleşen Dünyada Değişimin Farklı Yüzleri: Disiplinler arası Yaklaşım*, Editörler Neslihan Sam ve Rıza Sam. Ezgi Kitabevi Yayınları,

Göküş, M. (2020), *Kamu Güvenliğinin Sağlanmasında Güvenlik Koruculuğu Sisteminin Yeri ve Rolü*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Gölpınar, H. (2018) *Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Psikolojik Harekâtın Türkiye’nin Ulusal Güvenlik Politikalarındaki Rolü*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü

Gül, S. K. (2008) “Kamu yönetiminde ve güvenlik hizmetlerinde hesap verebilirlik”, *Polis Bilimleri Dergisi*,(ss. 71-94.) 10(4)

Güler, M. (2018) “Bir manipülasyon aracı olarak rızanın imalatı”, *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 3, Sayı:5, , ss. 75-101. S.77

Güllapoğlu, F. (1991). *Tanksız Topsuz Harekat: “Psikolojik Harekat”*, İstanbul: Tekin,

Gültekin, M. (2016). *Algı Yönetimi ve Manipülasyon: Kanmanın ve Kandırmanın Psikolojisi*, İstanbul, Pınar Yayınları

Gün, Ç. (2014) *Ulusal Güvenlik Politikalarının Belirlenmesinde İstihbaratın Rolü ve Önemi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Bilimleri Ana Bilim Dalı

Gürbüz, E. A., (Haziran 2021) *Barış Zamanı Psikolojik Savaş Faaliyetlerinin İç İşlerine Müdahale Etmeme İlkesi Açısından İncelenmesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, Millî Savunma Üniversitesi, Atatürk Stratejik Araştırmalar Enstitüsü

Gürcan, A.M. (2020). “Savaşın Evrimi ve Gelecekte Türk Ordusu”, *Türk Askeri Kültürü*, (ss. 766-787) Ed. A. Sefa Özkaya, İstanbul, Kronik Kitap

Gürcan, M., (2012). *Savaşın Evrimi ve Teorik Yaklaşımlar, Teoriler Işığında Güvenlik, Savaş, Barış ve Çatışma Çözümleri*, İstanbul, Bilgesam Yayınları

Hart, B.H. L. (2015), *Strateji Dolaylı Tutum*, Doruk Yayınları,

HM Government, (2022) *A guide to the Online Safety Bill*, Guidance, , <https://www.gov.uk/guidance/a-guide-to-the-online-safety-bill> (Erişim Tarihi 12.08.2023)

Hm Government, (2022). *National Cyber Strategy 2022*,

House of Commons, (2019) *Digital, Culture, Media and Sport Committee, “Disinformation and ‘fake news’: Final Report”*, Birleşik Krallık

Hügül, H. (2011) *Algı Yönetimi ve Medya: İnegöl Olaylarının Basında Sunuluşunun Algı Yönetimi Kapsamında Analiz Edilmesi.* , (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü

İlhan, R. S. (2020). “Terör Örgütlerinin Mücadele İradesini Tüketmenin Yolu: Askeri Operasyonlar”, https://www.teram.org/Icerik/teror-orgutlerinin-mucadele-iradesini-tuketmenin-yolu-askeri-operasyonlar-52#_ftn1 (24.05.2023)

İlhan, R. S. ve Tuncal, T., (2015) “Etki Odaklı Harekâtlara Grup Dinamikleri Bağlamında Yaklaşım: Terörizmle Mücadele Önlemlerinin Sistematikleştirilmesi”, *Millî Güvenlik ve Askerî Bilimler Akademik Dergisi*, (ss. 91-120), Bahar 2015, Cilt 2 , Sayı: 6

İlhan, S. (1987). *Harp Yönetimi ve Atatürk*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, ,

İndependent Türkçe, (2021) İsrail, İran'a karşı yıpratma ve gölge savaşı veriyor
<https://www.indyturk.com/node/446616/turkiyeden-sesler/israil-irana-karsi-yipratma-ve-golge-savasi-veriyor>

İndependent Türkçe, (2022) Dezenformasyonda başı çeken sosyal medya platformu tespit edildi, , <https://www.indyturk.com/node/564096/yaşam/dezenformasyonda-bası-çeken-sosyal-medya-platformu-tespit-edildi> (Erişim tarihi 21.06.2023)

İyiat, B. (2021) “Psikolojik Harbin Evrimi: Atılan Bildirilerden, Atılan Twitlere” .
Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi , (ss. 88-113) Cilt: 5, Sayı:1

Jiangtao, S. (2023). “China’s Xi Jinping hails ‘uninterrupted’ cultural continuity for powering nation’s rise”, SCMP, ,
https://www.scmp.com/news/china/politics/article/3222855/chinas-xi-jinping-hails-uninterrupted-cultural-continuity-powering-nations-rise?module=perpetual_scroll_0&pgtype=article&campaign=3222855 (02.07.2023)

Jowett, G. S., ve O’Donnell, V. (2012) *Propaganda and Persuasion Fifth Edition*.
United States of America SAGE Publications, Inc., ,

Kalelioğlu, O. (2002). *Psikolojik Harp İstihbaratı*, Avrasya Dosyası, Cilt:8, Sayı:2,

Kalın, İ. (2010). “Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi”. *Yükselen Değer Türkiye*, (ss. 3-54) Editor Ali Resul Usul, MÜSİAD Yayınları, İstanbul, ,

Kaplan, M. (2020). “Terörle Ve Diğer Suçlarla Mücadelede Kolluğun Sosyal Medya Kullanımının Değerlendirilmesi”, *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, (ss. 207-233). Şubat 2020,Ugk Özel Sayısı,

Karaağaç, Y. (2019) “Diplomasi Olgusu Çerçevesinde Propaganda ve Kamu Diplomasisi Faaliyetlerinin Etkileşimi ve Farklılıkları”, *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 4, Sayı 2, Aralık 2019, ss.690-705

Karabekir, K. (1998) *Gizli Savaş ve İstihbarat*, İstanbul, Berikan Yayınları

Karabulut, B. (2011) *Küreselleşme Sürecinde Güvenliği Yeniden Düşünmek*, Ankara, Barış Kitapevi

Karaca, B. (2023) *Sosyal Medyada Algı Yönetimi: Covid-19 Pandemi Sürecinde Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'nın Twitter Paylaşımları Örneği*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Karasoy, H. A. (2018) “Değişen Kamu Güvenliği Anlayışı Ve Yeni Nesil Savaş”, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, (ss. 667-684). Cilt 14, Sayı 3,

Karataş, İ. (2008). *İletişim Anlamında Kullanılan Psikolojik Savaş Ve Propaganda*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gebze, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü,

Kaya İ, (2005) *Terörle Mücadele Ve Uluslararası Hukuk*, Ankara, Uşak Yayınları,

Kaya, A. (2017) “Kamu Politikalarının Ulusal Etkinliğini Yönlendiren Küresel Yapılanmaların Yetki Uyuşmazlıkları ve Çözüm Yöntemleri”, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, Güz 2017, Cilt 18 Sayı 40,

Kaya, E. N. (2020). “Siber Saldırılarda Kritik Altyapılar”, *Stratejik Ortak* , <https://stratejikortak.com/2020/11/siber-saldirilarda-kritik-altyapilar.html> , (21.06.2023)

Kazu, E. (2018). *Algı Yönetimi Perspektifinden Siyasal İletişim ve Lider İlişkisi: Turgut Özal Dönemi Analizi (1983-1989)*,

Kılıç, Ç. (2015). *Gündem Belirleme Kuramı Çerçevesinde Siyasal Karar Verme Sürecine Sosyal Medya Etkisinin İncelenmesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kılıpelit, S. (2010), *Psikolojik İstihbarat ve Harekât: Türkiye Örneğinde Oluşum ve Gelişimi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,

Kırdar, B. (2015), *Kamu Güvenlik Politikası Tercihinde Toplum-Destekli Polislik*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Manisa, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Kızılyel S., (2014) *Temel Hak Ve Özgürlüklerin Kısıtlanmasında Kamu Güvenliği Ölçütü*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü,.

Köse, A. (2018) *Kamu Diplomasisi Ve Uluslararası Meşruiyet*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü

Köse, R. (2010) *Kamu Güvenliği Politikaları Bağlamında Organize Suç Ve Bu Suçlarla Mücadele Yöntemleri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı

Kulak, E. (2019) *Biyografik İstihbaratın Ulusal Güvenlik Politikaları Açısından Kullanımı Ve Önemi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü

Kumkale T. T. (2006), *Beynimizi Kimler ve Nasıl Yönetiyorlar*, İstanbul, Pegasus Yayınları

Kumkale T. T. (2007), *Psikolojik Savaş Küresel İşgâl*, İstanbul, Pegasus Yayınları

Laswell, H. D. (1973). *Propaganda Technique in World War*, Cambridge, The MIT Press

Le Bon, G. (1986) *The Crowd: A Study of the Popular Mind*, NewYork , The

Macmillan Co. 13, <http://etext.virginia.edu/toc/modeng/public/BonCrow.html>

Le Bon, G. (2017). *Kitleler Psikolojisi*, Ankara, Hayat Yayınları, ,

Levent, Z. (2020) “Çanakkale Muharebeleri’nde Osmanlı Devleti Tarafından Başvurulan Psikolojik Harp Uygulamaları”, *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:3, Sayı:2

Lin, H. ve Kerr, J. (2017). “On Cyber-Enabled Information/Influence Warfare and Manipulation,”, *Oxford Handbook of Cybersecurity*, (ss: 5-7). August 14

Lind, W.S. ve Nightengale, K. ve Schmit J. F. ve Sutton, Joseph W. (1989). *The Changing Face of War: Into the Fourth Generation*. Marine Corps Gazette,

Lineberger, Paul M. A. (1954), *Psychological Warfare*, a Project Gutenberg eBook, , <https://www.gutenberg.org/files/48612/48612-h/48612-h.htm> (25.05.2023)

Malone, G. (1988). *Political Advocacy and Cultural Communications: Organising the Nation’s Public Diplomacy*, Lanheim, University of America

Masala, C. (1999). “Demographic Pressure and Ecological Restraints: The Case of the Mediterranean”, *International Security Challenges in a Changing World*, Kurt R. Spillman ve Joachim Krause (Ed.), Bern, Peter Lang.

Mazarr, M. J., Abigail C., Alyssa D., Scott W. H., Luke J. M., Nathan B.-M., and James S., (2019) *Hostile Social Manipulation: Present Realities and Emerging Trends*, Santa Monica, Calif.: RAND Corporation, RR-2713-OSD, 2019. As of December 04, 2019: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR2713.html (20.04.2023)

Mazarr, Michael J., Bauer, Ryan Michael. Casey, Abigail., Heintz, Sarah., ve

Matthews, Luke J., (2019). *The Emerging Risk of Virtual Societal Warfare: Social Manipulation in a Changing Information Environment*. Santa Monica, CA: RAND Corporation, https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR2714.html (20.04.2023)

Mc Dougall, *The Group Mind*, <https://www.gutenberg.org/files/40826/40826-h/40826-h.htm> (Erişim Tarihi 24.05.2023)

Megret, M. (1972). *Psikolojik Savaş*, S. Tiryakioğlu, İstanbul , Varlık Yayın

Meridor, D. ve Eldadi, R. (2019) *Israel's National Security Doctrine: The Report of the Committee on the Formulation of the National Security Doctrine (Meridor Committee) Ten Years Later*, Institute for National Security Studies, Memorandum No. 187

Metin, O. (2016), "Sosyal Medyanın Siyasal Toplumsallaşmaya Etkileri: Bir Alan Araştırması", *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,(ss.221-267) Cilt: 18, Sayı: 2

Ministere Des Armees, (2021). *Strategic Update 2021*,

Montagnese A. (2011). "Impact of social media on national security", *Centro Militare di Studi Strategici*, Research Paper , , STEPI - AE-U-3, 2012, 36 p.

National Security Strategy, (2017) *Gobierno De Espana, Presidencia Del Gobierno*
National Intelligence Council, (2017). *Assessing Russian activities and intentions in recent US elections*, , https://www.dni.gov/files/documents/ICA_2017_01.pdf (Erişim Tarihi 18.05.2023)

NATO Strategic Communication Centre Of Excellence, (2016). *Social Media As a Tool of Hybrid Warfare*, Riga, https://stratcomcoe.org/cuploads/pfile-s/public_report_social_media_hybrid_warfare_22-07-2016-1.pdf (Erişim Tarihi 08.06.2023)

NATO, (2011). *Social and psychological consequences of terrorism*, https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_19463.htm?selectedLocale=en (Erişim Tarihi 12.08.2023)

Nemr, C. ve Gangware, W., *Weapons Of Mass Distraction: Foreign State-Sponsored Disinformation In The Digital Age*, (2019) Park Advisors, , <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/05/Weapons-of-Mass-DistractionForeign-State-Sponsored-Disinformation-in-the-Digital-Age.pdf> , (Erişim Tarihi 22.06.2019).

Ney, V. (2019). *Gerilla Harbi ve Propaganda*, İstanbul ,İlgi Kùltür Sanat Yayıncılık
Nye JS. , *Yumuşak Gùç: Dũnya Siyasetinde Başarının Yolu*, 2005, Ankara, Elips Kitap

Nye, J. (1990). *Soft Power. Foreign Policy*. Twentieth Anniversary, 80 (Sonbahar) (ss.153-171)

Oder, B. (2012). *İdare Hukuku I Kolluk Hakkında Ders Notları*. Koç Üniversitesi, [https://ais.ku.edu.tr/course/18870/koc_11-12_242_02_kolluk_\[2012.03.05\].pdf](https://ais.ku.edu.tr/course/18870/koc_11-12_242_02_kolluk_[2012.03.05].pdf)

Oetting, Dirck W. (2015). *Motivasyon Muharebe Değeri*, İstanbul, Kastaş Yayınevi, Çev: Erol Uğur

Oğuzlu, H. T. (2007). “Dũnya Dũzenleri ve Gũvenlik: Ulus-Devlet Gũvenlik Anlayışı Aşılıyor mu?”, *Gũvenlik Stratejileri Dergisi*, Sayı: 6, (ss. 7-37)

Oğuzlu, T. (2023) “Kũreselleřme Bağlamında Değişen Gũvenlik ve Tehditler”, <http://www.liberal.org.tr> (16.06.2023)

Oymak, H. (2022). Kamuoyunda Dezenformasyon Yasası Olarak Bilinen, 7418 Sayılı “Basın Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” un Getirdikleri, *Yeni Medya Dergisi*, Sayı: 13 , Gũz 2022

Ölçekçi, H. (2018). “15 Temmuz Öncesi Fetö Medyasında Psikolojik Savaş Gazeteciliği” ,*Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 1,

Özarslan, M. Z. (2014). *Kitleleri Harekete Geçirme Aracı Olarak Sosyal Algı Yönetimi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,

Özbudun, E. (2008). *Totaliter Ve Otoriter Rejimler*, Ankara, Liberte Yayınları

Özdağ, S. (2003). *21. Yüzyılda Türk Dünyası Jeopolitiği “Propaganda Üzerine”*, Ankara, ASAM Yayınları

Özdağ, Ü. (2013). *İstihbarat Teorisi*, Kripto Yayınları, Ankara

Özdağ, Ü. (2014). *Algı Yönetimi Propaganda, Psikolojik Savaş, Örtülü Operasyon ve Enformasyon Savaşı*, Ankara, Kripto Yayıncılık

Özdemir, A. (2016). “Kamu Düzeni ve Kamu Güvenliği Kavramlarına Analitik Bir Yaklaşım (Toplantı Ve Gösteri Yürüyüşü Hakkının Sınırlandırılması Örneği”, *International Journal Of Legal Progress*, (ss:78-115). Cilt: 2, Sayı:2,

Özer, N. P. (2011). *Propagandada Yöntemler, Araçlar ve Bir Propaganda Modeli Olarak; Herman ve Chomsky Propaganda Modeli*, Yüksek Lisans Tezinden Üretilmiş Makale

Özeren, S. (2012). *Devlet Güvenliği*, Ankara, Polis Akademisi Yayınları

Özkan, A. (2009). *Halkla İlişkiler Yönetimi*. İTO

Özkaya, A. S. (2020). “Kültür Tasnifi ve Türk Askeri Kültürüne Giriş”, 11-142, *Türk Askeri Kültürü*, (ss. 766-787). Ed. A. Sefa Özkaya, İstanbul, Kronik Kitap

Özkervancı, N. (2020). *Abd Karşı Propaganda Yasası Ve Türkiye’de Uygulanabilirliği*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü

Özsoy, O. (1998). *Propaganda ve Kamuoyu Oluşturma*, İstanbul, Alfa Yayınları

Özyutkan, S. (2006). *Büyük Ortadoğu Projesi ve Psikolojik Savaş*, İstanbul, TEM Vakfı Yayınları

Pamukoğlu, O. (2020). *3. Dünya Savaşı*, İstanbul, İnkılap Kitabevi, ,

Park, R. (1972). *The Mass and The Public and Other Essays*, Chicago, University of Chicago Press, , , İlk baskı: 1904

POTR, (2017) *Defence And National Security Strategic Review 2017*, Presidency Of The Republic

Pratkanis, A. R. ve Aronson, E.(2008). *Propaganda Çağı İknanın Gündelik Kullanımı ve Suistimali*, Çev. Nagihan Haliloğlu, İstanbul, Paradigma Yayıncılık

Pratkanis, A. R., ve Turner, M. E. (1996). “Persuasion and democracy: Strategies for increasing deliberative participation and enacting social change”. *Journal of Social Issues*, (ss.187-205) Cilt: 52, Sayı: 1

Presented to Parliament by the Prime Minister by Command of Her Majesty, (2015). *National Security Strategy and Strategic Defence and Security Review 2015*

President Of The United States, (2017). *National Security Strategy Of The United States Of America*

Qualter, H. T. (1980). “Propaganda Teorisi ve Propagandanın Gelişimi”, Çev. Ünsal Oskay, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (ss.255-307), s1, c.35, Ankara

Qualter, T. H. (1973). *Propaganda ve Psikolojik Savaş*, Ankara, Özel Savaş Dairesi Yayınları

Qualter, T.H. (1962). *Propaganda and Psychological Warfare*, Newyork, Random House

Rattray, E. C. (2020). *Media and Information Literacy in an Age of Uncertainty*, UN, <https://www.un.org/en/un-chronicle/media-and-information-literacy-age-uncertainty> (12.08.2023)

Recro Digital Marketing, (2022) “We Are Social 2022: Dünyada ve Türkiye’de İnternet-Sosyal Medya Kullanımı”, <https://recrodigital.com/dunyada-ve-turkiyede-internet-sosyal-medya-kullanimi-2022/> , (21.06.2023)

Rıggins, J. (1998). *A Strategic Assessment of Public Diplomacy*, USAF

RNSS up to 2020. (2009). *The National Security Strategy of the Russian Federation up to 2020*, adopted on 12 May 2009

Russian National Security Strategy, (2015)– Full-text Translation, Text of 31 December Russian Federation Presidential Edict approving appended text of "The Russian Federation's National Security Strategy", December 2015 <https://www.ieee.es/Galerias/fichero/OtrasPublicaciones/Internacional/2016/Russian-National-Security-Strategy-31Dec2015.pdf> (06.01.2023)

S & P Global, (2023). “Cyber Attacks: What The Hack”, **İnternet Makalesi** <https://www.spglobal.com/en/enterprise/geopolitical-risk/cyber-attacks/> (Erişim tarihi 21.06.2023)

Salihi, E. ve Göksun, Y. (2018). *Deaş’ın Medya Stratejisi*, Rapor, SETA, , s.80-81, <http://www.setav.org/assets/uploads/2018/01/98.-DAEŞ-tamrapor.pdf> (09.02.2023)

Saydam, A. (2023). “Kamu diplomasisi yoksa yalnız kalırız!”, <http://kamudiplomasisi.org/pdf/Kamu%20diplomasisi%20yoksa%20yalnız%20kalırız%20Ali%20Saydam.pdf> (11.06.2023)

Sayğan, S. (2014). “Complexity Theory in Organization Science” . *Ege Academic Review*, (ss.413-424). Cilt: 14, Sayı:3

Sayler, K. M. ve Harris, L. A. (2020). *Deep Fakes and National Security*, Congressional Research Service (CRS), <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF11333>

SDAM, (2018). *Kadim Bir Harp Yöntemi Propaganda*, https://sdam.org.tr/image/foto/2018/02/15/Kadim-Bir-Harp-Yontemi-PROPAGANDA_1518683238.pdf (26.05.2023)

Seavon, F. (2021). “Israeli military’s TikTok attempt to make propaganda cool”, *Al Jazeera*, <https://www.aljazeera.com/news/2021/7/1/ids-tiktok-and-its-attempt-to-make-propaganda-cool> (02.07.2023)

Sert, T. (2014). *Birinci Körfez Savaşı’nda ABD Tarafından Yürütülen Psikolojik Harekât ve Propaganda Faaliyetleri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, Harp Akademileri Stratejik Araştırmalar Enstitüsü

Sharp, G. (2010). *Diktatörlükten Demokrasiye*, Boston, The Albert Einstein Institution

Sheizaf, N. (2023). “Israel’s Government Is Trying to Turn the Film Industry Into a Propaganda Arm”, *The New York Times*, <https://www.nytimes.com/2023/02/01/opinion/israel-government-film-propaganda.html> (02.07.2023)

Slessor, J.C. (1936). *Air Power and Armies*, London, Oxford University Press

Speier, H., (1948). “The Future of Psychological Warfare”, *Public Opinion Quarterly*, 12(1)

Spiller, R. (2008). *Savaşma İçgüdüü*, İstanbul, Doruk Yayınları, Çev. Deniz İkiz
Strategic Communication and Public Diplomacy Policy Coordinating Committee,
(2006). *U.S. National Strategy for Public Diplomacy and Strategic Communication*,
Strategic Communication and Public Diplomacy Policy Coordinating Committee
Subcommittee On Intelligence And Special Operations (SISO), *Disinformation In
The Gray Zone: Opportunities, (2021). ,Limitations, And Challenges, Committee
Meeting,* <https://www.congress.gov/117/chrg/CHRG-117hhrg45429/CHRG-117hhrg45429.pdf> Erişim Tarihi 12.08.2023

Tamer, A. (2010). *Birinci Dünya Savaşı'nda Abd Ve İngiltere'nin Osmanlı Devleti'ne Karşı Yürüttüğü Propaganda Faaliyetlerinin Amerikan Ve İngiliz Basını Bağlamında İncelenmesi*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Tarhan, N. (2017). *Psikolojik Savaş (Gri Propaganda)*, İstanbul, Timaş Yayınları
Tarhan, N. (2021). *Psikolojik Savaş* ,İstanbul, Timaş Yayınları

TBMM, (2022). *7418 sayılı ‘Basın Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’*,
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/10/20221018-1.html> , (12.08.2023)

Tekinalp, O. (2019). *Stratejiye Giriş ve Deniz Stratejisi*, Doruk Yayınları

Tezkan, Y. (2000). *Siyaset, Strateji ve Milli Güvenlik*, İstanbul, Ülke Kitapları

The Federal Government, (2016). *White Paper On German Security Policy And The Future Of The Bundeswehr*, The Federal Government

The White House, (2018). *National Strategy for Counterterrorism of the United States of America*, Washington Dc,

Toker, S. (2019). “23 Haziran Seçiminde Yalan Haber ve Dezenformasyon”, *Perspektif Dergisi*, (ss. 1-5). Sayı: 243.

Toker, Y. ve Dilmaç, S. (1992). *Psikolojik Harekât ve Propaganda*, Ankara, EGM Yayınları, ,

Toktay, Y. (2019). *Sosyal Medyada Dezenformasyon, Manipülasyon Ve Propaganda Etkisi: Zeytin Dalı Harekatı Örneği*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Torjman, S. (2005). *What is the Policy?*, Ottawa, Caledon Institute of Social Policy
Troianovski, A. ve Hernández, J. C. (2022), “Putin Goes Into Battle on a Second Front: Culture”, *The New York Times*,
<https://www.nytimes.com/2022/03/25/world/europe/putin-cancel-culture-rowling.html> (02.07.2023)

TrtHaber, (2021). “Facebook’ta dezenformasyon kaynakları daha fazla etkileşim alıyor”,
<https://www.trthaber.com/haber/dunya/facebookta-dezenformasyon-kaynaklari-daha-fazla-etkilesim-aliyor-606372.html> (21.06.2023)

TrtHaber, (2022), “Rusya’da taksi uygulaması hacklendi: Yüzlerce taksi aynı yere gönderildi”,
<https://www.trthaber.com/haber/dunya/rusyada-taksi-uygulamasi-hacklendi-yuzlerce-taksi-ayni-yere-gonderildi-705993.html> , (21.06.2023)

Trump, D. J. (2017) *National Security Strategy of the United States of America*. Washington DC, Executive Office of the President

Tuch, H. N. (1990). *Communicating With the World: U.S. Public Diplomacy Overseas*, New York, St.Martin’s Press,

Türk Dil Kurumu Resmî İnternet Sitesi, (2023). *Güvenlik Tanımı*, , <https://sozluk.gov.tr/>

Türk Dil Kurumu Resmî İnternet Sitesi, (2023). *Kamu Tanımı*, 2023, <https://sozluk.gov.tr/>

Tzu, S. (2003). *Savaş Sanatı*, Kastaş Yayınları, Çev. Adil Demir

UK Government, (2022,). “Foreign Secretary announces sanctions on Putin’s propaganda”, <https://www.gov.uk/government/news/foreign-secretary-announces-sanctions-on-putins-propaganda--2> (21.06.2023)

Ullman, R. H. (1983). “Redefining Security”, *International Security*, Cilt:8, Sayı: 1,

United States Congress, (2016). “H.R.5181, A Bill to counter foreign disinformation and propaganda, and for other purposes”, *114th Congress 2nd Session*, 16 Mayıs 2016”, <https://www.congress.gov/114/bills/hr5181/BILLS-114hr5181ih.pdf> , (21.06.2023)

Urhal, Ö. (2008). *Kamu Güvenliği Açısından İstihbarat ve Örgütlü Suçlar*, Ankara, Adalet Yayınevi

Usta, A. (2014). “Yeni Kamu Yönetiminde Politikaların Değerlendirilmesi: Tipolojiler, Boyutlar Ve Ölçütler”, *Sayıştay Dergisi*, (ss. 5-27). Sayı: 94/Temmuz-Eylül

Ünal, U. (2016) *Uluslararası Stratejik İletişim Yönetimi Olarak Kamu Diplomasisinin Ülke İmajına Etkileri*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Vernon, W. (2022). "Putin'in 'akıl hocası' siyaset bilimci Dugin'in kızı, aracındaki patlamada öldü", *BBC News Türkçe*, <https://www.bbc.com/turkce/articles/cqqdw1z5vz5o> , (21.06.2023)

Warden, J. A. (1995). "The enemy as a system." *Airpower journal* 9, no.1, pp. 40-55

Weissberg, R. (1988). *Understanding American Government*, New York, Rondon House Inc., First Edition,

Weimann, G. (2006). *Terror on the Internet: The New Arena, the New Challenges*. Washington, United States Institute of Peace Press, ,

Wendt, A. (2016). *Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi*, Çev. H. Ertem vd. İstanbul, Küre Yayın, 2. Baskı

Wikipedia, (2023). "Public diplomacy of Israel", https://en.wikipedia.org/wiki/Public_diplomacy_of_Israel#Methods (02.07.2023)

Wolfers, A. (1952). "National Security: As an Ambiguous Symbo", *Political Science Quarterly*, (ss. 481-502). Cilt: 67, Sayı:4

Wolfers, A. (1962). *Discord and Collaboration*, London, The John Hopkins Press

Yaylar, Y. (2020). *Karşılaştırmalı Kamu Diplomasisi Analizi: Türkiye, Abd Ve Japonya*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı

Yıldırım, G. (2015). *Uluslararası Halkla İlişkiler Perspektifinden Kamu Diplomasisi: Türkiye Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü Örneği Çerçevesinde Kültürel Diplomasi*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi)., İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yılmaz, S. (2006). *21. Yüzyılda Güvenlik ve İstihbarat*, İstanbul, Alfa Yayınları,

Yılmaz, S. (2014). *ABD İstihbaratı*, Ankara, Kripto Yayınevi

Zhang, Y. ve Pho, S. (2015). “Do Western Values Threaten China? The Motives and Methods of Xi Jinping’s Ideology Campaign”, *Wilson Center*, <https://www.wilsoncenter.org/event/do-western-values-threaten-china-the-motives-and-methods-xi-jinpings-ideology-campaign> (02.07.2023)

